

Samrådsredogörelse program för Aspudden och Midsommarkransen, Dp 2011-08257

Innehåll

Sammanfattning	1
Bakgrund	2
Förslagets syfte och huvuddrag	2
Hur samrådet bedrivits.....	2
Ämnesvisa synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstaganden	2
Allmänt om den tidiga dialogen, samrådet och planprocessen	2
Allmänt om förslaget och utvecklingen	4
Kulturmiljö.....	23
Olägenheter för grannar	24
Parker och grönområden.....	24
Gator och trafik.....	27
Teknisk försörjning.....	30
Riksintressen	31
Hälsa och säkerhet	32
Miljö- och klimataspekter	33
Skola/förskola.....	34
Alternativa förslag/övrigt.....	36
Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande	39
Föreslagna förändringar	40
Inkomna synpunkter	41
Statliga och regionala myndigheter och förbund.....	41
Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar	44
Övriga remissinstanser	49
Allmänhet.....	51
Övriga, föreningar mfl.....	98

Sammanfattning

Programmet syftar till att utreda vad den centrala stadens utvidgning innebär för Aspudden och Midsommarkransen med huvudfokus på behov av förskola/skola, grönstruktur och rekreation samt bebyggelseutveckling. Programmet sändes ut på samråd 2012-10-30 - 2012-12-28. Under samrådet inkom drygt 200 yttranden. Flertalet remissinstanser tillstyrker programförslaget men framför synpunkter i sak, framför allt vad gäller platserna 6, 13, 20 och 21. De flesta sakägare och övriga boende som framfört synpunkter är kritiska mot byggnation på platserna 12, 13, 18 och 20.

Med anledning av de synpunkter som framförts under samrådet har platserna 13 (område kring Blommensbergsvägen), 18 (Pilgrimsvägen/ Härbärgesvägen) samt 20 (nedanför Uppenbarelskyrkan) setts över och omarbetats. Kontoret föreslår att förslaget ändras så att plats nr 13 kvarstår som utredningsområde, men med tillägget att området närmast skolan i detaljplaneskede utreds för antingen bostäder eller tillförs skolfastigheten. Plats nr 18 ses över i ett större

sammanhang där två lekplatser ska rymmas inom ett avgränsat område. Plats nr 20 stryks för bebyggelse. För att ändå uppnå samma antal bostäder föreslås att exploateringen ökar på platserna 1 (Hägerstensavfarten) och 6 (Brännkyrka bollplan).

Kontorets sammanfattande bedömning är att de inkomna synpunkterna kan hanteras och vidarestuderas i det fortsatta arbetet.

Bakgrund

Förslagets syfte och huvuddrag

Programmet syftar till att utreda vad den centrala stadens utvidgning innebär för stadsdelarna Aspudden och Midsommarkransen. Totalt föreslås i programmet platser för fem nya fristående förskolor, en ny grundskola och mellan 1300 och 1600 nya bostäder.

Hur samrådet bedrivits

Programmet var på samråd under perioden 2012-10-30 - 2012-12-28. Information om samrådet skickades ut enligt sändlista till remissinstanser samt meddelades de boende i stadsdelarna genom utskick med direktreklam till samtliga hushåll inom programområdet. Annons om samråd och samrådsmöte publicerades i lokaltidningen Mitt i tisdagen den 30 oktober 2012 samt i Tidningen Liljeholmen/Älvsjö lördagen den 3 november 2012. Samrådsförslaget visades i Tekniska Nämndhuset, hos Hägersten/Liljeholmens stadsdelsförvaltning, på biblioteket i Aspudden samt på stadsbyggnadskontorets hemsida, www.stockholm.se/detaljplaner. Samrådsmöte hölls 2012-11-15 i Konferens Kobran, Telefonvägen 30 där ca 150 personer närvarade.

Ämnesvisa synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstaganden

Nedan redovisas ämnesvis de synpunkter som inkom under samrådet. Stadsbyggnadskontorets kommentarer och ställningstagande redovisas i kursiv stil efter varje ämne.

Allmänt om den tidiga dialogen, samrådet och planprocessen

Länsstyrelsen framför att programförslagets bidrag med mellan 1 300 och 1 600 bostäder är ett bra bidrag till stadens mål och ett viktigt tillskott till bostadsbyggandet i länet. Några ur allmänheten ifrågasätter Promenadstadens intentioner och programmets enlighet med Promenadstaden och ifrågasätter att innerstaden ska utvidgas till förorten.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Promenadstaden antogs av Kommunfullmäktige 2010 och vann laga kraft 2012. Det ligger inte i programmets uppdrag att omformulera de mål och inriktningar som fastslogs då. Stadsbyggnadskontoret har ett uppdrag av politikerna i stadsbyggnadsnämnden att utreda vad Promenadstadens intentioner innebär för Aspudden och Midsommarkransen, vilket också har gjorts i programarbetet.

Ett antal personer har överklagat programsamrådet. Flera ur allmänheten har lämnat in synpunkter och begärt förlängd samrådstid och en person anser att programmet bör tas tillbaka för en omfattande omarbetning. En person anser att programmet inte kan tjäna som beslutsunderlag eftersom det är direkt vilseledande.

Programsamrådet går inte att överklaga, eftersom det inte är ett beslut som har fattats utan ett förslag som visas upp för synpunkter. I enlighet med Plan- och bygglagen går det heller inte att överklaga stadsbyggnadsnämndens godkännande av programmet. Eventuella överklaganden hänvisas till detaljplaneskedet. Programmet genomgår omarbetningar inför ett godkännande. Då finns det möjlighet att korrigera eventuella felaktigheter. Programmet var på samråd i två månader, vilket får anses vara en relativt lång tid. Stadsbyggnadskontoret anser inte att programmet är vilseledande. Information som kommit fram under samrådet och som ger anledning att korrigera programmet tillförs handlingarna.

Några ur allmänheten påpekar att även de byggprojekt som pågår och som tar grönområden i anspråk borde redovisas för att ge en samlad bedömning av exploateringens konsekvenser. En privatperson undrar över utbyggnadstakten och -ordningen.

Både pågående detaljplaner och pågående byggnation redovisas i detalj i Landskapsanalysen som hör till programmet. Vidare redovisas de pågående detaljplanerna på programkartan på sidan 3 och sidan 21 i programmet. Gällande utbyggnaden så är en ny skola prioriterad. I nästa steg ser stadsbyggnadskontoret att de större utvecklingsområdena och platser längs stadsstråken prioriteras. Det går i dagsläget inte att säga när i tiden de olika projekten kan stå klara.

Flera ur allmänheten framför att de tycker att processen med tidig dialog har varit mycket lyckad, att programmet är välkommunicerat och tar ett bra helhetsgrepp. Någon tycker att medborgarnas inflytande har varit överdriven och vilseledande. Föreningen södra förstaden anser att stadsbyggnadskontoret inte var tydliga med att bebyggelse planerades även utanför de större bebyggelseområdena. De tycker också att programmet måste omarbetas helt då det saknar stöd hos allmänheten och går emot det som uttalades av deltagarna på den tidiga dialogen. Ytterligare en person anser att boende i Kransen borde få rösta om vad som ska hända med brandstationen. En annan skriver att det inte kommit någon information från staden och undrar om Stockholms stad tycker att man ska strunta i all sorts information till de berörda.

Stadsbyggnadskontoret kan konstatera att uppfattningen om den tidiga dialogens genomslagskraft går isär bland medborgarna. För stadsbyggnadskontoret har processen varit mycket värdefull. Under processen med programarbetet har stadsbyggnadskontoret lämnat flera möjligheter till information och dialog. I mars 2012 hölls ett första informationsmöte om programmet. Information om mötet annonserades i lokaltidningen Mitt i. På mötet lämnades bland annat information om att uppdraget innebar att titta såväl på de utpekade större utvecklingsområdena som brett över hela stadsdelarna. På informationsmötet presenterades också tankarna med tidig dialog och datumet för dialogmötet. Deltagarna på mötet fick också möjlighet att lämna sina e-postadresser för att få en personlig inbjudan till den tidiga dialogen. Inför dialogmötet annonserade stadsbyggnadskontoret också i lokaltidningen, kombinerat med att lappar med information sattes upp runt om

i stadsdelarna. Även här tydliggjordes att kontoret utöver de större utvecklingsområdena tittade på möjliga platser för ny bebyggelse över hela stadsdelarna. Inför samrådet annonserade stadsbyggnadskontoret i båda lokaltidningarna, samt skickade direktreklam med information om samrådet till samtliga hushåll inom programområdet. De som lämnat sin e-postadress under den tidiga dialogen fick också ett mejl skickat till sig med information om samrådet. Samtliga tillfällen har också kommunicerats via www.stockholm.se. Flera av de som medverkade i den tidiga dialogen har tvärt emot Södra förstadsens åsikt uttryckt ett igenkännande i programmet. En lokal folkomröstning av användandet av fastigheten Brandstegen 1 är inte aktuell. Kommunen har planmonopol och de allmänna valen är den främsta möjligheten till påverkan genom röstning.

Den kulturhistoriska utredningen var färdig en hel månad före Open Space-mötet den 16 april, varför gjordes den inte tillgänglig för allmänheten direkt? Under hela processen har stadsbyggnadskontoret varit öppna med att en landskapsanalys och en kulturhistorisk utredning skulle göras för området. Det var en viktig förutsättning att de tidiga dialogerna som genomfördes skulle ske förutsättningslöst. En avvägning som gjordes för att stödja detta var att offentliggöra utredningarna i samband med att programmet gick på samråd.

En bostadsrättsförening hänvisar till att mark- och miljödomstolen har skärpt bedömningen i avvägningen mellan det allmänna och det privata intresset, t ex gällande Slussen, vilket de tycker är relevant i programmet. Deras tolkning är att domstolen inte ser det kommunala planmonopolet som en självklar garanti för att uppföra ny bebyggelse intill befintlig. Stockholms stad har överklagat mark- och miljödomstolens dom till mark- och miljööverdomstolen. Först i nästa instans kan en prejudicerande dom falla.

En person tycker att det är av högsta vikt att den försenade trafikutredningens slutsats kommuniceras till de boende innan beslut tas för att säkra en demokratisk process. Trafikutredningen kommer att offentliggöras när den är färdig. Någon ytterligare kommunikation planerar inte stadsbyggnadskontoret att göra inom ramen för programmet. Programmet är ett beslutsunderlag för kommande detaljplaner och är inte en handling som kan överklagas. Den demokratiska processen anses därför säkrad.

Allmänt om förslaget och utvecklingen

Många tycker att det är bra att ta ett helhetsgrepp om området. Flera synpunkter har kommit in angående programområdets utsträckning. Det gäller förslag på att utvidga programområdet så att det även omfattar en överdäckning av Telefonplans tunnelbanestation och Ericssons parkeringsdäck på fastigheten Timotejen 28 samt E4 och en överdäckning av Södertäljevägen. Det skulle dels göra det möjligt att hantera stora infrastrukturbarriärer men även frigöra mer mark åt både bostäder och natur. Även synpunkter om att få till en bättre koppling mellan Aspudden/Midsommarkransen och Liljeholmen/södermalm har kommit in.

Avgränsningen av programmet har gjorts utifrån en rad olika faktorer, vilka redovisas i programhandlingen. Överdäckningen av Telefonplans tunnelbanestation hanteras i ett eget program från 2005. Där har

exploateringskontoret nu anvisat marken och ett detaljplanearbete påbörjas inom kort. I Promenadstaden står det uttryckt att staden ska verka för en framtida överdäckning av Södertäljevägen. När det arbetet kan inledas är i dagsläget oklart eftersom det är beroende av utvecklingen på Lövholmen, där företaget CEMENTA behöver omlokaliseras. Att avvakta utvecklingen i Aspudden/Midsommarkransen för att kunna ta med även en överdäckning av Södertäljevägen i programmet bedöms inte rimligt. Timotejen 28 är en privatägd fastighet som kan hanteras utanför programmet. E4 ägs av Trafikverket och Stockholms stad har därmed ingen rådighet över marken. Det är också en väg där det transporteras farligt gods, vilket gör att antalet bostäder som är möjliga att bebygga på en eventuell överdäckning är begränsat, samtidigt som det är väldigt kostsamt att genomföra. När det gäller kopplingen mellan Aspudden/Midsommarkransen och Liljeholmen/södermalm så är utvecklingen på Hägerstensvägen en del av det arbetet. Hur den östra delen av Hägerstensvägen ska hanteras är beroende av arbetet med en överdäckning av Södertäljevägen och får därför avvakta.

Trafikkontoret anser att den tillfälliga markanvändning som idag är upplåten med polistillstånd ska regleras vid planläggning. Två privatpersoner vill att programmet ska ange vilka detaljplaner som bör ändras även om ingen ny användning av mark föreslås, exempelvis småhusbebyggelsen i Aspudden. *Frågan ses över i respektive detaljplan. Stadsbyggnadskontoret inleder detaljplanearbete på fastighetsägarens begäran, om kontoret finner den önskade planändringen lämplig. Strategiska ändringar av den typ som beskrivs ovan ligger utanför programmets syfte.*

Flera boende framför synpunkter på att det inte bör byggas alls i Aspudden och Midsommarkransen. De skriver att de valt att inte bo i innerstaden utan i en grön förort med kulturhistoriskt intressant bebyggelse och vill ha kvar småstadskänslan och lummigheten. Många framför också att det kan byggas på andra platser istället, exempelvis utanför Stockholm, mot Mälardalen med mera. Någon vill att Aspudden ska förbli en plats dit folk kommer för rekreation och vill inte att det ska bli en plats som folk kommer att vilja flytta ifrån. Några anser att programmet har en hög utbyggnadsnivå för området. *Stockholm är en växande stad där bostadsbristen är påtaglig. Fler bostäder behövs inom kommungränsen och utvecklingen sker brett över samtliga stadsdelar. Även andra kommuner får ta sitt ansvar i ett ökat bostadsbyggande inom länet, men det är inget som Stockholms kommun kan påverka. I programmet har bedömningen gjorts att 1300-1600 lägenheter är vad som är en lämplig målsättning i dagsläget.*

Någon anser att programmet inte har tagit hänsyn till att fler bostäder kräver fler dagis, fler skolplatser, större infrastruktur (vägar, parkering, bussar, T-bana).

Programmet föreslår både fler förskolor och en ny skola samt lägger fram en parkeringsstrategi för ny bebyggelse. Kollektivtrafik är inte en fråga som stadsbyggnadskontoret råder över, utan ägs av SL.

Stadsdelsnämnden tycker att de föreslagna platserna lämpar sig väl för nybyggnation och hoppas att diskussionen om att däcka över Nybodadepån hålls levande.

Synpunkten noteras.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden vill se en högre exploatering i utvecklingsområdena för att kunna avlasta ekologiskt viktiga områden.
Synpunkten noteras.

Idrottsförvaltningen anser att samtliga befintliga idrottsanläggningar inom programområdet ska redovisas i programmets avsnitt om service.
Synpunkten noteras.

Både remissinstanser och allmänhet framför synpunkter om upplåtelseform för de kommande lägenheterna, exempelvis att samtliga lägenheter ska upplåtas med hyresrätt och att programmet skulle kunna ge rekommendationer om fördelning mellan hyresrätter och bostadsrätter inför kommande markanvisningar och detaljplaner. Flera boende tar upp frågan om att resurssvaga tvingas bort från området när hyresrätter omvandlas till bostadsrätter. Någon framför att det är bra att det byggs studentbostäder men det är även viktigt att det byggs små bostäder för ungdomar som ska flytta hemifrån, trycket blir heller inte så stort på dagis och skolor. Det framförs också farhågor om att gestaltningen på de nya husen inte kommer att hålla tillräckligt hög kvalitet och önskemål om att lägenheterna som uppförs är stora lägenheter med hiss och bra tillgänglighet.

Avvägningen mellan hyresrätter och bostadsrätter är ingen planfråga och hanteras därför inte varken i programmet eller i efterföljande detaljplaner. Inte heller lägenhetsstorlek är en fråga som styrs av detaljplanen. Det är inte ovanligt att stadsdelar som blir populära genomgår en gentrifieringsprocess, vilket innebär att befolkningsstrukturen går mot mer resursstarka invånare. Gentrifiering orsakas inte enbart av hyresrättsomvandlingar utan är också en effekt av att ett områdes popularitet bidrar till att människor med högre inkomster flyttar dit. Det är en process som inleds utan stadsbyggnadskontorets inblandning och är inte en planfråga. Gestaltungsfrågan hanteras i detaljplaneskedet utifrån de riktlinjer som anges i programmet. God tillgänglighet är krav som ställs både av Stockholms stad i handboken "En stad för alla" och i Boverkets riktlinjer BBR. Bland annat ska hiss byggas i alla flerbostadshus över två våningar, lutningar mm ska anpassas till rörelsehindrades människors förmåga och det ska gå att anordna en handikapparkeringsplats inom tio meter från varje trappuppgång. Frågorna hanteras i detaljplaneskedet.

En boende tycker att programmet prioriterar ner de existerande bostädernas närområde genom att förslå bostäder tätt inpå. Någon tycker att förslagen i programmet presenteras utan att bakgrundsfakta framgår. Ytterligare en person skriver att det i programförslaget anges att man bevarar och stärker stadsdelarnas identitet och karaktär genom att värna den stora andelen gröna rum i stadsdelarna, men anser inte att dessa kan anses värnade. Någon anser inte att stadsstråktanken känns tillämpliga på miljön i programområdet.

Vid planläggning är det grundläggande att väga allmänna och enskilda intressen mot varandra. I programmet har bedömningen gjorts att behovet av fler bostäder i vissa fall väger tyngre än enskilda personers önskan att behålla utsikt och insynsskyddad närmiljö. Samtliga förslag i programmet har vägts mot landskapsanalysen och den kulturhistoriska analysen, där all bakgrundsfakta presenteras. I de fall bedömningen är att det är lämpligt att gå emot rekommendationerna i utredningarna har skälen till detta redovisats i programmet. Exempelvis handlar det om att uppnå det bostadspolitiska målet att bygga 100 000 lägenheter till år 2030. Flera gröna platser föreslås tas i

anspråk i programmet. Här anser stadsbyggnadskontoret att det bostadspolitiska målet och inriktningen som anges i Promenadstaden väger tyngre än de enskilda naturintressena som finns på platsen. Det gröna värnas genom att husen placeras ut underordnat naturen, vilket innebär att naturen ska sparas i den mån det är möjligt för att följa strukturen med hus i park som finns i stadsdelarna idag. Stadsstråken illustrerar främst stråk där människor rör sig eller väntas röra sig i stor utsträckning.

Andra boende är positiva till programförslaget och framför bland annat att det är helt rätt väg att gå för stadsdelarna. Flera framför att de vill att det byggs fler bostäder och att någon ser fram emot att ha ett nytt hus som utsikt från sin lägenhet.

Synpunkten noteras.

Det är en ofullständig bedömning som gjorts av utvecklingen av området i och med att Telefonplan markanvisas separat.

Utvecklingen av Telefonplan utreddes i ett särskilt program som var klart 2004. Den utveckling som har skett och som kommer att ske har hela tiden funnits med som förutsättning för arbetet.

Stockholms stad borde ha gjort mer för att hitta en lösning för att överdäcka Nybodadeplan.

Stockholms stad har träffat Storstockholms lokaltrafik vid ett antal tillfällen. Eftersom SL själva är markägare och stockholmarna dessutom behöver en mer utvecklad kollektivtrafik har bedömningen gjorts att det i detta skede inte går att diskutera frågan vidare.

Bostadsbyggandet verkar vara av långt större betydelse än att uppfylla allmänhetens behov, med tanke på att förbättring av det lokala utbytet av kultur, idrott, fritid mm knappt nämns.

Det politiska uppdraget som stadsbyggnadskontoret fick av stadsbyggnadsnämnden var att utreda förskola/skola, grönstruktur och ny bebyggelse. Därav är det dessa frågor som främst behandlas i programmet.

Samrådsförslaget lämnar allt för mycket analys till detaljplaneskede och pressar in för många bostäder på för liten yta.

Stadsbyggnadskontoret anser att avvägningen mellan vad som avgörs i programskede och vad som lämnas till detaljplaneskede är lämplig. Det är både tidsödande och kostsamt att gå in i detaljer i ett översiktligt skede. Ofta behövs mer detaljerade studier än vad som är lämpligt att ta fram i tidigt skede innan frågor kan avgöras.

Skönhetsrådet framför att det är viktigt att de kommande tilläggen samspelar med och tillför nya kvaliteter. Byggnadshöjder, val av byggnadsmaterial och husens placering blir viktiga uppgifter att lösa i de kommande detaljplanerna. Rådet anser generellt att byggnader placerade vid stadsstråk bör placeras i liv med gatan medan ett indraget läge som ger utrymme för förgårdsmark är mer i överensstämmelse med Aspudden/Midsommarkransens karaktär i övrigt.

Synpunkten är noterad. Frågan studeras i detaljplaneskedet.

En person anser att användningen av ordet "förstärka" i planen är godtyckligt och vilseledande. Vem definierar att ett grönområde är en mindre grad av

förstärkning än ett hus? Medborgarna har gång på gång lyft vikten av grönområden.

Synpunkten har noterats. Stadsbyggnadskontoret är den myndighet som ansvarar för planläggning av mark och vatten i Stockholm. Därmed är det kontorets definitioner som förs fram i programmet. Stadsbyggnadskontorets främsta styrdokument är Promenadstaden och programmet har utarbetats utifrån begreppet den centrala stadens utvidgning. För att nå det bostadspolitiska målet att planlägga för 100 000 bostäder bedöms på vissa platser ny byggnation väga tyngre än befintlig grönstruktur.

Plats nr 1-3 Hägerstensavfarten

Området norr om Hägerstensvägen ligger ovanför tunnelbanetunnlarna på röda linjens sträcka mellan Liljeholmen och Aspudden. Tunnlarna går i berg. *Synpunkten noteras och förs till programhandlingen.*

Det är olämpligt att anlägga en parkeringsficka utmed avfartsramper från E4/E20. Detta med hänsyn till risk för framkomlighetsproblem och kö på rampen. Det kan också bli trafikfarliga lösningar vid in- och utfart. *Synpunkten noteras. Hur transporterna av drivmedel till bensinstationen kan lösas samt hur in- och utfart placeras utreds vidare i detaljplaneskede.*

Skönhetsrådet vill se en anpassning till topografin eftersom en plansprängning av hela området skulle innebära att man förlorar stora kvaliteter. Vidare anser rådet att den så kallade fickparken blir liten och bullerstörd och att vistelsevärdena blir ytterst begränsade. De framför att utformningen av stadsdelens nya front blir en viktig utmaning i det kommande arbetet. Slutligen skriver de att man behöver satsa på såväl god gestaltning som växtlighet som verkligen tillför gröna värden längs den gröna promenaden. *Synpunkterna är noterade och förs vidare till detaljplaneskede. Med ny bebyggelse mellan fickparken och E4 kan bullernivåerna dämpas kraftigt, men parkens placering ska också studeras närmare i detaljplaneskedet.*

Ta bort två filer på Hägerstensvägen öster om Kilabergsvägen och bygg bostäder på Nybohovssidan så att vägen blir tvåfilig och stadslig. Se vägen som en fortsättning på den gatustruktur som finns inne i Aspudden. Smalna av vägen, plantera träd, eller anlägg upphöjd mittremsa med gatsten. Bygg dubbelriktad cykelbana på bägge sidor och plantera träd eller grönremsa mellan körbana och gc-bana. *Förslaget är i enlighet med programmet och utreds vidare i detaljplaneskede.*

Det bör utredas om ek eller andra ädellövträd längs den gröna promenaden norr om Nybodadeplan kan bidra till att stärka spridningsvägarna mellan Årstaskogen och Liljeholmen. *Synpunkten noteras och förs till programhandlingen.*

Kulturnämnden anser att smalhusen i kvarteret Skoflickaren även fortsättningsvis bör ha ett visst avstånd till kommande nybebyggelse. *Synpunkten noteras. Frågan utreds i detaljplaneskede.*

Förslag om att bygga studentbostäder och att delen närmast befintliga bostäder ska utgå och sparas som grönyta.

Upplåtelseformen avgörs vid markanvisningen. Husens placering och vad som planläggs som park avgörs i detaljplaneskedet.

Plats nr 4, Kilabergsvägen

Flera tycker att det är positivt att pröva bostäder här, särskilt om de får butiker i bottenvåningen, men några ifrågasätter marken söder om Kilabergsvägen, nedanför Kastanjen. Bland dem finns kulturnämnden som anser att området nedanför Kastanjen utgör en tillgång i miljön och tillsammans med torpet Nyborg bildar en sammanhängande miljö som inte bör bebyggas. Någon tycker att bebyggelsen här bör vara låg. Många är också positiva till att bygga längs Bäckvägen, men inte längre än att jätteekarna nedanför Främlingsvägen kan bevaras.

Synpunkterna noteras. Programmet föreslår inte bebyggelse som inkräktar på jätteekarna. Höjd och utbredning utreds i detaljplaneskede.

Någon tycker att en rondell och stor vägbredd vid Hägerstensvägen skulle tydliggöra entrén och förenkla orienteringen.

Anläggandet av en cirkulationsplats avgörs av vilka trafikflöden som rör sig i en korsning. En förlängning av Hägerstensvägen som stadsgata talar snarare för en smalare vägbredd.

Skönhetsrådet anser att kontorsfastigheten bör vara kvar eftersom en variation i funktion och arkitektur berikar stadsbilden.

Stadsbyggnadskontoret anser att det är av större värde att flytta Kilabergsvägen och ge plats åt en ny byggnad mot Nybodadepån.

Markföreningens arbeten kommer att behövas efter flytten av bensinstationen. *Synpunkten är noterad. Frågan hanteras i programmet och utreds vidare i detaljplaneskede.*

För bebyggelsen vid Kilabergsvägen närmast depån kan det bli svårt att klara bullerriktvärdena eftersom det inte finns någon tyst sida.

Synpunkten har noterats. Stadsbyggnadskontoret är medvetet om det svåra läget, men anser att frågan kan utredas i detaljplaneskedet.

Tellusborgsvägens del mot Kilabergsvägen borde vara ett så kallat stadsstråk. *Synpunkten noteras.*

Flera framför marken där bensinstationen och kontorsbyggnaden står idag som möjlig plats för en F-9 skola med skolgård på insidan mot berget. Någon tycker att det är olämpligt att lägga en förskola här och att den istället bör flyttas upp i parken invid skolan eller parkleken.

Se svar under rubrik skola/förskola.

Det föreslagna huset mot SL-depån bör anpassas för eventuell framtida överdäckning av depån.

Synpunkten noteras och förs vidare till detaljplaneskedet.

Plats nr 5, Brandstegen I

Länsstyrelsen anser möjligheten att bevara större delar av miljön bör utredas ytterligare och att detaljplanen för Brandstegen I bör innefatta skyddande bestämmelser så att de kulturhistoriska värdena inte förvanskas.

Kulturnämnden ser att det är möjligt att ändra fastighetens funktion men ser möjligheter till nybebyggelse på tomten med ett bevarande av hela anläggningen. Även Skönhetsrådet anser att fler byggnader bör bevaras och tycker att det borde gå att bygga en skola på platsen ändå. De ställer sig mycket negativa till rivning. Eventuell nybebyggelse måste anpassas på ett sätt så att riksintresset LM-staden inte påverkas negativt. Flera ur allmänheten har lämnat synpunkter om att byggnaderna bör bevaras och att ny bebyggelse måste anpassas till platsen. Några skriver att programförslaget strider mot den kulturhistoriska utredningen. Flera tycker också att byggnaderna ska byggas om för att användas som kulturhus och en person skriver att de blivit lovade ett kulturhus.

Stadsbyggnadskontoret avser att utreda skyddsbestämmelser på bevarad byggnad på fastigheten Brandstegen 1. Även den nya bebyggelsens anpassning till platsen och förhållandet till riksintresset studeras vidare i detaljplaneskedet. Avvägningen mellan att bevara och riva har gjorts både utifrån de kulturhistoriska värdena på fastigheten, utifrån behovet av parkyta och utifrån behovet av en ny skola i stadsdelen. En konsekvens av att bevara fler byggnader och ändå rymma de funktioner utbildningsförvaltningen ser behov av blir att större parkyta behöver tas till skolgård. Den främsta anledningen till det är att utbildningsförvaltningen ser svårigheter i att omvandla de befintliga byggnaderna till skolbyggnader. Exempelvis måste skolbyggnader ha en viss takhöjd för att godkännas och det finns behov av att kunna skapa inomhusförbindelser mellan skolans samtliga delar. Eftersom skolan behöver kunna avhysa människor från skolgården är det inte lämpligt att ha byggnader med annan funktion än skola på skolans område. Den kulturhistoriska utredningen är att betrakta som ett planeringsunderlag som ska visa vilka kulturhistoriska värden fastigheten har. Den tar inte hänsyn till några andra värden och det är inte utredningens syfte att styra utvecklingen av fastigheten. I programmet har de kulturhistoriska värdena redovisats och vägts mot andra intressen, främst parkytan och behovet av skola och de krav som följer med det. Det har inte funnits något politiskt uppdrag att utreda fastigheten för kulturändamål och något löfte om att bygga ett kulturhus på fastigheten har därmed inte heller lämnats.

Stadsdelsnämnden tycker att fastigheten lämpar sig väl för skolverksamhet men det är viktigt att tänka på att allmänheten inte ska stängas ute från skolgården efter skoltid. Utformningen av skolgården bör komplettera lekmöjligheterna i resterande del av Enbacken.

Synpunkten noteras och förs vidare till detaljplaneskedet.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att den grundskola som planeras i den gamla brandstationen har goda förutsättningar att i detaljplaneringen lösa en bra ljudmiljö, god utemiljö och säkra gång- och cykelangöringar. En bollplan för skolgården och för spontanidrott kan med fördel tas med i detaljplaneringen för skolan. För att få med barnperspektivet bör en barnkonsekvensanalys göras. *Synpunkten noteras och förs vidare till detaljplaneskedet.*

Trafikkontoret anser att den förslagna placeringen av skolan är dålig eftersom det är stora trafikströmmar på huvudgatorna Tellusborgsvägen och Bäckvägen. Därmed blir det svårt att göra skolvägar och gator till en miljö anpassad till barn. De understryker vikten av att trafikkontoret är delaktiga i den fortsatta planeringen av skolan.

Synpunkten noteras och förs vidare till detaljplaneskedet.

Utbildningsförvaltningen instämmer med stadsbyggnadskontorets analys av lämplig placering av ny skola i området, kvarteret Brandstegen 1. Förvaltningen vill framhålla vikten av att inte bli begränsad till befintliga byggnadsvolymer utan få så stor rådighet som möjligt vid utformningen av en ny skola. En bollplan för undervisningsbehov kan inte anläggas på Brandstegen 1.

Synpunkten noteras och förs vidare till detaljplaneskedet.

Många ur allmänheten är upprörda över att parkmark tas i anspråk för att skapa utrymme för skolgård. De framför bland annat argument om att Midsommarkransen har ont om allmänna parker och att ytan behövs inte minst när stadsdelen får fler medborgare. De vill att parken återställs helt och att den fotbollsplan som fanns där förut kommer tillbaka. Någon skriver att Enbacksparken idag är en innehållsrik park som många använder som vardagsrum. Den används också flitigt av förskolor och skolor och klassas som en lugn grön oas i grönkartan. Den anses också vara mindre bullerstörd än Svandammsparken.

Enbacksparken är en viktig park för invånarna i Midsommarkransen. Grönskan i stadsdelen är främst uppbyggd på privata fastigheter och de offentliga parkerna har därför stor betydelse. Här har ändå det allmänna intresset att rymma en ny skola i stadsdelen ansetts väga tyngre än att bevara hela Enbacksparken. I detaljplaneskedet ska det utredas hur stor del av parken som behöver tas i anspråk. I samband med planläggningen kan också Enbacksparken rustas och stärkas för att kunna ta emot fler besökare. Flera nya lekplatser kommer också att tillföras stadsdelen i samband med att fler bostäder byggs. Skolgården kommer att vara tillgänglig för allmänheten under kvällar och helger.

I motivet till riksintresset LM-staden nämns den omgivande grönskan och det är angeläget att så mycket park som möjligt sparas.

Riksintresset kommer att beaktas i detaljplaneskedet.

Någon skriver att det är grovt felaktigt att hävda att brandstationen är ”på många sätt helt skilt” från LM-staden.

Synpunkten är noterad. Stadsbyggnadskontoret har gjort en annan bedömning.

Många tycker också att den föreslagna skolan är för stor och vill dela upp den i två skolor, eller lägga skolan på en helt annan plats. Någon menar att valet av plats kommer att orsaka stora förseningar i att möta det akuta behovet av en grundskola. Någon undrar hur en så stor skola ska kunna hantera trafik och parkering.

Utbildningsförvaltningen har uttryckt ett behov av en skola som kan ta emot 800-900 elever. Stadsbyggnadskontoret ser ingen anledning att ifrågasätta det behovet. Anledningen till att skolan inte delas upp i flera enheter är att det är mer kostnadseffektivt att samordna funktioner som gymnastiksal, matsal med mera. Valet av fastigheten Brandstegen 1 som ny skoltomt i Midsommarkransen beror dels på den centrala placeringen i stadsdelen och dels på att fastigheten ägs av Stockholms stad. Det är också den enda platsen i Midsommarkransen där en tillräckligt stor skolgård går att anordna. Stockholms stad arbetar aktivt med att få föräldrar att undvika att köra sina barn till skolan med bil. Det sker bland annat genom information och samarbeten via Trafikkontoret och genom planering av parkeringsplatser och

avsläppningsplatser samt säkra gång- och cykelvägar. Frågan utreds vidare i detaljplaneskedet. Förslag på skolor på andra platser besvaras under rubrik skola/förskola.

Vissa boende anser att det är en utmärkt idé och ett bra förslag att bygga en skola på fastigheten Brandstegen 1 och att förslaget hanterar de kulturhistoriska värdena korrekt. Någon framför att det vore bra att få till mer idrott i samband med skolan. Det finns också de som tycker att det går bra att ta en bit av Enbacken till skolgård, eftersom den är underutnyttjad jämfört med Svandammsparken och Julikullen.
Synpunkterna noteras.

Några boende i närheten vill att Tellusborgsvägen ska få ett istappssäkert område närmast huset, gångbana, cykelbana, körbanor i båda riktningar. Gärna ett stråk med buskar eller träd och plats för snödrivor. Någon annan undrar hur hög skolan kommer att bli och några anser att det är otydligt hur stor plats skolan kommer att ta.

Programmet visar på ett mycket översiktligt sätt vilken markanvändning som föreslås på olika platser i stadsdelarna. Den föreslagna skolan illustreras med tre våningar mot Tellusborgsvägen och två respektive en våning mot Bäckvägen. Detta eftersom stadsbyggnadskontoret och utbildningsförvaltningen gemensamt har behövt utreda hur stor markyta en skolbyggnad för 800-900 elever tar i anspråk. Frågor om cykelbanor, gångbanor med mera hanteras i detaljplaneskedet.

Kritik har också kommit om att varken en ny bollplan eller den befintliga öppna förskolan i Enbacken har ritats in i programmet. Någon påpekar att stadsbyggnadskontoret inte har undersökt hur parken nyttjas av förskolor och andra barn i området idag. En person skriver också att det saknas underlag som visar hur man räknat ut hur en skola för 800-900 barn ska rymmas inom det område som ritats ut och hävdar att det finns underlag som visar att det inte gör det (Max arkitekter på uppdrag av Sisab). Det har också framkommit kritik mot att stadsbyggnadskontoret inte vet om den öppna förskolan och plaskdammen i parken kommer att kunna bevaras.

Anläggandet av en yta med bollaktivitet är ett förslag i programmet som hanteras i detaljplaneskedet men slutligen avgörs av utbildningsförvaltningen och Sisab när skolan byggs. En fullstor bollplan kommer inte att rymmas på skolgården. Stadsbyggnadskontoret har gjort bedömningen att frågan om parkens nyttjande bättre avgörs i detaljplaneskede. Sisab (Skolfastigheter i Stockholm AB) har på utbildningsförvaltningens uppdrag utrett frågan om skolans storlek. Underlaget saknas inte, utan finns tillgängligt hos ansvarig förvaltning. Både den öppna förskolan och plaskdammen förutsätts vara kvar som funktioner i Enbacken. Däremot är det oklart om öppna förskolans nuvarande placering är lämplig. Det framgick tydligt på samrådsmötet den 15 november.

Plats nr 6, Brännkyrka bollplan

En övervägande andel tycker att det är positivt att bygga bostäder på platsen. Några tycker att möjligheten att knyta ihop Midsommarkransen med Nyboda/Årstaberg med en gång- och cykelbro över Södertäljevägen bör utredas. Trafikkontoret anser att det behöver utredas om bollplanen verkligen inte behövs och om det är möjligt att ha bostäder i ett så buller- och avgasutsatt

läge. Kulturnämnden skriver att ny bebyggelse bör förhålla sig till Brännkyrka gymnasium och angränsande bebyggelse.

En gång- och cykelbro över Södertäljevägen skulle vara mycket svår att bygga på platsen eftersom E4 går på bro här. Behovet av bollplanen samt buller och luftföroreningar utreds i detaljplaneskedet, liksom förhållandet till Brännkyrka gymnasium.

Idrottsförvaltningen kan inte acceptera att Brännkyrka bollplan inklusive tillhörande parkeringsplats exploateras för bostadsbebyggelse. De gör bedömningen att bollplanen behövs för skolverksamheten och skriver att en skola med elever äldre än 10 år bör ha nära tillgång till en sjumannaplan. Idrottsförvaltningen har också planer på att utveckla området runt Brännkyrkahallen och Brännkyrka bollplan till ett idrottscentrum. Även några ur allmänheten anser att fotbollsplanen behövs i skolverksamheten. Utbildningsförvaltningen ser positivt på möjligheterna att bebygga del av Brännkyrka bollplan men vill betona vikten av att kunna använda platsen för att temporärt kunna hantera den stora bristen på utbildningsplatser i området. *Utbildningsförvaltningen och stadsbyggnadskontoret gör bedömningen att bollplanen kan tas i anspråk för bostadsbebyggelse. Idrottsförvaltningen förfogar inte över någon mark i anslutning till området, vilket gör den planerade utveckling till idrottscentrum svår genomförd.*

Skönhetsrådet skriver att planmönstret bör anpassas så att viktiga karaktärsträd kan bevaras och att bollplanen bör ersättas med en ny yta för bollsporter på lämplig plats inom stadsdelen.

Synpunkterna har noterats. En ny, mindre yta för bollsporter föreslås på den nya skolgården, men marken kommer inte att planläggas för annat ändamål än skola.

Plats nr 7 Ivar Vidfamnes gata/Stenkilsgatan

En bostadsrättsförening i närheten är kritisk mot placeringen och föreslagen trafiklösning. De tycker att programmet beskriver förslaget knapphändigt och undrar vad förslaget egentligen innebär. De ser hellre att förskolan är kvar på sin nuvarande plats och får två våningar. På så sätt bevaras befintlig växtlighet, den fria väl använda ytan bakom deras fastigheter och barnen får behålla sin ljusa och lekfulla gårdsyta. Transporter till förskolan bör enligt föreningen även fortsättningsvis ske från Stenkilsgatan. Av det fortsatta arbetet förväntar de sig en grundlig trafikutredning främst ur barnperspektiv, en inventering av grönområdet, en konsekvensanalys av förskolans placering närmare befintlig bebyggelse samt tidig och fortlöpande kontakt. En privatperson skriver att förskolan behöver en flera gånger större utegård än idag, två andra att en mindre byggnad för åtta avdelningar går att ordnas med ur- och skurverksamhet. Ytterligare en person skriver att ljudnivån från förskolorna i området redan är väldigt hög när barnen är ute och leker på gården och någon att de planerade förskolorna kommer att ta för stor del av närliggande grönområden.

Programmet beskriver på ett översiktligt plan en föreslagen markanvändning. Detaljerade studier av byggnader, placering, gårdsstorlek, trafik med mera görs i detaljplaneskede. Då kommer stadsbyggnadskontoret även att samråda med grannar. Stadsdelarna har ett stort behov av förskoleplatser.

Ljudnivåerna kan bli höga när barnen är ute och leker. Det sker dagtid och är en del av ljudet som livet i staden ger.

Plats nr 8, Öster om Aspuddens skola

Platsen nämns som bra för förskola i en inlämnad synpunkt.

Plats nr 9, Fastlagsvägen vid kv Fiberpennan

Platsen nämns som bra för förskola i en inlämnad synpunkt.

Plats nr 10, Fastlagsvägen vid kv Reservoarpennan

En inlämnad synpunkt kommenterar att det möjligen går att bygga en mindre förskola som inte inverkar negativt på befintlig bebyggelse.

Synpunkten är noterad.

Plats nr 11, Tellusborgsvägen, kv Silvergranen 13

Förskolans gård måste förses med tillfredsställande skalskydd mot tunnelbanan.

Synpunkten är noterad. Frågan hanteras i detaljplaneskede.

Plats nr 12, Torsten Alms gata och fastigheten Vadaren 5

Flera boende skriver att stadsbyggnadskontoret planerar att ta bort parkeringsplatser i kvarteret Vadaren. Några framför att det framkommit på samrådsmötet att parkeringsgaraget ska rivas och inte ersättas samt att man fått uppdraget av politikerna i stadshuset att förtäta och göra hela området bilfritt. Några boende anser att det är acceptabelt att bygga bostadshus ovanpå garaget, men att den då inte ska påverka utsikten för de befintliga bostäderna samt att alla parkeringsplatserna ska ersättas.

Programmet föreslår inte att parkeringsplatser tas bort, utan att parkeringen kan förläggas i garage under mark och byggas över med bostäder.

Stadsbyggnadskontoret har inget uppdrag av politikerna att göra området bilfritt. Uppgifterna har inte framförts varken på samrådsmötet eller vid annat tillfälle. Däremot hänvisades till Framkomlighetsstrategin på samrådsmötet.

Framkomlighetsstrategin har tagits fram av Trafikkontoret och syftar till att visa på hur olika trafikslag kan kunna rymmas på de gemensamma ytorna när staden växer.

En remissinstans (Kulturnämnden) är tveksam till att bebygga naturmarken öster om kvarteret Örnbacken. Många boende i kvarteret Vadaren och i närheten av Torsten Alms gata motsätter sig förslaget att bygga bostäder i området. Vissa boende är oroliga över att deras livskvalitet ska försämras om de inte längre har tillgång till en garageplats. Andra framför att det inverkar negativt på boendemiljön och att biltrafiken ökar med tillkommande bebyggelse. Vissa ser platsen öster om Örnbacken som en grön lunga och framför att det är den enda gröna plätt som finns kvar i närområdet. Vidare framförs att en förskola använder platsen och att flera barn ser det som ett värdefullt område skog. Stora husvolymen längs Sigurd Rings väg saknar egna anlagda gårdar och behöver tillgång till ekdungen öster om Örnbacken. Bebyggelsen på Örnerget har kunnat uppföras massivt och storskaligt på grund av den omgivande naturmarken.

Stockholm växer och år 2030 förväntas staden ha en miljon invånare. Redan idag är det bostadsbrist i Stockholm och stadsbyggnadskontoret har fått i uppdrag att planera för 100 000 nya bostäder. Det kommer innebära att staden förändras och att mark som tidigare använts till annat kommer att tas i anspråk för bostadsändamål. Det kan också innebära att människor får sin

utsikt förändrad. Parkering är inte ett effektivt utnyttjande av mark, utan får ofta förläggas under mark i garage med bostadshus ovanpå. Naturmarken är allmän plats och kan inte räknas som privat gård. De boende har nära till både Vinterviken och Aspudsparken och det kommer även fortsättningsvis vara gott om grönska i närheten.

Några anser att det inte går att ompröva ett beslut från tidigt 80-tal att spara trädningen öster om Örnbacken.

Stockholm befinner sig i en annan utvecklingsfas nu än då och har en stor bostadsbrist. Stockholm har också en annan översiktsplan med andra planeringsinriktningar nu. De politiska direktiven och gällande översiktsplan utgör grunden för alla bedömningar och gör också att tidigare tagna beslut kan omprövas.

Någon motsätter sig en förtätning med 600-730 nya bostäder vid Torsten Alms gata.

Antalet bostäder hänvisar till förtätning stadsdelarna Aspudden och Midsommarkransen, inte till den enskilda platsen Torsten Alms gata.

Vissa andra boende tycker att det är bra idé att bygga bostäder ovanpå befintligt garage och att det vore trevligt att avsluta kvarteret med samma typ av hus som på intilliggande fastighet.

Synpunkten är noterad.

Tittar man på kartan får man uppfattningen att nybyggnation skulle kunna gå in över gränsen till fastigheterna Vadaren 2 och 3.

Programmet föreslår främst bebyggelse där parkeringsgaraget är placerat idag, men utvecklingen kommer att diskuteras med fastighetsägaren Stockholms hem och studeras vidare i detaljplaneskede.

En person undrar hur det går att bygga bland alla daghem utan att det blir problem, var de boende ska parkera och hur det blir med gästparkeringen. *Störningar under byggtiden sker under en begränsad tid och regleras mellan byggherren och de berörda inför byggstart. Parkeringsfrågan får diskuteras med byggherren i detaljplaneskedet. Gästparkering sker företrädesvis på gatan. Aspudden och Midsommarkransen är väl försörjda med kollektivtrafik och det är enkelt att ta sig med tunnelbana till stadsdelarna.*

Någon undrar hur energiförsörjningen ska ske om panncentralen rivs.

Energiförsörjningen är en fråga för fastighetsägaren. Framtida detaljplanering kommer att bedrivas i samarbete med fastighetsägaren.

Plats nr 13, område kring Blommensbergsvägen

Väldigt många boende och annan allmänhet har upprörts av förslaget att bygga bostäder norr om Blommensbergsvägen, mot Aspuddens skola, bland annat har elever på Aspuddens skola skickat in 100 namnunderskrifter med protester. Det framförs bland annat att barnen behöver sin utemiljö, att träd är bra för barnens prestationsförmåga, motverkar mobbning med mera. Många skriver om att programmet föreslår byggnation på skolgården, att det med fler bostäder kommer fler barn som behöver en skola och påminner om att platsen har prövats för bostäder nyligen. Då framkom att den var allt för värdefull för barnen för att tas i anspråk. En person anser att om man måste bygga på platsen

borde den vara vikt för skolomsorg. Någon framför att skolbyggnaden, som har en viktig arkitektur, skulle skymmas.

Den föreslagna platsen ligger inte på skolgården utan på parkmark i anslutning till Blommensbergsvägen. Det hindrar inte det faktum att skolbarnen använder marken som lektyta. Precis som det framgår av synpunkterna så gjordes en lekutredning i samband med planläggning för de punkthus som ligger öster om platsen. Planområdet tangerade den plats som nu föreslås, men lekutredningen omfattade hela området. Utredningen visar att platsen är värdefull som lektyta och ledde till att fem punkthus blev tre i dåvarande planläggning. Sedan dess har Stockholm fått en ny översiktsplan och ett nytt bostadspolitiskt mål vilket gör att nya ställningstaganden kan behöva göras. Programmet föreslår ytterligare en grundskola i stadsdelarna vilket på sikt kan minska trycket på Aspuddens skola. Eftersom den första frågan att klargöra på platsen är möjligheten att gräva ner kraftledningen, så är ett rimligt antagande att det kommer att dröja innan planläggning kan påbörjas. Platsen blir därför kvar i programmet, men med kompletteringen att det i detaljplaneskede ska utredas om den ska planläggas för bostäder eller tillföras till skolfastigheten för att permanentas som en del av skolgården. Skymd sikt mot skolan utreds i detaljplaneskede.

Delen längst i söder gränsar till SL:s likriktarstation med kabelschakt samt ligger nära tunnelbanans bergtunnlar. Elektromagnetiska fält från likriktarstationen måste beaktas i placeringen av nya bostäder. En flytt innebär mycket stora kostnader.

Synpunkten är noterad.

Enligt Miljö- och hälsoskyddsnämnden har platsen så stora ekologiska värden att extra hänsyn behöver tas till den befintliga naturen. En exploatering av området skulle försämra spridningsvägarna mot Aspuddsparken i väster och kontakten med ekstråket i nordost. Exploatering bör undvikas om de ekologiska värdena inte kan bevaras. Om bebyggelseprojekten ändå går vidare bör de anpassas till terrängen så att större ekar och så mycket växtlighet som möjligt kan bevaras samt att spridningsvägar inte kapas.

Synpunkten är noterad och förs vidare till detaljplaneskede. Programmet anger att ekarna ska styra placering av byggnader längs Blommensbergsvägen. De ekologiska värdena beaktas särskilt i detaljplaneskedet.

Skönhetsrådet anser att byggnaderna här bör ha förgårdsmark, även om de har lokaler i bottenvåning.

Synpunkten är noterad, frågan hanteras i detaljplaneskedet.

En person påpekar att de många barn som går i skola och förskola i närheten av Blommensbergsvägen får en mer trafikfarlig miljö. En annan vill att ytorna ska bevaras enligt parkplanen. Ytterligare en person undrar hur höga hus som föreslås och vart återvinningsstationen ska omlokaliseras samt varför befintlig kraftkabel behöver flyttas.

Trafikfrågan studeras i detaljplaneskedet. Vid behov kan trafiksäkerhetsåtgärder sättas in i närområdet. Parkplanen är ett verktyg för upprustning som tas fram av stadsdelsförvaltningen och inget beslutsunderlag för detaljplaner. Husens höjd och utbredning studeras i detaljplaneskedet. Återvinningsstationerna på platsen har tidsbegränsat bygglov och behöver hanteras oavsett planläggning för bostäder. Det är inte klart vart de kan flyttas. Kraftkabeln som går i Blommensbergsvägen ger upphov till

elektromagnetisk strålning som för ny bebyggelse kan komma att överstiga de gränsvärden som anses lämpliga utifrån försiktighetsprincipen. Frågan studeras vidare i detaljplaneskede.

Flera bostadsrättsföreningar i närområdet oroar sig för förändringar i närmiljön: sämre ljusinsläpp, sprickbildning och värdeminskning samt störningar under byggtiden.

Se vidare under rubrik olägenheter för grannar.

Från allmänheten finns synpunkter på att bebyggelse här privatiserar hela grönområdet, att det förstör det grönstråk som nu binder samman Aspudden med Vinterviken och att det finns mycket fåglar, inklusive flockar av ringduvor och nötskrikor och även Kungsfågel, tack vare mångfalden av träd (inklusive tallar och ekar) och buskar. Det finns även fladdermöss i området kring Blommensbergsvägen.

I genomförandeskedet kommer allmän platsmark att föras över till kvartersmark vilket innebär att marken privatiseras. Bebyggelse på platsen bedöms inte påverka kopplingen mellan Aspudsparken och Vinterviken. Djur- och naturlivet kommer att utredas vidare i detaljplanskedet.

Någon ur allmänheten befärar att en breddning till ett så kallat stadsstråk skulle innebära en avsevärd ökning av trafik när vägen blir praktiskt taget femfilig. En person tycker att förslaget skulle vinna på att flytta Blommensbergsvägen mot parken. En annan frågar varför förskolan Grågåsen inte får behålla sin större gårdsyta?

Stadsstråket innebär ingen breddning av vägen. Stadsbyggnadskontoret anser inte att Aspudsparken bör tas i anspråk. En detaljplan för förskolan Grågåsen har antagits av Stadsbyggnadsnämnden. I detaljplanen skjuts förskolans gårdsområde söderut och den nya förskolan får en generöst tilltagen gård.

Plats nr 14, Alvastravägen

Rådet till skydd för Stockholms skönhet tycker att förslaget är för dåligt redovisat för att kunna ge en uppfattning av resultatet. Kanske kan den bebyggas om det görs med respekt för ekar och tallar på platsen. Förslaget ifrågasätts av två personer eftersom det inte genererar nämnvärt många bostäder. Istället föreslås en mindre förskola på platsen. Att dra om vägnätet för ett fåtal radhus förefaller omständligt och dyrt.

Synpunkten har noterats. Platsens förutsättningar studeras ingående i detaljplaneskedet. Även små tillskott av bostäder bidrar till att uppfylla det bostadspolitiska målet. De ekonomiska konsekvenserna utreds av exploateringskontoret.

Plats nr 15, Erik Segersälls väg/Olof Skötkonungs väg

Området ligger ca 70 m från tunnelbanans tunnlar mellan Aspudden och Örnberg. Det kan ge upphov till stomljud och vibrationer i byggnader. Trafikkontoret anser att platsen bör övervägas att lämnas oexploaterad som en fickpark. Rådet till skydd för Stockholms skönhet är tveksamt till ytterligare ett punkthus på platsen, men anser att en lägre byggnad kan fungera. Den stora eken bör sparas.

Synpunkterna är noterade.

Någon anser att platsen är olämplig för bebyggelse eftersom trottoarerna är smala. Istället förslås byggnation en bit ner efter Olof Skötkonungs gata. Den nya förskolan på Erik Segersälls väg borde dras in från gatan så att vagnar, cyklar och barn kan få plats. Två personer anser att platsen ska planeras för förskola.

Synpunkten är noterad. Stadsbyggnadskontoret har inte funnit föreslagen plats tillräckligt stor för en ny byggnad. Förskolan Grågåsen hanteras i en pågående detaljplan. Platsen rymmer inte en förskola enligt stadsdelsförvaltningens önskemål.

Två personer vill se en bättre beskrivning av vad som menas med ett mindre tillägg och varför gångstråket mot Aspudsparken måste förtydligas. En person tycker att platsen är för liten för byggnation och bör sparas.

Synpunkterna är noterade. Platsen rymmer inte någon större bebyggelseutveckling, den exakta storleken utreds i detaljplaneskedet. Längs Erik Segersälls väg söker sig många människor från Aspuddens tunnelbanestation mot Aspudsparken och Vinterviken. Genom att fortsätta det tydliga gaturum som finns i början av gatan längre norrut kan stråket bli tydligare, vilket underlättar för besökare att hitta.

Plats nr 16, Schlytersvägen/Sigfridsvägen

Station Aspudden på röda linjen ligger rakt under planerad bebyggelse.

Synpunkten har noterats.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet skriver att ny bebyggelse inte bör konkurrera i höjd och gestaltning med de mörkröda punkthusen på Sigfridsvägen. Grönskan runt den husgruppen bör också sparas. I området väster om Sigfridsvägen bör husen orienteras mot Schlytersvägen samt ha förgårdsmark. Området öster om Sigfridsvägen kanske också kan bebyggas även om rådet anser att exemplet i underlaget förskräcker.

Synpunkterna har noterats. Frågorna hanteras i detaljplaneskedet.

En bostadsrättsförening i närheten påpekar att ny bebyggelse allvarligt skulle begränsa deras medlemmars möjligheter till utnyttjande av dessa friytor på ett sätt som avsetts i gällande plan, som har prickmark. De gör en koppling mellan prickmark och värdefull naturmark. Föreningen tror också att en hög bebyggelse här skulle försämra deras utsikt. Slutligen påpekar de att det redan idag är problem med parkering och trafiksäkerhet i området och att ett parkeringstal på 0,4 är orimligt generöst mot byggherren. Gatukorsningen som planerad bebyggelse ansluter till har begränsad sikt och många gångtrafikanter. *Bostadsrättsföreningar råder över mark de själva äger, där kan de anlägga friytor för egen vistelse. Mark som ägs av staden kan planläggas för nya ändamål. Så kallad prickmark innebär att marken inte får bebyggas och har ingen koppling till att marken är särskilt värdefull. Den nya bebyggelsens höjd har inte studerats ännu. För övriga synpunkter, se rubrik olägenheter för grannar.*

Några ur allmänheten föreslår att studentbostäder byggs på platsen. Andra boende för fram att man riskerar att bygga bort sociala och ekologiska värden i området vid Schlytersvägen/Sigfridsvägen. Platsen är en populär och välanvänd grön plats med utsikt och kvällssol. Hällmarken är en potentiell värdefull biotop, en rest av den ursprungliga naturen och gränsar till ett äldre

ekbestånd och kan fungera som spridningszon. Närboende är oroliga över de nya husens höjd och vill istället göra platsen tryggare och mer tillgänglig, med trappor från Sigridsvägen, öppna platsen ytterligare och höja statusen till ”pocket-naturresevat”.

Upplåtelseform styrs inte i detaljplanen och hanteras därmed inte i programmet. Programmet anger att nya byggnader på platsen inte ska skymma punkthusen på höjden samt att en ring av grönska ska sparas runt punkthusen. Det gör att utsiktsplatsen kommer att kunna användas på samma sätt även i framtiden. Husens förhållande till gatan och upplevelsen av gatan är frågor som studeras i detaljplaneskedet. Förslaget om att bygga trappor och öppna platsen ytterligare noteras och förs vidare till detaljplaneskedet.

Plats nr 17, Västra Hägerstensvägen (fastigheten Albatrossen 1)

Tunnelbanetunnlarna utgörs här av betongtunnlar som ligger grunt och SL:s skyddszon har sin övre begränsning i markplan. Den östra delen av norra området ligger rakt ovanför betongtunnlarna. Att uppföra byggnader där är olämpligt.

Synpunkten är noterad.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet är positiva till att sluta gaturummen.
Synpunkten är noterad.

Hus och garage planerade nära Örnbergs centrum skulle störa Hägerstensvägens helhetsbild. Här finns en väl uppvuxen allé av oxel som bör bevaras.

Fastigheten Albatrossen avviker från miljön längs resten av Hägerstensvägen. Möjligheten att bevara träden studeras i detaljplaneskede.

Gaturummet får inte slutas så att promenadstråket tvärs över kvarteret försvinner. Förslaget om bebyggelse mot Hägerstensvägen måste förtydligas.
Fastigheten Albatrossen 1 är en privat fastighet och det finns i dagsläget inget som hindrar fastighetsägaren att stängsla in området och hindra passage. Bebyggelsen mot Hägerstensvägen studeras i detalj i planskedet.

Plats nr 18, Pilgrimsvägen/Härbärgesvägen

Fler ur allmänheten ifrågasätter förslaget att bygga bostäder på lekplatsen. Någon skriver att Aspudden som helhet saknar öppna ytor och att den befintliga lekplatsen är mycket omtyckt och välanvänd av både förskolor i området och andra. Det är en bra och central placering av en park och med fler nya invånare, som enligt programmet kanske får en begränsad gårdsyta, behövs lekplatsen. Bebyggelse här skulle påverka ljusinsläppet och insynen för befintliga bostäder.

En bostadsrättsförening i området önskar att platsen nyttjas för förskola hellre än bostadshus. De anser inte att Stockholms stad uppfyller Plan- och bygglagens krav på lämpligt utrymme för bland annat parkering med parkeringstal på 0,4. Vidare vill de ha tillgång till egna parkeringsplatser om förslaget går vidare. De vill också se en solstudie i detaljplanarbetet samt tvingande bestämmelser om verksamheter i bottenvåningarna.

Bebyggelse på båda sidor Pilgrimsvägen skulle göra att gatan upplevs trång. Kritik framförs också mot förslaget att den förslagna nya platsen för lekplats anses för mörk och Vallfartsvägen för trafikerad för att utgöra en säker miljö för barnen. Några anser att det går att bygga bostäder där istället.

En förskola som använder parken i sin dagliga verksamhet ser positivt på att parken blir större och mer spännande för barnen, men de vill ha garantier för att de kan fortsätta använda den som sin förskolegård även i fortsättningen. De vill även att den nya lekplatsen ska färdigställas innan den gamla rivs och att de informeras i mycket god tid inför förändringar.

En bostadsrättsförening har kunnat konstatera att mark- och miljödomstolen skärpt bedömningen i avvägningen mellan det allmänna och det privata intresset, t ex gällande Slussen, vilket enligt föreningen är relevant i detta fall. Deras tolkning blir att domstolen inte ser det kommunala planmonopolet som en självklar garanti för att uppföra ny bebyggelse intill befintlig. Bebyggelse är dock inte helt omöjlig anser de, lämpligare skulle vara en lägre byggnad, exempelvis en förskola.

I gällande plan är en del av platsen utsatt som kvartersmark med bebyggelse i fyra våningar. Byggrätten har inte utnyttjats, utan marken har istället anlagts som park. Stadsbyggnadskontoret anser att det ur barnperspektiv är positivt att anlägga en ny lekplats, som har möjlighet att bli större än den befintliga och kan utformas på ett mer spännande sätt. Precis som framförts som starkt argument mot att bygga intill Aspuddens skola, så är det av stor vikt att barnen skyddas mot stark sol genom bevarad vegetation. Trots norrslutningen så når solen även till den nya föreslagna platsen för lekplats. Det är naturligtvis av stor vikt att barnen vistas i en miljö som är trafiksäker och en flytt av lekplatsen innebär troligen att trafiksäkerhetshöjande insatser behöver sättas in längs Vallfartsvägen, vilket även blir till nytta för andra. Att förskolor anläggs utan egna gårdar är problematiskt och det är ingen självklarhet att de ska kunna ta de allmänna parkerna i anspråk som sina egna. Samtidigt behöver barnen naturligtvis tillgång till ytor för utevistelse och lek. Frågan tas med i detaljplaneskedet där diskussioner kan föras med stadsdelsförvaltningen och den berörda förskolan. Då kan även frågan om informationsbehov och utbyggnadsordning tas upp. De nya byggnadernas höjd, utformning och gestaltning, exakta användning samt solljus studeras först i detaljplaneskede. Angående frågor kring boendemiljö, se vidare under rubrik olägenheter för grannar. Platsen har studerats för möjlig förskola, men anses för liten för att rymma tillräckligt stor gårdsyta. Parkeringsstalet 0,4 anger vad som bör byggas i garage under mark. Efter det ska ett parkeringstal på 0,7 lösas genom exempelvis parkeringsköp. Det kan inte anses som en rättighet för en befintlig bostadsrättsförening att få mark för parkering efterskönt. Mark- och miljödomstolens dom ska prövas av mark- och miljööverdomstolen. Först därefter kan slutsatser av domslutet dras.

Med tanke på att stadsdelarna växer ser stadsbyggnadskontoret att det kan finnas behov för fler parker i området. Frågan utreds därför vidare i programarbetet.

Plats nr 19, Pilgrimsvägen/Vallfartsvägen

Miljö- och hälsoskyddsnämnden påpekar att hållmarken och hållmarksskogen öster om Vallfartsvägen har ett högt ekologiskt värde på grund av spridningsmöjligheter för groddjur och eklevande arter. Exploatering bör undvikas om de ekologiska värdena inte kan bevaras. Vid Vallfartsvägen bör det utredas om dagvattenlösningar med öppna våtmarker kan stärka groddjurens habitat.

Synpunkten noteras och frågan om ekologiska spridningsvägar tas med i detaljplaneskedet. Programmet kompletteras med frågan.

Trafikkontoret anser att bebyggelsen riskerar att täppa till naturstråket som kommer västerifrån och föreslår istället bebyggelse längs Pilgrimsvägen och en bit av dess förlängning i parkväg.

Stadsbyggnadskontoret har gjort bedömningen att det skulle innebära en större påverkan på naturstråket att bebygga området väster om Vallfartsvägen. En förlängning i parkvägen skulle dessutom innebära sprängning för ny väg och en vändplan för sophämtning. Ingreppet anses inte motiverat.

Brf Midsommarhöjden har tomträtt vid det planerade bostadshuset på Pilgrimsvägen. De oroar sig även för förminskat ljusinsläpp och insyn i lägenheterna. Vid samtal med stadsbyggnadskontoret gick det inte att få svar på vilken storlek på bostadshus man planerat att bygga. Då blir det extra svårt att få överblick och kritiskt kunna granska fakta.

Stadsbyggnadskontoret har varit i kontakt med Brf Midsommarhöjden och informerat om programmet. Det klargjordes då också att programmet schematiskt redovisade nya förslagna platser för byggnation och att det i senare skede skulle föras mer ingående diskussioner med föreningen om hur parkeringsplatserna kan ersättas. Det framgick också att föreningen inte själva använder parkeringsplatserna, utan hyr ut dem till en annan bostadsrättsförening.

Vissa boende i stadsdelarna framför att det är ett bra förslag att bygga bostäder här. Ett förslag är att nyttja höjdskillnaden på ett spännande sätt med till exempel en hissförbindelse och gångbro från ett nybyggt hus nere på Pilgrimsvägen till Vallfartsvägens övre del. Det skulle också förbättra tillgängligheten. En annan person vill gärna se något som liknar terrasshusen i Gröndal, gärna med grönt sedumtak, på platsen. Ytterligare några tycker att byggnation på platsen skulle störa utsikten mot Uppenbarelskyrkan. Rådet till skydd för Stockholms skönhet anser att komplettering inte bör bli alltför hög på platsen.

Husens utformning och gestaltning samt relationen till Uppenbarelskyrkan utreds i detaljplaneskede.

En person skriver att det sägs i programmet att entréerna är otydliga men en tydligare entré till Aspudden än Vallfartsgatan får man leta efter.

Synpunkten har noterats. De otydliga entréerna i programmet syftar på är entréerna in till stadsdelarna från omkringliggande stadsdelar, exempelvis via Hägerstenvägen från Liljeholmen.

Plats nr 20, Vallfartsvägen/Bäckvägen

Flera remissinstanser inklusive Länsstyrelsen och många ur allmänheten påpekar att platsen ligger intill Uppenbarelskyrkan. Några anser att den därför inte bör bebyggas. Länsstyrelsen skriver att den tillkommande bebyggelsen ska ta hänsyn till kyrkans monumentala och dominanta position i området och kyrkotomtens utformning.

Enligt Miljö- och hälsoskyddsnämnden har platsen så stora ekologiska värden att extra hänsyn behöver tas till den befintliga naturen. Exploatering bör undvikas om de ekologiska värdena inte kan bevaras. Om bebyggelseprojekten ändå går vidare bör bebyggelsen anpassas till terrängen så att större ekar och så mycket växtlighet som möjligt kan bevaras samt att spridningsvägar inte kapas.

Några ur allmänheten menar att det är det gröna som är sambandet mellan stadsdelarna och att det skulle skapa en barriär om platsen bebyggdes. Någon ifrågasätter logiken i resonemanget att "stärka stråket" mellan Aspudden och Midsommarkransen och tror att effekten blir den motsatta. Vissa skriver att platsen är ett parkområde och att betrakta som en del av Enbacken.
Stadsbyggnadskontoret noterar de inkomna synpunkterna och föreslår att platsen stryks för byggnation.

Plats nr 21, Bäckvägen/Cedergrensvägen

Länsstyrelsen skriver att platsen ligger intill Uppenbarelsekyrkan och den tillkommande bebyggelsen ska ta hänsyn till kyrkans monumentala och dominanta position i området och kyrkotomtens utformning. Kulturnämnden är tveksam till bebyggelse i Uppenbarelsekyrkans närhet. Några tycker att det är ett bra förslag och att det är viktigt att huset får lokaler i bottenvåningen samt att trafiksäkerheten i korsningen måste ses över.

Förhållandet till Uppenbarelsekyrkan bevakas i detaljplaneskedet.

Programmet anger att tvingande bestämmelser för lokaler i bottenvåningen ska utredas i detaljplaneskede. Trafiksituationen längs både Bäckvägen och Tellusborgsvägen kommer att ses över i samband med planläggning för den nya skolan.

Plats nr 22, Tellusborgsvägen vid Brännkyrkahallen

Södra delen av området ligger rakt ovanför tunnelbanans bergtunnel mellan Liljeholmen och Midsommarkransen. Någon ifrågasätter bebyggelsen, som inte ger nämnvärt många bostäder och föreslår istället att Tellusborgsvägens norra sida som vetter mot SL-depån bebyggs.

Synpunkten noteras. Marken på andra sidan Tellusborgsvägen är kvartersmark och tillhör till hälften Sisabs tomträtt och till hälften SL:s fastighet.

En person skriver att en ny minipark vid Brännkyrka bollplan inte kan ersätta den som finns vid Tellusborgsvägen, som har höga ekologiska värden med gamla träd och rikt fågel- och djurliv och även höga sociala värden. Personen skriver också att parken är ursprunglig från Hallmans plan.

I Landskapsanalysen tillskrivs inte parken några särskilda värden varken ur ekologiskt eller socialt perspektiv. Hallman har gjort två planer på platsen, i båda anges den som planterad allmän plats. Den är illustrerad på ett sätt som kan jämföras med Manhemsgatans slut mot Hägerstensvägen, det vill säga som en liten grön yta omgärdad av gator.

Plats nr 23, Svandammsplan

Kulturnämnden avstyrker ny bebyggelse på Svandammsplan, som de ser som en entréplats till LM-staden. Rådet till skydd för Stockholms skönhet anser att fokus måste ligga på torget, inte byggnaden, om tillägg görs.

Synpunkterna är noterade. Husets utformning studeras i detaljplaneskedet.

Många ur allmänheten vill att platsen ska bevaras och restaureras eller utvecklas till ett torg eller samlingsplats, eller utvecklas i samband med Svandammsparken. Flera skriver att det är synd att fälla pilträdet som står på platsen idag. Någon tror inte att utrymmet är tillräckligt stort för att rymma både torg och hus. Några tycker att förslaget är bra, men påpekar att det är viktigt att behålla siktlinjen mot radiotornet vid Telefonplan. Någon annan

skriver att det går att ta bort minst två av vägarna och bygga torg ända in mot fasaderna och knyta samman Svandammsplan med Telefonplan.

Siktlinjen mot tornet är begränsad från platsen, men frågan bevakas i detaljplaneskedet. Det är svårt att ta bort gator eftersom husen intill behöver tillfart och mataffären behöver leveranser mm. Eventuellt är det möjligt att studera en gåfartsgata eller så kallad "shared space" på platsen. Frågan utreds i detaljplanskedet.

Plats nr 24, Valsbergs gränd

Området ligger ca 30 m från tunnelbanans skyddszon.

Synpunkten noteras och förs vidare till detaljplaneskede.

Undersök möjligheten att binda ihop Midsommarkransen och Västberga med en gång- och cykelbro över Södertäljevägen (eller helst däck över Södertäljevägen.)

En överdäckning av Södertäljevägen ingår inte i det uppdrag som stadsbyggnadskontoret har fått av stadsbyggnadsnämnden. Gång- och cykelbroar tar mycket mark i anspråk vid brofästet och särskilt på den södra sidan ryms inte en anslutning på den mark som är tillgänglig.

Platsen är olyckligt vald eftersom det är naturmark som exploateras.

Naturmarken bedöms ha mindre värde.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet tycker att platsen kanske är möjlig att bebygga, men vill se fördjupade studier. Läget är inte idealt eftersom fasaderna mot söder inte kommer att kunna nyttjas för balkonger pga buller.

Synpunkten är noterad.

Kulturmiljö

Länsstyrelsen anser att det är viktigt att utvecklingen följer de riktlinjer som den kulturhistoriska utredningen anger för vilka hänsyn som bör tas för att de kulturhistoriska värdena inte ska minska.

Synpunkten är noterad. Programmet tydliggörs i frågan. Den kulturhistoriska utredningen finns med som ett underlag även till efterföljande detaljplaner.

Kulturnämnden efterlyser en kulturhistorisk konsekvensanalys av förslagen i programmet. De vill betona vikten av att behålla den befintliga strukturen med olika årsringar i området liksom den naturliga topografin. I övrigt ser de möjligheter till förtätning, men påpekar att ny bebyggelse bör följa befintliga bebyggelsetyper i området. Flera privatpersoner efterfrågar också en analys av programmets påverkan på kulturmiljön.

Analysen görs i detaljplaneskedet, när det går att i detalj studera förhållandet mellan ny föreslagen bebyggelse och befintlig bebyggelse. I den kulturhistoriska utredningen finns också riktlinjer för vilka hänsyn som bör tas för att de kulturhistoriska värdena inte ska minska. Den kulturhistoriska utredningen finns med som planeringsunderlag för kommande detaljplaner.

Någon anser att byggplanerna radikalt förändrar stadsbilden på ett kulturhistoriskt samt arkitektoniskt värdeförminskande sätt. Någon annan skriver att stadsdelarna har förlorat en betydande del av kulturarvet de senaste åren och att kvarvarande gröna och blå klassade fastigheter bör bevaras helt. Ytterligare en person skriver att Midsommarkransen och Aspudden är

historiskt intressanta stadsdelar med bebyggelse från olika epoker, unika kvaliteter riskerar att förstöras.

Stadsbyggnadskontoret anser att programmet går att genomföra utan att de kulturhistoriska värdena går förlorade. Inga blåklassade fastigheter påverkas av förslagen i programmet. Den enda grönklassade fastighet som föreslås för förändringar är Brandstegen 1. Där ska detaljplanearbetet innefatta bestämmelser för bevarande och särskilda hänsyn till de kulturhistoriska värdena ska tas. Bebyggelsen i Aspudden och Midsommarkransen är redan av mycket spridd ålder, vilket har bidragit positivt till stadsdelarnas utveckling. Programmets genomförande kommer att tillföra ny bebyggelse från nya epoker som samspelar med de äldre.

Programmet använder sig av den kulturhistoriska utredningen på ett inkonsekvent sätt.

Den kulturhistoriska utredningen är ett arbetsmaterial som beskriver ett perspektiv på planering. I stadsplanering ingår att ta hänsyn till flera perspektiv och därför har de kulturhistoriska värdena vägts mot andra allmänna intressen. I vissa fall har andra intressen bedömts väga tyngre. Programmet är tydligt med vilka värden som går förlorade och den kulturhistoriska utredningen finns tillgänglig att ta del av för både politiker och allmänhet.

Olägenheter för grannar

Många boende i närheten av de förslagna nya bebyggelseplatserna är oroliga för att den nya bebyggelsen ska bli för hög, att den ska försämra utsikt och ljusinsläpp för befintliga bostäder, att värdet på fastigheterna ska minska och att deras fastigheter ska skadas och få sprickbildningar i samband med byggnation.

Stockholm växer och om ett drygt decennium väntas invånarantalet överstiga en miljon. Redan idag är det bostadsbrist i Stockholm, och stadsbyggnadskontoret har fått i uppdrag av politikerna att planera för 100 000 nya bostäder fram till år 2030. Det innebär att många kommer att få sitt närområde förändrat. Det kan handla om begränsad utsikt, ökad insyn eller olägenheter under byggtiden. Förtätning innebär ofta en oro för att värdet på de befintliga fastigheterna ska minska, men den förändring Stockholm har genomgått de senaste åren har inte påverkat den generella prisbilden på bostadsmarknaden negativt. Risken för skador med mera i samband med byggnation hanteras i samarbete med byggherren och i senare skede.

Parker och grönområden

Miljö- och hälsoskydds nämnden anser att majoriteten av programmets bedömning av naturvärden är korrekt, men det finns områden med så stora ekologiska värden att extra hänsyn behöver tas till den befintliga natur som finns på dessa platser (se platsspecifika synpunkter). De efterlyser en tydligare strategi i programmet för hur svaga ekologiska samband kan utvecklas. På platser där våtmarkssamband behöver stärkas bör det utredas om dagvattenlösningar kan kombineras med förstärkningsåtgärder.

I landskapsanalysen, som är en bilaga och ett underlag till programmet, finns en strategi för hur svaga ekologiska samband kan utvecklas. På de platser där det varit möjligt har detta arbetats in på respektive förelagen plats för bebyggelse. Synpunkten om våtmarkssamband förs vidare till detaljplaneskede.

Trafikkontoret vill påpeka att det är viktigt att ordet "stadsstråk" inte används som argument för att exploatera Aspudsparken eller Svandamsparken. *Ett stadsstråk är ett stråk där människor rör sig. Platser för tänkt bebyggelse markeras på kartorna med färgade fält.*

Stadsdelsnämnden anser att det är motiverat att ta grön mark i anspråk i de fall programmet föreslår det, men påpekar att kompensation nog bör ses över i samband med detaljplan. De påpekar också vikten av att förstärka den befintliga grönstrukturen och skriver att de kommer att prioritera frågan om upprustning och förstärkning av gröna platser och stråk när detaljplaner tas fram.

Kompensation kommer att diskuteras i detaljplaneskedet, då blir stadsdelsförvaltningen en viktig samtalspartner. Även förstärkning av den befintliga grönstrukturen kan diskuteras i detaljplaneskedet.

Många av de boende i stadsdelarna vänder sig mot att ta områden med grönska i anspråk för bebyggelse. De påpekar att det är just grönskan i stadsdelarna som har gjort att de har valt att flytta dit och är rädda att det kommer att förstöras om programmets intentioner genomförs. Någon skriver att Midsommarkransen redan är lika tätt eller tätare än delar av innerstaden, men saknar en stadspark, att det vid Telefonplan har planerats för 2 000 nya lägenheter men inte en enda ny park och att det därför är extra viktigt att bevara och sköta om de parker som finns. En annan person hävdar att eftersom Vinterviken är ett av de tio mest förorenade områdena i Stockholms län, blir de andra grönområdena i Aspudden-Midsommarkransen viktigare. Någon annan skriver att de mindre platserna, som inte ger så stort tillkott av lägenheter, inte borde tas i anspråk. Istället kan de större utvecklingsområdena bära en högre andel av exploateringen. Flera skriver också att grönskan är sambanden och att det skapar barriärer att bebygga dem. En person undrar varför det är rätt att ta gamla träd liv och återskapa dem i form av nya, unga träd eller ännu värre något konstgjort.

Stadsbyggnadskontoret noterar att många boende i Aspudden och Midsommarkransen motsätter sig att gröna ytor tas i anspråk för bostadsbebyggelse. Stockholms översiktsplan, Promenadstaden, är det strategiska styrdokument som lägger grunden till det framtida Stockholm. I promenadstaden anges strategier för hur staden ska kunna möta den befolkningstillväxt som redan pågår. Aspudden och Midsommarkransen pekas i Promenadstaden ut som en del av "den centrala stadens utvidgning" och det innebär att stadsdelarna kommer att förändras de kommande åren. Flera gröna ytor föreslås i programmet tas i anspråk för bebyggelse och andelen friyta kommer att minska när fler invånare ska samsas om de offentliga rummen. Närheten till Vinterviken och Mälarens strand mot Hägersten, Trekanten, förkastningsbranten mellan stadsdelarna, Aspudsparken och de mindre parkerna i stadsdelarna tillsammans med det öppna stadslandskapet där grönskan silar genom bebyggelsen, gör att stadsdelarna även i framtiden kommer att ha gott om gröna rum. Även de nya husen ska på flera ställen enligt programmet placeras in i med hänsyn till naturen, på samma sätt som den befintliga bebyggelsen. Nya hårdgjorda ytor ska undvikas och ekar och andra träd bevaras i den mån det är möjligt. Gällande tätheten och tillgången till friyta så har de äldsta delarna av Midsommarkransen, närmast den södra tunnelbaneuppgången, en täthet som motsvarar innerstaden. Delvis påverkas det av närheten till Västberga industriområde, som saknar friyta. I resten av

stadsdelen, liksom i Aspudden ser situationen annorlunda ut. Friyta är ett begrepp som bygger på andelen kommunägd mark. I exempelvis LM-staden ligger stora delar av de gröna, öppna rummen på privat mark och räknas därmed inte in i begreppet. Vid Telefonplan kommer en ny offentlig park att anläggas när utbyggnaden av området är klar.

Rusta upp Svandammsparken, vägarna runt parken behöver förbättras för gående och ha låg hastighet. Gör om amfiteatern vid Hägerstensåsen till utomhusgalleri för gatukonst.

Synpunkten är noterad. Svandammsparken avses att förstärkas i och med att programmet genomförs. Amfiteatern ingår inte i programområdet.

Några tycker att programmet har för stort fokus på fickparker och anser att fickparker inte kan ersätta naturmark. Ett skogsområde har stort värde även om det inte är en regelrätt park, därför borde tanken med fickparker leda till att områdets små parker och skogsdungar bevaras. Någon annan menar att de föreslagna fickparkerna ligger på oattraktiva, bullerstörda och avgastöta platser som inte kan ses som ett substitut för den lummiga parkmark som går förlorad i Enbacken. En person vill generellt se över tillgången till lekparker i stadsdelarna.

Fickparker är ett sätt att skapa en lugn plats i en tätbebyggd stad och är inte samma sak som naturmark. De föreslagna platserna för fickparkerna kommer inte att vara lika utsatta när de omgärdas av ny bebyggelse som de är idag. Tre till fyra nya lekplatser föreslås tillföras stadsdelarna.

Naturskyddsföreningen anser att programmet får mycket stora konsekvenser för eklandskapet då hundratals träd behöver fällas och de ekologiska spridningsmöjligheterna kommer att begränsas. Även flera privatpersoner tycker att för mycket ek offras och att det bland annat kommer att förändra landskapsbilden. Vissa boende framför att träd renar luft, motverkar avgaser och buller. En person tycker att programmet tar hänsyn till det stora beståndet av gamla ekar, som måste bevaras i möjligaste mån. Nya träd föreslås planteras längs Tellusborgsvägen från Västbergaskolan upp till Brandstationen samt längs Kilabergsvägen och Tellusborgsvägen. Rådet till skydd för Stockholms skönhet vill se en trädinventering i programmet.

Antalet träd som kommer att fällas vid genomförandet av programförslaget är inte kalkylerat, en trädinventering har ansetts för detaljerad för programskedet. Programmet har sett till de spridningssamband som finns och föreslår att aktiva insatser görs för att stärka sambanden vid byggnation. På vissa platser kommer det att ändra landskapsbilden, men de karaktäriserande trädbevuxna förkastningsbranterna blir på många platser kvar. Träd skapar en visuell skärm mot vägar, men har liten eller ingen effekt för att stoppa buller. Även trädens förmåga att rena luft från luftföroreningar är begränsad, främst eftersom luftföroreningarna är som värst på vintern, när träden inte har några löv. Förslagen om nya träd tas vidare till detaljplaneskede.

Ett förslag har kommit in på att göra hus-i-parkområdet och den äldre kvartersbebyggelsen till nationalstadspark.

En nationalstadspark är ett unikt historiskt landskap av betydelse både för det nationella kulturarvet, för en tätorts ekologi och för människors rekreation. Det är i dagsläget inte aktuellt att göra delar av Midsommarkransen till nationalstadspark.

Det framförs kritik mot att programförslaget inte tar hänsyn till landskapsanalysens underlag. Programmet föreslår bland annat ett stadsstråk på Blommensbergsvägen. Idag upplevs gatan snarare som en gräns till landsbygd där hästhagen och parken tar vid. En udda och värdefull syn i Stockholms närförort. En utvidgning av stadsmiljön skulle minska upplevelsen av det gröna Aspudden. Någon anser att kartan över parker och grönområden på sidan 17 i programmet är missvisande, bland annat för att den innehåller en parkeringsplats bakom Telefonplans tunnelbanestation som är planerad för exploatering. Även fastigheten Martallen, där exploatering pågår, är utsatt som grönområde liksom Kransbindarvägen.

Landskapsanalysen är ett underlag som redovisar ett perspektiv av flera. Vid planläggning ska olika allmänna och enskilda intressen vägas mot varandra. Det innebär att landskapsanalysen inte står oemotsagd. Programmets förslag för Blommensbergsvägen kommer att ändra karaktären på gatan. Kartan på sidan 17 i programmet refererar till ett nuläge. Även om planläggning pågår där, var ingen exploatering påbörjad vid tidpunkten då kartan gjordes.

Någon upplyser om att padda finns i kolonilottsområdet i Vinterviken. Även dammen i Vintervikens trädgård utgör en leklokal för padda och mindre vattenödlor.

Synpunkten är noterad.

En person skriver om stadens målsättning att plantera ett träd per bostad och undrar var de ska få plats.

Målet är att plantera ett träd per ny bostad. Planteringen måste inte ske i närområdet.

Det står i programmet att kvalitativ parkyta inte tas i anspråk utan att ersättas. Enligt uppgifter på informationsmöte den 15/11 försvinner 4 000 kvm parkmark bara i Enbacken utan att ersättas.

Samrådshandlingen var missvisande på den punkten. Programmet ändras till godkännandet.

Gator och trafik

Biltrafik

Både remissinstanser och privatpersoner efterfrågar en trafikutredning.

Programmet kompletteras med en trafikutredning inför godkännande.

Trafikverket tycker att det är olämpligt att anlägga en parkeringsficka utmed avfartsramper från E4/E20. Detta med hänsyn till risk för framkomlighetsproblem och kö på rampen.

Det finns flera olika sätt att lösa angöringen på. Frågan utreds i samråd med Trafikverket i detaljplaneskedet.

Miljöförvaltningen vill att säkra trafiklösningar ska belysas vid förskolor och skolor i planskede.

Synpunkten är noterad, frågan kommer att behandlas i samarbete med Trafikkontoret i detaljplaneskedet.

Skönhetsrådet är positivt till att förslaget förhåller sig till parkeringsnormen på ett nytt sätt. Att tillföra parkeringsplatser i de planområden med bäst

förutsättningar att inrymma en sådan funktion är en mycket god lösning, i synnerhet som avstånden är relativt små.
Synpunkten är noterad.

Trafikkontoret förordar ett parkeringstal för bil på 1,0. Gatorna i området har ett hårt tryck på sig och belastningen kommer att öka i samband med att ”PYTTparkering” införs. Avstånden till de alternativa garage som presenteras förefaller också i vissa fall vara för långt.
Ett parkeringstal för bil på 1,0 bedöms inte lämpligt i området med tanke på läget nära innerstaden, kollektivtrafikförsörjningen och cykelbanenätet.

En person anser att man borde fundera över möjligheten att utnyttja parkeringsplatser utanför Aspuddens skola och förskolorna i området nattetid när de är stängda.
Förslaget är bra, men frågan hanteras inte av stadsbyggnadskontoret. Parkeringsplatserna måste upplåtas av respektive fastighetsägare eller tomträttshavare.

Hänsyn bör tas till att skapa platser för uppställning av bilpooler. I ett detaljplanearbete bör kvartermark och gatumark avsättas för bilpooler.
Stadsbyggnadskontoret ställer sig positivt till bilpooler, men det kan inte regleras i detaljplan.

Stadsdelsförvaltningen anser att parkeringsstrategin är rimlig med hänsyn till tillgången till kollektivtrafik, men påpekar att parkeringssituationen är besvärlig och att boendeparkering kan vara ett sätt att komma till rätta med problemet.
Synpunkten är noterad. Parkeringsreglering är en fråga för Trafikkontoret.

Många boende påpekar att det är parkeringsbrist i stadsdelarna och tycker att det förslagna parkeringstalet 0,7 är för lågt. De efterlyser också ett förtydligande av parkeringsstrategin. En person vill att parkeringsstrategin skiljer på de topografiskt åtskilda områdena i programmet och föreslår ett garage i bergåsen mellan stadsdelarna. Någon föreslår att de nya husen byggs med flexibla garage som kan användas till annat om de inte behövs.
Stadsbyggnadskontoret har gjort bedömningen att 0,7 är ett lämpligt parkeringstal med hänsyn till stadsdelarnas kollektivtrafikförsörjning, läget nära innerstaden och det cykelbanenät som finns utbyggt. Stadsbyggnadskontoret studerar parkeringsstrategin vidare i samarbete med Trafikkontoret. Ett garage i bergåsen mellan stadsdelarna skulle bli mycket kostsamt att bygga. Det skulle även riskera att påverka eller helt förstöra ekologin på förkastningsbranten. Garage planläggs ofta som bostadskomplement, vilket innebär att de går att använda till andra former av bostadskomplement om de inte längre behövs.

En aspekt som inte berörs i programmet är hur omställningen från bilflotta som drivs med förbränningsmotorer till alternativa framdrivningssätt ska ske.
Frågan är inte detaljplanerelaterad och behandlas därför inte i programmet.

En person undrar om något kommer att göras för att minska genomfartstrafiken på Tellusborgsvägen när den enligt förslaget ska flyttas närmare bostadshuset. Aspuddens Egnahemsförening och en annan person vill lösa trafiksituationen på Erik Segersälls väg genom att exempelvis stänga av biltrafik under rusningstid.

En person vill se 30 km hastighetsgräns på Tellusborgsvägen och Bäckvägen samt farthinder och minskad vägbredd för lugnare trafikrytm. Utred hur Tellusborgsvägens avlastning från E4/E20 under rusningstid kan elimineras.

En annan vill se över trafiksäkerheten i korsningen

Bäckvägen/Främlingsvägen/Vallfartsvägen.

Trafiksituationen på Tellusborgsvägen och Bäckvägen kommer att ses över i samband med planläggning för den nya skolan. Övrig trafikstrategisk planering ligger inte inom stadsbyggnadskontorets ansvarsområde.

Några boende tycker att det är bra att man talar om att försöka minska bilismen i området och närheten till innerstaden borde betyda att de nyckeltal som finns för antalet bilar per hushåll är rimliga. Någon vill se lägre p-tal än vad programmet föreslår.

Synpunkten är noterad. Stadsbyggnadskontoret anser att det föreslagna parkeringstalet är en rimlig nivå.

Gång- och cykeltrafik

Behovet av cykelparkeringar vid tunnelbanestationer eller idrottsplatser har inte redovisats i programmet. Trafikkontoret anser att det är bra att cykelparkeringstalet är höjt till 2,0-2,5. En person tycker att förslaget föreslår för få cykelplatser. Någon anser att alla cyklar måste rymmas inomhus.

Strategisk planering av cykelparkeringar ligger inte inom programmets ramar att utreda. Cykelparkering får anordnas för de boende inom respektive fastighet. Cykelparkeringstalet i programmet anses tillräckligt högt för att täcka de tillkommande bostädernas behov. Förvaring av cykel inomhus är mycket platskrävande. Stadsbyggnadskontoret anser det rimligt att kräva att hälften av cykelparkeringen på gemensamma ytor sker inomhus. Det finns även möjlighet att via hiss ta upp cykeln i lägenheten.

Trottoaren på södra sidan Blommensbergsvägen behöver breddas. Trappor behöver byggas ner från Sigfridskyrkan till Blommensbergsvägen. En cykelbana bör inte byggas längs Blommensbergsvägen utan istället dras via Bäckvägen.

Synpunkterna är noterade. Förbättringar av allmänna platser kommer att kunna göras i anslutning till planområden. Cykelbanornas sträckning planeras av Trafikkontoret.

Gör en översyn över gångförbindelserna mellan Midsommarkransen och Aspudden. Kopplingarna är för få och stråket behöver lyftas upp än mer. Även en säkrare cykelpassage vid Hägerstensavfarten bör utredas.

Kopplingarna har identifierats i det här tidiga skedet. Närmare översyn får ske i detaljplaneskedet eller projekteringskedet. Cykelpassagen finns med i Trafikkontorets cykelplan och kommer även att studeras i samband med detaljplaneläggning av området intill.

Kollektivtrafik

Det är positivt att förtäta i områden med god tillgänglighet på kapacitetsstark kollektivtrafik. SL ser inte att de behöver planera in några nya linjer på grund av den planerade bebyggelsen. SL påpekar att det är viktigt att den kollektivtrafik som finns i området prioriteras och att framkomligheten bibehålls. De skriver också att bebyggelse som planeras längs gator med

busstrafik ska utformas så att Socialstyrelsens riktvärden för lågfrekvent buller innehålls i sovrum.

Synpunkten är noterad. Frågan om lågfrekvent buller i sovrum bevakas i byggskedet.

Flera av de boende tycker inte att kollektivtrafiken är tillräcklig. Någon skriver att kollektivtrafiken måste ses över och åtgärdas innan området förtätas. De boende i Aspudden anser att tunnelbanan ofta är överfull och att spåren behöver vintersäkras genom en överdäckning mellan Liljeholmen och Aspudden och mellan Örnberg och Axelsberg. Även fler och tätare busslinjer efterfrågas. Flera personer vill också se över möjligheterna att bygga en till tunnelbaneuppgång vid stationerna Telefonplan, Örnberg, Midsommarkransen och Aspudden. Skönhetsrådet tycker att parkeringsstrategin behöver stödjas av busslinjer med mindre bussar lokalt inom programområdet.

Stockholms lokaltrafik gör en annan bedömning av kollektivtrafikens kapacitet. Stadsbyggnadskontoret har inga möjligheter att själva påverka vare sig turtätheten eller antalet uppgångar i tunnelbanan. Det pågår ett planarbete för överdäckning av tunnelbanan mellan Örnberg och Axelsberg.

Tillgänglighet

Trafikkontoret saknar rubrik "tillgänglighet" i programmet.

Stadsbyggnadskontoret anser att tillgänglighetsfrågorna är svåra att bevaka i detta tidiga skede. Ofta handlar det om avstånd till entréer och lutningar, vilket inte fastställs i programmet. När detaljplan för respektive plats görs bevakas tillgängligheten enligt Stockholms stads riktlinjer i "En stad för alla".

Teknisk försörjning

Dagvatten

Länsstyrelsen anser att en dagvattenutredning bör göras för programområdet. *Stadsbyggnadskontoret kan se fördelarna med att göra en dagvattenutredning i tidigt skede för större områden. Samtidigt är programområdet omfattande och har flera olika tillrinningsområden. Området är starkt kuperat och de olika förslagna platserna spridda över topografien. Även markförhållandena skiftar inom programområdet. Stadsbyggnadskontoret kompletterar därför inte programmet med någon dagvattenutredning, men tillför information om att dagvattenfrågan i detaljplaneskedet bör ses över samlat för respektive recipient.*

Klimat

Länsstyrelsen anser att kommunen redan i programskedet översiktligt bör redovisa hur man avser att tillgodose behoven av anpassad planering för ett förändrat klimat. Det gäller bland annat dimensionering av anläggningar/ledningar för dagvatten.

Frågan är strategisk och rör den framtida planeringen i hela staden. Det är därför inte rimligt att anta att det kan hanteras i ett avgränsat program.

Dimensionering av anläggningar för dagvatten råder inte stadsbyggnadskontoret över, det är en fråga för Stockholm Vatten.

En person anser att byggnaderna bör anpassas till de prognoser om klimatförändring som finns. En annan påpekar att det är nödvändigt att planera nya byggen med största möjliga hänsyn till klimatförändringarna. Gröna tak fångar upp nederbörd, blir gröna lungor och är trevliga att se på.

Frågan beaktas bland annat genom att tänkbara scenarier vid höga vattenflöden i de fall där risken finns. Gröna tak är en fråga som hanteras i detaljplaneskedet.

Energiförsörjning

Hänsyn måste tas till befintlig fjärrvärmeledning inom området. Vidare utredning får visa om behov av flytt finns. Aspudden och Midsommarkransen är stadsdelar där gasnätet finns utbyggt.

I de fall fjärrvärmeledningar och andra ledningar berörs, utreds frågan om flytt i detaljplaneskede.

Avfallshantering

Trafikkontoret tycker att avfallshantering bör behandlas i programmet.

Inga förslagna platser för bebyggelse ger anledning att tro att avfallshanteringen kommer att bli problematisk. Frågan hanteras i detaljplaneskedet.

Räddningstjänst

En privatperson är rädd att det blir för trångt mellan husen så att räddningstjänsten inte kan ta sig fram.

När detaljplaner upprättas bevakas frågan om täthet mellan husen och brandsäkerhet. Storstockholms brandförsvaret är också med i tidigt skede i processen samt är en remissinstans under samrådet.

Skötsel, renhållning och underhåll

Trafikkontoret påpekar att det är viktigt att gator och trottoarer planeras så att drifts- och underhållsaspekter beaktas. De anser det viktigt att kommunaltekniska ytor säkras, bland annat för att ha möjlighet till snötippning under snörika vintrar.

Synpunkten är noterad. Frågan hanteras i detaljplaneskedet.

Tunnelbana

Där bebyggelse planeras ovanpå tunnelbanan kan eventuellt grundläggning, sprängning och andra vibrationsalstrande arbeten påverka tunnelbanans anläggning och trafik och arbetet ska utföras enligt SL:s föreskrifter. Tunnelbanetrafiken och andra anläggningar kan komma att alstra stomljud och vibrationer. Det är därför viktigt att grundläggningen utförs för att klara riktvärden.

Synpunkten är noterad. Frågan hanteras i detaljplaneskedet.

Riksintressen

Bromma flygplats har begärt att klassas upp från 2C till 3C vilket innebär att större flygplan än tidigare kan trafikera flygplatsen. Det medför en förändrad hinderzon, som innebär en begränsning av bygghandshöjder inom programområdet med maxhöjder på från + 90 m.ö.h till +160 m.ö.h RH00. Länsstyrelsen anser att utökningen av den hinderfria zonen måste beaktas i det fortsatta planarbetet.

Klassningen till 3C är ännu inte genomförd. Marken på förslagna bebyggelseplatser i programområdet ligger som högst på cirka +50 meter RH00. Stadsbyggnadskontoret ser inte någon risk att bebyggelse överskrider +90 meter RH00. Frågan kan bevakas i detaljplaneskedet.

Riksintresset E4/E20:s funktion får inte inskränkas i framtiden.
Synpunkten är noterad.

Enbacken behandlas inte som en del av riksintresset.
Stadsbyggnadskontoret anser att riksintresset LM-staden har beaktats.

Hälsa och säkerhet

Buller och vibrationer

Länsstyrelsen tycker att bullerproblematiken särskilt behöver studeras i efterföljande detaljplanearbete. Bullerberäkningarna behöver även omfatta så kallat "bullerregn" och framtida trafikflöden. Ny bebyggelse som föreslås vid områden med industribuller behöver särskilt utredas och beaktas. Bland annat bör redovisningen omfatta en beskrivning av karaktär och tidpunkten för buller.

Synpunkten har noterats. Bullerfrågan kommer att utredas noggrant i detaljplaneskede.

Bostäderna bör utformas så att minst hälften av boningsrummen får fönster mot tyst eller ljuddämpad sida.

Synpunkten är noterad. Bostäderna kommer att placeras så att avstegsfall A eller B klaras.

Utredningsområdena i programområdets östra del bör kompletteras med växtlighet och grönska inom säkerhetsavståndet till trafiklederna, exempelvis växtbeklädda bullerskärmar.

Synpunkten noteras och förs vidare till detaljplanskede.

Bebyggelse som planeras i närheten av SL:s tunnelbana bör grundläggas så att eventuella vibrationer från tågpassage inte överstiger 0,3 mm/sek i bostad.

Bostäderna ska också utformas så att stomljud från tunnelbanan i boningsrum inte överstiger 30 dBA (slow) vid tågpassage.

När förskolor och skola etableras i området är det viktigt att de placeras så att nybyggnadsriktvärdet 55 dBA innehålls på hela skolgården.

Synpunkten noteras och hanteras detaljplaneskedet.

Risk

Meningen "utan åtgärder på bebyggelsen ska 25 meter från transportled vara bebyggelsefritt" kan misstolkas och stämmer inte överens med Länsstyrelsens policy. En riskbedömning behöver tas fram i det fortsatta planarbetet där bostäder och kontor planeras i anslutning till E4. För bensinstationen som förslås flyttas till ett nytt läge intill E4 behöver närheten till E4 beskrivas i en riskbedömning. Vidare behöver det göras en riskbedömning för den förslagna parkeringsfickan för tankbilar.

Meningen angående bebyggelsefritt område omformuleras i programmet.

Riskbedömning tas fram för alla detaljplaner inom 150 meter från transportled för farligt gods.

Länsstyrelsen påpekar att flera av programmets delområden gränsar till industriområden eller har haft markanvändning som innebär markföroreningsrisk. Det är därför viktigt att utreda föroreningssituationerna för att säkerställa riktvärden motsvarande KM vid både bostäder och skolor.

Riskfrågan behöver belysas i fortsatt planarbete. Bland annat behöver bensinstationens nya läge studeras för att fastslå vilka problem relaterade till risk som kan uppstå.

Markföroreningsrisken utreds i detaljplaneskedet i samarbete med Miljöförvaltningen och Länsstyrelsen.

Miljö- och klimataspekter

Miljökonsekvenser

Naturskyddsföreningen anser att konsekvensanalysen är alltför grund vad gäller viktiga miljöfrågor som natur/ekologi, sociala värden, luftföroreningar, buller och dagvatten. En boende efterfrågar en mer genomtänkt miljöpolicy. *Synpunkten är noterad. Landskapsanalysen kommer att finnas med som underlag även för efterföljande detaljplaner. Programmet är avgränsat till att främst behandla frågorna förskola/skola, grönstruktur och ny bebyggelse.*

Miljökonsekvensbeskrivning (MKB)

Länsstyrelsen delar kommunens bedömning att förslaget inte innebär betydande miljöpåverkan på miljön.

Synpunkten är noterad.

Någon resmässinstans och flera boende ställer sig frågande till att ingen miljöbedömning anses behövas.

Bedömningen att det inte behövs någon miljökonsekvensbeskrivning har stadsbyggnadskontoret gjort i samarbete med stadsmuseet, räddningstjänsten och miljöförvaltningen. Bedömningen delas av länsstyrelsen och stadsbyggnadskontoret ser därmed ingen anledning att omvärdera frågan. De miljöfrågor som berörs kan beskrivas och beaktas i respektive detaljplan.

Luftkvalitet

I efterföljande detaljplanearbete behöver luftkvaliteten beaktas. Frågan om luftkvalitet måste hanteras med detaljerade spridningsberäkningar för partiklar och kvävedioxid. Tillgången till godtagbar luftkvalitet ska säkerställas. Utredningarna ska även inkludera prognoser för framtida trafikflöden. *Synpunkten är noterad. Luftkvalitet är en viktig fråga i flera av de efterföljande detaljplanerna.*

Flera ur allmänheten skriver att luftkvaliteten kommer att försämrast i och med att träd fälls i området. De menar att träden har en stor betydelse för rening av luft i ett område som är kantat av stora trafikleder.

Träden skapar en visuell skärm mot vägar, men deras förmåga att rena luft från luftföroreningar är begränsad. Främst eftersom luftföroreningarna är som värst på vintern, när träden inte har några löv.

Miljökvalitetsnormer för vatten

Kommunen bör redovisa hur eventuellt utsläpp av dagvatten kommer att påverka berörda vattenområden/vattenförekomster. Programmet anger avrinningsområdet Mälaren-Riddarfjärden inte beröras av ny bebyggelse.

Länsstyrelsen konstaterar att den föreslagna radhusbebyggelsen på Alvastravägen ligger inom det området och programmet bör justeras. Även bebyggelsen på Schlytersvägen/Sigfridsvägen kan beröra Trekantens tillrinningsområde beroende på utbredning.

Dagvatten kommer att utredas mer ingående i respektive detaljplan (se mer under rubrik Dagvatten). Länsstyrelsen har i samtal med stadsbyggnadskontoret i efterhand konstaterat att avrinningsområdet Mälaren-Riddarfjärden inte berörs av programmet.

Våra gröna områden och träd bidrar med andra viktiga ekosystemtjänster - de behövs även för att hantera avrinningen av dagvatten.

Dagvatten studeras vidare i detaljplaneskedet. Dagvatten ska hanteras enligt Stockholms stads dagvattenprogram och enligt de riktlinjer som anges i programmet.

Skola/förskola

Flera ur allmänheten kritiserar stadsbyggnadskontorets val av plats för den nya skolan. Någon skriver att det är anmärkningsvärt hur Stadsbyggnadskontoret konsekvent väljer att planera in bostäder och andra verksamheter på alla de platser där en skola skulle kunna byggas. Någon annan anser att en noggrann utredning behöver göras för alternativa placeringar av grundskolan. Alternativa platser för en ny grundskola föreslås av flera som har skickat in synpunkter. Brännkyrka gymnasium, Brännkyrka bollplan, Designens hus, Kilaberg 1 och överdäckningen vid Telefonplan samt Kastanjen nämns som förslag. Ytterligare ett förslag är att ta tillbaka Västbergaskolan i kommunal regi. Även en mindre högstadieskola i hotell Attaché, i hörnet Cedergrensvägen/Bäckvägen och i Telestationen på Vattenledningsvägen föreslås.

Stadsbyggnadskontoret har i samarbete med utbildningsförvaltningen, exploateringskontoret, Sisab och stadsdelsförvaltningen gått igenom möjliga platser för en ny skola i Midsommarkransen. Olika förslag har analyserats och diskuterats, men alla utom Brandstegen 1 har förkastats. Förutsättningarna för placeringen har varit skolans storlek, som avgjorts av utbildningsförvaltningen, samt behovet av skolgård. I övrigt har buller, luftföroreningar och ägande varit avgörande för placeringen. Brännkyrka gymnasium kommer även fortsättningsvis att i huvudsak användas för gymnasieundervisning, men under annat namn. Brännkyrka bollplan är utifrån sitt läge inte det primära valet för en permanent skolbyggnad i Midsommarkransen. Designens hus ägs av Vasakronan, som inte har visat intresse av att hyra ut lokalerna för skoländamål. Det är också svårt att tillgodose behovet av skolgård på platsen. Dessutom pågår ett detaljplanearbete för att omvandla fastigheten till bostäder. En överdäckning av tunnelbanan vid telefonplan är mycket kostsam och för att den ska kunna genomföras behöver Stockholms stad få intäkter genom att sälja mark för bostäder. Dessutom behövs utrymme för bussterminal i området, vilket inte är lämpligt att samlokalisera med en grundskola. Kilaberg 1 är en privatägd fastighet. Med tanke på platsens närhet till SL-depån och det industribuller depån för med sig är platsen olämplig för skolverksamhet. Fastigheten är heller inte tillräckligt stor för att rymma både byggnad och skolgård som täcker behovet. Slutligen Kastanjen, som inte har tillräckligt med utrymme varken inomhus eller utomhus för en grundskola. Dessutom står lokalerna inte till förfogande, utan används som förskola. Det finns inga möjligheter för Stockholms stad att "ta tillbaka" en skola där verksamhet drivs under friskoleform. Det skulle heller inte underlätta situationen eftersom de elever som går på Västbergaskolan idag behöver platserna på skolan. På samma sätt är det inte möjligt för staden att överta en privatägd fastighet med fullt

fungerande verksamhet som Hotell Attaché. Varken tomten i korsningen Cedergrensvägen/Bäckvägen eller den gamla telestationen på Vattenledningsvägen rymmer en skola med tillräcklig skolgård.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden skriver att lekvärdesfaktor användas som ett planeringsredskap för att skapa bra utevistelse för barnen vid planering av förskolor och skolor. Även säkra trafiklösningar bör belysas vid förskolor och skolor. Någon skriver att det krävs väl tilltagna gårdar vid de nya förskolorna. *Synpunkten har noterats. Storleken på förskolegårdarna och skolgården avgörs i detaljplaneskede. Trafiksäkerheten kommer också att utredas.*

Flera personer nämner förskolornas gårdar och undrar vilka riktlinjer Stockholm har kring gårdar till skolor och förskolor. *Stockholms stad har inga riktlinjer i frågan, utan det avgörs i en avvägning mellan olika intressen och frågor i samarbete med utbildningsförvaltningen, Sisab och stadsdelsförvaltningen.*

En person anser att de tillfälliga förskolorna i Aspudsparken är fula byggbodar. En annan protesterar mot planerna på att bygga om de preliminära dagisbyggnaderna till permanenta och vill att det i så fall ska göras utan att nagga på grönområdena. *När förskolorna får permanent placering kommer även gestaltningen att ses över. Förskolorna behövs i området och när de tidsbegränsade byggloven går ut måste de rivas om inte en ny detaljplan görs.*

Planera inte för minst fem förskoleavdelningar i nära anslutning till bensinstationer och Essingeleden. *Det finns flera alternativa platser för förskolan inom området. Med nya byggnader kommer platsen också kunna skyddas på ett bättre sätt än vad som är möjligt idag.*

Stadsbyggnadskontoret har i samrådsförslaget varit förutseende och planerat för såväl behov av en ny grundskola som flera förskolor. Skönhetsrådet ser gärna att ytterligare något område sparas för områdets kommande behov. Rådet skulle också vilja att Stockholms stad blir föregångare vad gäller den miljö barnen vistas i, såväl den arkitektorniska gestaltningen som storleken och utformningen av lektytor. *Synpunkten är noterad. Programmet föreslår plats för fem förskoleavdelningar mer än vad behovet är idag, vilket ger hög planberedskap. Frågor om gestaltning och gårdsstorlek hanteras i detaljplaneskedet.*

En person undrar var de barn som går i paviljongerna i Enbacken ska ta vägen och tycker att det är bättre att se till de barn som redan bor i Midsommarkransen som inte får plats på förskola/skola. *De tidsbegränsade paviljongerna kommer inte att rivas innan barnen som går på förskolorna har blivit omplacerade. Hur det kommer att genomföras ansvarar stadsdelsförvaltningen för. Skolan och de fristående förskolorna som föreslås i programmet är främst till för att möta det behov som finns i stadsdelarna redan idag. Det tillkommande behovet som de nya bostäderna skapar tillgodoses inom de nya bostadskvarteren.*

Alternativa förslag/övrigt

Det har kommit in en del förslag på alternativa platser att bebygga, som inte tas upp i programmet. Ett förslag är ett lägre bostadshus som kombineras med klubblokaler, kafé och omklädningsrum längs Hövdingagatan vid Aspuddens IP.

Förslaget är intressant, men stadsbyggnadskontoret har gjort bedömningen att platsen är för liten för att rymma ett bostadshus.

En annan plats som nämns av flera personer är den obebyggda bergskanten längs Pilgrimsvägen, väster om Vallfartsvägen. Många föreslår också nya bostäder ovanpå en överdäckning av tunnelbanan mellan Örnsberg och Axelsberg. Någon vill se Västberga industriområde omvandlat till bostadsområde.

Förkastningsbranten längs Pilgrimsvägen är en förlängning på Hägerstensåsens branter. Här finns värdefulla naturområden och stadsbyggnadskontoret har i programmet värnat marken. Det finns också stora vinster i att försöka stärka den gröna kopplingen vidare mot Liljeholmen och Årstaskogen. En överdäckning av tunnelbanan mellan Örnsberg och Axelsberg utreds redan. En detaljplan för området var på utställning 29/1-26/2 2007. Därefter har ett antagande fått avvakta ett genomförandeavtal mellan Stockholms stad och Storstockholms lokaltrafik, vilket ännu inte har upprättats. Intentionen är fortfarande att driva frågan vidare. När ett avtal finns kommer detaljplanen att ses över och ställas ut på nytt. Västberga industriområde är ett av Stockholms viktigaste områden för logistikverksamhet. Att omvandla det till bostäder skulle få konsekvenser för hela närområdet i form av ökade tunga transporter.

En person vill se ny bebyggelse på norra sidan av Telefonvägen, närmast Telefonplans tunnelbanestation. Här finns varuintag till livsmedelsbutiken, men för övrigt är det naturmark med få värden. Ny bebyggelse skulle definiera den torgliknande yta som sträcker sig runt hörnet till biblioteket. *Stadsbyggnadskontoret anser att det är ett bra förslag, men platsen ligger utanför programområdet och kan ses över i samband med planläggning i närområdet.*

Flera personer lämnar önskemål om att åtgärda bullret från Essingeleden, att däcka över Nybodadepån, att däcka över hela E4 samt att Örnsbergs industriområde omvandlas till bostäder.

Programmets genomförande innebär bland annat att nya bostadshus placeras som skärmar mot bullret. Det kommer även innebära fördelar för befintlig bebyggelse i form av dämpade ljudnivåer. Det är ett önskemål även från Stockholms stads sida att en överdäckning av Nybodadepån blir till i framtiden. Samtal i frågan har förts med markägaren Storstockholms lokaltrafik vid ett flertal tillfällen. I dagsläget är de inte beredda att genomföra ett sådant projekt, utan ser snarare behov av att utveckla sin verksamhet på fastigheten. Stockholms stad anser också att det är av stor vikt att främja och underlätta för SL i en växande stad där målet är att minska bilberoendet. I Örnsbergs industriområde ligger privatägda fastigheter och ett initiativ att omvandla fastigheterna till bostäder måste komma från fastighetsägarna själva. En överdäckning av hela E4 ryms inte inom programmet, främst av ekonomiska skäl. Trafikområdet E4 ägs av Trafikverket och är ett riksintresse som väger tyngre än andra allmänna intressen.

En person föreslår två nya platser för bebyggelse, utmed Botvidsgatans norra kant för att sluta kvarteret samt i korsningen

Vattenledningsvägen/Tellusborgsvägen där en flytt av transformatorstationen kan ge plats åt ett punkthus eller en stadsvilla. Personen anser också att stadsbyggnadskontoret borde fundera på om det inte går att ta bort parallellgatan till Tellusborgsvägen som idag är en stor parkeringsplats och bebygga motstående sida för mer stadsmässighet.

På den föreslagna platsen längs Botvidsgatan ligger idag en park som är mycket välanvänd och bör sparas. Stadsbyggnadskontoret har utrett möjligheten att flytta på transformatorstationen samt ta parkeringsplatserna i anspråk för att skapa ett bättre gaturum. Slutsatsen blev att platsen är för liten för att rymma en byggnad som ger ekonomiska möjligheter att genomföra en flytt.

En person undrar varför Örnberg inte ingår i programmet. Personen framför också ett antal synpunkter på frågor som berör Örnberg och Hägerstenshamnens skola.

Programmet har avgränsats till att behandla Aspudden och Midsommarkransen. Avgränsningen har gjorts dels för att de två stadsdelarna är sammanhängande miljöer och dels för att området inte ska bli ohanterligt stort geografiskt. Synpunkterna som berör platser utanför programområdet hanteras inte inom ramen för programmet.

Programmet riskerar att utarma antalet arbetstillfällen och möjligheter att bedriva olika typer av verksamhet i Aspudden och Midsommarkransen ytterligare. Bland annat genom att befintligt kontorshus vid Kilabergsvägen rivs och ersätts med bostäder. Det går emot Söderortsvisionen att riva kontor till förmån för bostäder.

Programmet föreslår att kontor rivs, men även att nya kontor uppförs. Stadsbyggnadskontoret anser inte att det strider mot några av stadens styrdokument.

Utred om in- och utfarten till Nybodadepan kan förläggas från Hägerstenvägen, Gamla Södertäljevägen eller genom berget från Västberga industriområde. Alternativt flytta hela depån, till exempel till berget under Brännkyrka gymnasium.

Hägerstenvägen och Södertäljevägen är båda fyrfiliga vägar som inte lämpar sig för ytterligare avfarter. Berget under Brännkyrka gymnasium rymmer bara omkring hälften av den verksamhet SL har behov för på platsen. Det är också kostsamt att spränga.

Några boende stödjer ett alternativt områdesprogram som har tagits fram av boende under samrådtiden.

Det alternativa områdesprogrammet redovisas och besvaras under respektive ämne. En sammanfattning av det alternativa områdesprogrammet kan läsas under Birgitta Arvas.

På sikt bör Södertäljevägen omvandlas till en stadsgata/allé och förstärka förbindelsen mellan Kransen och Årstaberg.

Förslaget är i linje med Promenadstaden. Stockholms stad kommer att utreda en överdäckning och omvandling av Södertäljevägen i samband med att utvecklingen på Lövholmen går vidare. En överdäckning av Södertäljevägen

förutsätter att järnvägsspåret som går från Lövholmen till Västberga kan avvecklas.

Angående bedömningsgrunder för ej utpekade områden så är Aspuddens egnahemsförening positiv till att programmet utformar kriterier för eventuella framtida planändringar av privat mark, men efterlyser mer precisa och mindre tolkningsbara skrivningar.

Synpunkten är noterad. Det är alltid en svår avvägning att avgöra vilken nivå ett program ska ligga på i liknande frågor. Stadsbyggnadskontoret har gjort bedömningen att det i det här fallet är lämpligt att ge riktlinjer men inte gå in på detaljer.

Nätverket Mötesplats Brandstationen har lämnat in en förstudie om hur Hägerstens brandstation kan användas som mötesplats och kulturhus i framtiden.

Stadsbyggnadskontoret har tagit emot förstudien, men finner den svår att besvara eftersom den inte innehåller några frågor eller ifrågasättanden av programförslaget. Det har inte legat i stadsbyggnadskontorets uppdrag att utreda kulturhus i Midsommarkransen.

Det är positivt att Stockholms stad fortsätter att utveckla staden genom förtätningar enligt promenadstadsmodellen. För att tillfullo realisera intentionerna i översiktsplanen föreslår Yimby en ny gatustruktur som innebär att:

- Den grönstruktur som tillgodoser aktivitet, vila och rekreation bevaras
- Den grönstruktur som inte gör ovanstående ses över
- Skydda och bevara uppenbart värdefull bebyggelse
- Syna den bebyggelse som må ha ett kulturhistoriskt värde men som saknar nytta eller direkt motverkar en hållbar stadsmiljö
- Våga ompröva bebyggelse som direkt motverkar en hållbar och sammanhängande stadsstruktur
- Värdera en finmaskig och sammanhängande gatustruktur högre än en enskild byggnad eller yta naturmark
- Öka antalet attraktiva stråk i alla riktningar
- Tillför ny bebyggelse både direkt intill gator och inom befintliga kvarter

Höj kvaliteten på de grönområden som är värdefulla för möjligheten till aktivitet och rekreation

Yimbys förslag ger högre möjlig bostadsbebyggelse än stadsbyggnadskontorets förslag. Dessvärre är många av de föreslagna ändringarna olämpliga eller direkt omöjliga att genomföra. Förslaget tar inte hänsyn till tillgänglighetskrav, grönstruktur, eksamband eller kulturhistoriska värden.

En barnkonsekvensanalys behöver göras som utreder betydelsen av de stora inskränkningar som föreslås av grönområden och begränsade lektytor på skolgårdar. Det vore bra att göra den i tidigt skede.

Synpunkten är noterad. Grönområden och friytor har studerats i samråd med stadsdelsförvaltningen. Bedömningen är att en barnkonsekvensanalys kan göras i de detaljplaner där frågan berörs.

En person lämnar förslag på att skapa en väg i naturmiljö från Bäckvägen ända upp till Hägerstensåsen via stråket bakom Främlingsvägen.

Synpunkten är noterad. Stråket hanteras inom ramen för detaljplanen för radhusen längs Främlingsvägen.

En person föreslår byggnation av enklare lägenheter som ändå fyller vardagens funktion. I stället för att bygga betonggjutna klumpar kan man bygga ställningar med skumväggar med mjuk armering inuti. Gärna miljövänligt. Förankringen skulle kunna vara halvrörig. Dessa skulle kunna "sväva" där de rätta omständigheterna råder, t ex ovanför andra hus. Samma person föreslår joggingstråk runt hela Stockholm, inte bara cykel och gångbana.
Synpunkterna är noterade, de hanteras inte inom ramen för programmet.

En person tycker att området ska utvecklas mot en mer miljövänlig inriktning. Samma person anser att programmet ska innefatta planering för kulturella mötesplatser. Brandstationen skulle kunna vara en sådan. Biblioteken, BioCafé och Midsommargården är viktiga. Mötesplatser för ungdomar saknas.
Programmet syftar till att utreda förskola/skola, grönstruktur och ny bebyggelse i stadsdelarna. När ny bebyggelse uppförs finns krav på bland annat energiförbrukning. Dagvattenstrategin i programmet är också ett sätt att se över miljöfrågor i tidigt skede. Det finns inget som hindrar att kulturverksamhet införs på vissa platser i detaljplaneskedet, men då måste verksamheten vara finansierad. Kulturförvaltningen har tidigare gjort bedömningen att stadsdelarna redan idag är väl försedda med lokaler för kultur och kulturutövare.

Vissa har lämnat synpunkter på pågående detaljplaner eller byggnation som har påbörjats. Exempelvis gäller det förskolan Grågåsen, fastigheten Nässlän 4, nya radhus längs Kransbindarvägen och nya flerfamiljshus vid Främlingsvägen.
Detaljplanerna hanteras inte inom ramen för programmet. Synpunkter har kunnat lämnas vid samråd och utställning för respektive detaljplan.

En person tycker att man ska tänka på det äldres behov och anser att de gamlas synvinkel saknas i förslagen.
Stadsdelsförvaltningen bedömer att det i dagsläget och i en nära framtid inte finns behov av ytterligare platser för äldreomsorg. Det ingår inte i programuppgiften att utreda frågan.

En person tycker att Biblioteket i Midsommargården bör rustas upp för att kunna tillgodose nya behov vid en ökande befolkning.
Upprustning av befintliga lokaler med kultur ligger inom kulturnämndens ansvarsområde.

Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande

Synpunkter har kommit in angående samtliga platser i programmet. Endast fyra platser är utan negativa synpunkter. Samtliga är föreslagna förskoleplaceringar, i programmet utpekade som nr 8, 9, 10 och 11. De föreslagna bostadsprojekten har väckt kritik av flera olika anledningar. Många synpunkter rör olägenheter

för grannar, som ökad insyn, svårare att hitta parkeringsplats, skymd utsikt, rädsla för skador på fastighet och minskat värde på lägenheter med mera. När det gäller de större utvecklingsplatserna har frågor angående buller och luftföroreningar väckts, men många är positiva till förslagen. De platser som är mest omstridda är de som i samrådsförslaget är utpekade som nr 5, 12, 13, 18, 19 och 20. Nedan följer en kort genomgång av synpunkterna på de aktuella platserna:

5. Brandstegen 1: Samtliga remissinstanser anser att fastigheten kan planläggas för skoländamål. Trafikkontoret påpekar att platsen är olämplig ur trafiksäkerhetssynpunkt, men motsätter sig inte förslaget. Några remissinstanser, däribland Länsstyrelsen tycker att möjligheten att bevara fler byggnader än vagnhallen bör utredas. Bland allmänheten är många nöjda med platsen och framför att de ser fram emot att få en kommunal skola i Midsommarkransen. Många uttrycker också sitt missnöje, främst på grund av skolans storlek och på grund av att skolgården kommer att ta parkmark i anspråk. Flera privatpersoner vill hellre se två mindre skolor och föreslår alternativa platser.

12. Torsten Alms gata och fastigheten Vadaren 5: boende i närområdet har reagerat mycket kraftfullt på förslaget och hävdar bland annat sin egen rätt till att ha en parkeringsplats i ett garage. De reagerar också mot att ett grönområde som är mycket omtyckt föreslås för bebyggelse. Det har också inkommit synpunkter om att platsen är väl vald för ny bebyggelse.

13. Område vid Blommensbergsvägen: En stor mängd människor vänder sig mot förslaget att bebygga platsen norr om Blommensbergsvägen, närmast Aspuddens skola, med bostäder. De menar att marken ses som en del av skolgården och påpekar att Stockholms stad så sent som för fem år sedan utredde platsen för bostadsbebyggelse. Då avfärdades den eftersom en lekutredning visade platsens betydelse för skolbarnen.

18. Pilgrimsvägen/Härbärgesvägen, 19. Pilgrimsvägen/Vallfartsvägen: Flera ur allmänheten och några remissinstanser anser att platserna är bra för ny bebyggelse, men många är också kritiska. Främst rör det plats nr 18, där det idag ligger en populär lekplats. Programmet föreslår att lekplatsen flyttas inom närområdet, men många är missnöjda med den föreslagna platsen som ligger i en norrlutning.

20. Vallfartsvägen/Bäckvägen: både remissinstanser och personer ur allmänheten påpekar att platsen är känslig. Dels beroende på närheten till byggnadsminnet Uppenbarelskyrkan och dels beroende på parkmiljön och de ekar som står här.

Vidare har det kommit in synpunkter som handlar om att programmet inte tar hänsyn till grönstrukturen, att stadsdelarna redan idag är täta och behöver fler parker, inte färre. Det har också inkommit kritik mot att det inte har genomförts någon trafikutredning och att programmet felaktigt påstår att ingen kvalitativ parkyta tas i anspråk utan att ersättas.

Föreslagna förändringar

Kontoret föreslår att förslaget ändras så att

- Marken närmast Aspuddens skola utreds i detaljplaneskede för antingen bostäder eller skoländamål. Om det visar sig att Aspuddens skola efter att en ny skola uppförts i stadsdelarna fortfarande har behov av marken bör den planläggas för skoländamål och tillföras skolfastigheten. I annat fall kan den planläggas för bostäder.

- Platserna 18 och 19 ses över i ett större perspektiv där ett specifikt förslag till ny byggnad kan vägas mot de värden som finns där. Den föreslagna lekplatsen sydväst om korsningen Vallfartsvägen/Pilgrimsvägen kvarstår oavsett. I detaljplaneskedet får det utredas om det är lämpligt att bebygga plats nr 18 med nödvändigt avstånd till och respekt för befintliga hus, eller om platsen bör planläggas som park och kompletteras med den föreslagna ersättningsparken.
- Plats nr 20 stryks ur programmet.

För att bibehålla samrådsförslagets bebyggelseutveckling föreslås samtidigt att antalet lägenheter på platserna 1 (Hägerstensavfarten) och 6 (Brännkyrka bollplan) ökas.

Programhandlingen korrigeras angående att ingen kvalitativ parkmark tas i anspråk utan att ersättas. Informationen är felaktig eftersom skolgården kommer att ta en del av Enbacken i anspråk som inte ersätts på annan plats.

Inkomna synpunkter

Nedan redovisas en sammanfattning av inkomna synpunkter. För yttrandena i sin helhet hänvisas till planakten för projektet, dnr 2011-08257. Planakten för ärendet finns tillgänglig i Tekniska Nämndhuset på Fleminggatan 4.

Statliga och regionala myndigheter och förbund

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen slår fast att Stockholms befolkning växer och kommer att fortsätta växa. Utvecklingen kräver att bostadsbyggandet håller en jämn och hög takt. Programförslagets bidrag med mellan 1 300 och 1 600 bostäder är ett bra bidrag till stadens mål och är ett viktigt tillskott till bostadsbyggandet i länet. Förslaget är förenligt både med stadens egen översiktsplan och med RUFS 2010. Staden har också använt sig av en tidig dialog, vilket är bra för att förankra utbyggnadsplanerna.

Gällande de statliga ingripandegrunderna anför Länsstyrelsen att det är viktigt att utvecklingen följer de riktlinjer som den kulturhistoriska utredningen anger för vilka hänsyn som bör tas för att de kulturhistoriska värdena inte ska minska. Länsstyrelsen anser att det är olyckligt att helhetsmiljön på fastigheten Brandstegen 1 försvinner och menar att möjligheterna att bevara större delar av miljön bör utredas ytterligare. Detaljplanen för Brandstegen 1 bör innefatta skyddande bestämmelser så att de kulturhistoriska värdena inte förvanskas. Bromma flygplats är ett riksintresse som kommunikationsanläggning. Flygplatsen har ansökt om att få en ny klassning, som innebär att större flygplan än tidigare kan trafikera flygplatsen. Det medför en förändrad hinderzon, som innebär en begränsning av bygghandshöjder inom programområdet med maxhöjder på från + 90 m.ö.h till +160 m.ö.h RH00. Länsstyrelsen anser att utökningen av den hinderfria zonen måste beaktas i det fortsatta planarbetet.

Miljökvalitetsnormer

Kommunen bör redovisa hur eventuellt utsläpp av dagvatten kommer att påverka berörda vattenområden/vattenförekomster. Det vore värdefullt att i

programstadiet ge en översiktlig redovisning för att kunna bedöma den totala påverkan. En utökning av antalet vattenförekomster väntas år 2015.

Kommunen bör bevaka eventuell förändring av indelningen av vattenförekomster samt konsekvenser av detta när det gäller påverkan från utsläpp av dagvatten. Den del av programområdet som avrinner mot Mälaren-Riddarfjärden anges i programmet inte beröras av ny bebyggelse. Länsstyrelsen konstaterar att den föreslagna radhusbebyggelsen på Alvastravägen ligger inom det området och programmet bör justeras. Även bebyggelsen på Schlytersvägen/Sigfridsvägen kan beröra Trekantens tillrinningsområde beroende på utbredning. Vidare råder Länsstyrelsen att Stockholms stad redan i detta skede översiktligt redovisar vilka möjligheter som finns inom respektive område att ta hand om dagvattnet.

Luft

I efterföljande detaljplanearbete behöver luftkvaliteten beaktas och åtgärder vidtas så att bebyggelsemiljöer kan skapas utan att miljökvalitetsnormerna för luft överskrids.

Buller

Länsstyrelsen anser att tillämpning av avstegsfall är möjlig inom programområdet. Bullerproblematiken behöver studeras särskilt i efterföljande detaljplanearbete. Bullerberäkningarna behöver även omfatta så kallat ”bullerregn” och framtida trafikflöden.

Ny bebyggelse som föreslås vid områden med industribuller behöver särskilt utredas och beaktas. Bland annat bör redovisningen omfatta en beskrivning av karaktär och tidpunkten för buller.

Risker

Meningen ”utan åtgärder på bebyggelsen ska 25 meter från transportled vara bebyggelsefritt” kan misstolkas och stämmer inte överens med Länsstyrelsens policy. Skyddsåtgärder kan vara nödvändiga utöver skyddsavståndet på 25 meter beroende på hur risksituationen ser ut. En riskbedömning behöver tas fram i det fortsatta planarbetet där bostäder och kontor planeras i anslutning till E4. För bensinstationen som förslås flyttas till ett nytt läge intill E4 behöver närheten till E4 beskrivas i en riskbedömning. Vidare behöver det göras en riskbedömning för den föreslagna parkeringsfickan för tankbilar. Vidare påpekar Länsstyrelsen att flera av programmets delområden gränsar till industriområden eller har tidigare haft markanvändning som innebär marföroreningsrisk. Det är därför viktigt att utreda föroreningssituationerna för att säkerställa riktvärden motsvarande KM vid både bostäder och skolor. Slutligen vill Länsstyrelsen framhålla att delområdena 20 och 21 ligger intill Uppenbarelskyrkan och att den tillkommande bebyggelsen ska ta hänsyn till kyrkans monumentala och dominanta position i området och kyrkotomtens utformning.

Länsstyrelsen delar kommunens bedömning att förslaget inte innebär betydande miljöpåverkan på miljön.

Storstockholms Lokaltrafik AB

Det är positivt att förtäta i områden med god tillgänglighet på kapacitetsstark kollektivtrafik. SL ser inte att de behöver planera in några nya linjer på grund av den planerade bebyggelsen. SL påpekar att det är viktigt att den kollektivtrafik som finns i området prioriteras och att framkomligheten bibehålls och undrar vad stadsstråken innebär.

Bebyggelse som planeras längs gator med busstrafik ska utformas så att Socialstyrelsens riktvärden för lågfrekvent buller innehålls i sovrum.

Bebyggelse som planeras i närheten av SL:s tunnelbana bör grundläggas så att eventuella vibrationer från tågpassage inte överstiger 0,3 mm/sek i bostad. Bostäderna ska också utformas så att stomljud från tunnelbanan i boningsrum inte överstiger 30 dBA (slow) vid tågpassage.

När förskolor och skola etableras i området är det viktigt att de placeras så att nybyggnadsriktvärdet 55 dBA innehålls på hela skolgården.

Det är problematiskt att planera bebyggelse så nära depån som alstrar externt industribuller. SL ställer sig frågande till att ingen miljöbedömning anses behövas, eftersom det redan idag har framförts klagomål på buller från depån.

Där bebyggelse planeras ovanpå tunnelbanan kan eventuellt grundläggning, sprängning och andra vibrationsalstrande arbeten påverka tunnelbanans anläggning och trafik och arbetet ska utföras enligt SL:s föreskrifter. Tunnelbanetrafiken och andra anläggningar kan komma att alstra stomljud och vibrationer. Det är därför viktigt att grundläggningen utförs för att klara riktvärden.

Platsspecifika synpunkter:

1-2. Hägerstensavfarten: Området ligger ovanför tunnelbanetunnelnarna på röda linjens sträcka mellan Liljeholmen och Aspudden. Tunnelnarna går i berg. Området som ska ge plats åt ny bensinstation ligger intill tunnelbanetunnelnarna på röda linjens sträcka mellan Liljeholmen och Aspudden.

11. Tellusborgsvägen kv Silvergranen 13: Förskolan kommer ligga rakt ovanför tunnelbanans bergtunnel. Förskolans gård måste förses med tillfredsställande skalskydd mot tunnelbanan.

13. Blommensbergsvägen: delen längst i söder gränsar till SL:s likriktarstation med kabelschakt samt ligger nära tunnelbanans bergtunnlar. Elektromagnetiska fält från likriktarstationen måste beaktas i placeringen av nya bostäder. En flytt innebär mycket stora kostnader.

15. Erik Segerälls väg/Olof Skötkonungs väg: området ligger ca 70 m från tunnelbanans tunnlar mellan Aspudden och Örnberg. Det kan ge upphov till stomljud och vibrationer i byggnader.

16. Schlytersvägen/Sigfridsvägen: station Aspudden på röda linjen ligger rakt under planerad bebyggelse.

17. Västra Hägerstensvägen: tunnelbanetunnelnarna utgörs här av betongtunnlar som ligger grunt och SL:s skyddszon har sin övre begränsning i markplan. Den östra delen av norra området ligger rakt ovanför betongtunnelnarna. Att uppföra byggnader där är olämpligt.

22. Tellusborgsvägen vid Brännkyrkahallen: södra delen av området ligger rakt ovanför tunnelbanans bergtunnel mellan Liljeholmen och Midsommarkransen.

24. Valsbergs gränd: området ligger ca 30 m från tunnelbanans skyddszon.

Trafikverket

Trafikverket vill poängtera att riksintresset E4/E20:s funktion inte får inskränkas i framtiden.

De anser det helt nödvändigt att staden särskilt beaktar bullerutsatta områden i kommande detaljplaner, både för bostäder och för förskolor och andra miljöer. Frågan om luftkvalitet måste hanteras med detaljerade spridningsberäkningar för partiklar och kvävedioxid. Tillgången till godtagbar luftkvalitet ska säkerställas. Utredningarna ska även inkludera prognoser för framtida trafikflöden.

Riskfrågan behöver belysas i fortsatt planarbete. Bland annat behöver bensinstationens nya läge studeras för att fastslå vilka problem relaterade till risk som kan uppstå.

Trafikverket efterfrågar också trafikutredningar som visar hur staden resonerat kring trafikallsträngen och fungerande lösningar.

Det är olämpligt att anlägga en parkeringsficka utmed avfartsramper från E4/E20. Detta med hänsyn till risk för framkomlighetsproblem och kö på rampen.

Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar

Lantmäterimyndigheten

Inga synpunkter i detta skede.

Hägersten/Liljeholmens stadsdelsnämnd

Programmet ger en tydlig helhetsbild över möjligheterna till byggnation. De platser som föreslås för nybyggnation lämpar sig väl och bidrar till att levande stadsmiljöer kan skapas och bidra till ökade möjligheter till service i området. Nämnden ser stora vinster med utvecklingen av de tre större områden som föreslås för bebyggelse. De tycker också att området skulle vinna stort på en överdäckning av SL:s depå och hoppas att diskussionen om frågan hålls levande. I de fall grön mark tas i anspråk anser förvaltningen att det är motiverat, men de påpekar att kompensation noga bör ses över i samband med detaljplan. Nämnden anser att fastigheten Brandstegen 1 lämpar sig väl till skolverksamhet men påpekar att det är viktigt att tänka på att allmänheten inte ska stängas ute från skolgården efter skoltid. Utformningen av skolgården bör komplettera lekmöjligheterna i resterande del av Enbacken. Nämnden tror också att det går att kombinera skolan med kulturverksamhet under de tider som skolan inte använder lokalerna. De anser att parkeringsstrategin är rimlig med hänsyn till tillgången till kollektivtrafik. Samtidigt påpekar de att parkeringssituationen är besvärlig och att boendeparkering kan vara ett sätt att komma till rätta med problemet. Slutligen påpekar nämnden vikten av att förstärka den befintliga grönstrukturen och skriver de kommer att prioritera frågan om upprustning och förstärkning av gröna platser och stråk när detaljplaner tas fram.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser i stort att den planerade bebyggelsen har tagit hänsyn till stadsdelarnas förutsättningar och naturmiljön på ett bra sätt, men efterlyser en tydligare strategi i programmet för hur svaga ekologiska samband kan utvecklas. På platser där våtmarkssamband behöver stärkas bör det utredas om dagvattenlösningar kan kombineras med förstärkningsåtgärder. Utredningsområdena i programområdets östra del bör kompletteras med växtlighet och grönska inom säkerhetsavståndet till trafiklederna, exempelvis växtbeklädda bullerskärmar. Vidare bör bostäderna utformas så att minst hälften av boningsrummen får fönster mot tyst eller ljuddämpad sida. För bebyggelsen vid Kilabergsvägen närmast depån kan det bli svårt att klara bullerriktvärdena eftersom det inte finns någon tyst sida. Läget lämpar sig bäst för kontor eller annan verksamhet som inte är känslig för buller. Med tanke på bristen på bostäder i staden och för att kunna avlasta ekologiskt viktiga områden anser förvaltningen att det bör utredas om det är möjligt att exploatera utvecklingsområdena i högre utsträckning än vad som anges i förslaget.

Markföreningens arbeten kommer att behövas efter flytten av bensinstationen. Det bör utredas om ek eller andra ädellövträd längs den gröna promenaden norr om Nybodadepån kan bidra till att stärka spridningsvägarna mellan Årstaskogen och Liljeholmen.

Majoriteten av programmets bedömning av naturvärden anser förvaltningen vara korrekt, det finns dock områden med så stora ekologiska värden att extra hänsyn behöver tas till den befintliga natur som finns på dessa platser. Det gäller de planerade områdena vid Blommensbergsvägen/Aspuddsparken och vid Vallfartsvägen och Bäckvägen. Vid Aspuddsparken och Blommensbergsvägen finns det ekområden med höga ekologiska värden som har betydelse för den biologiska mångfalden. En exploatering av området skulle försämra spridningsvägarna mot Aspuddsparken i väster och kontakten med ekstråket i nordost. Hällmarken och hällmarksskogen öster om Vallfartsvägen har ett högt ekologiskt värde pga spridningsmöjligheter för groddjur och eklevande arter. Vid Bäckvägen finns det flera ekar som bör bevaras om möjligt. Förvaltningen anser att exploatering av dessa områden bör undvikas om de ekologiska värdena inte kan bevaras. Om bebyggelseprojekten ändå går vidare anser förvaltningen att bebyggelsen bör anpassas till terrängen så att större ekar och så mycket växtlighet som möjligt kan bevaras samt att spridningsvägar inte kapas. Vid Vallfartsvägen bör det utredas om dagvattenlösningar med öppna våtmarker kan stärka groddjurens habitat. Förskolor bör placeras så långt från de stora trafiklederna om möjligt. I detaljplanearbetet bör det även utredas att MKN för luftkvalitet och riktvärdet för buller inte överskrids. Vid planering av förskolor och skolor kan lekvrdesfaktor användas som ett planeringsredskap för att skapa bra utevistelse för barnen. Även säkra trafiklösningar bör belysas vid förskolor och skolor. Den grundskola som planeras i den gamla brandstationen har goda förutsättningar att i detaljplaneringen lösa en bra ljudmiljö, god utemiljö och säkra gång- och cykelangöringar. En bollplan för skolgården och för spontanidrott kan med fördel tas med i detaljplaneringen för skolan. För att få med barnperspektivet bör en barnkonsekvensanalys göras. Behovet av cykelparkeringar vid tunnelbanestationer eller idrottsplatser har inte redovisats i programmet.

Trafikkontoret

Trafikkontoret vill medverka i det fortsatta arbetet i stadsdelarna. De tycker att avfallshantering bör behandlas i programmet. De saknar rubrik "tillgänglighet" i programmet och påpekar att angöring till fastighet ska ske inom 10 meter och att den nya lekplatsen måste bli tillgänglig för alla. Trafikkontoret informerar om att stråket längs Hägerstensvägen är ett pendlingsstråk för cykel enligt cykelplanen och att delen från Kilabergsvägen mot Södertäljevägen har en hög prioritet att åtgärda. De vill se en studie av trafiksituationen för hela programområdet. Det är viktigt att gator och trottoarer planeras så att drifts- och underhållsaspekter beaktas. Trafikkontoret anser det viktigt att kommunaltekniska ytor säkras, bland annat för att ha möjlighet till snötippning under snörika vintrar.

Trafikkontoret anser att den förslagna placeringen av skolan är dålig eftersom det är stora trafikströmmar på huvudgatorna Tellusborgsvägen och Bäckvägen. Därmed blir det svårt att göra skolvägar och gator till en miljö anpassad till barn. De understryker vikten av att trafikkontoret är delaktiga i den fortsatta planeringen av skolan. Vid de nya förskolorna krävs väl tilltagna gårdar.

Platsspecifika synpunkter:

6. Brännkyrka bollplan: det behöver utredas om bollplanen verkligen inte behövs och om det är möjligt att ha bostäder i ett så buller- och avgasutsatt läge.

15. Erik Segersälls/Olof Skötkonungs väg: bör övervägas att lämnas oexploaterad som en fickpark.

Trafikkontoret anser att det är bra att cykelparkeringstalet är höjt till 2,0-2,5 och förordar ett parkeringstal för bil på 1,0. Gatorna i området har ett hårt tryck på sig och belastningen kommer att öka i samband med att "PYTTparkering" införs (PYTTparkering innebär att den ena sidan av gatan tillåts för parkering medan den andra får ett parkeringsförbud mellan 08 och 16 en dag i månaden). Avstånden till de alternativa garage som presenteras förefaller också i vissa fall vara för långt.

Trafikkontoret anser också att den tillfälliga markanvändning som idag är upplåten med polistillstånd ska regleras vid planläggning.

Vad gäller grönyttorna så vill Trafikkontoret påpeka att det är viktigt att ordet "stadsstråk" inte används som argument för att exploatera Aspudsparken eller Svandammsparken. De anser också att bebyggelsen vid Vallfartsvägen riskerar att täppa till naturstråket som kommer västerifrån och föreslår istället bebyggelse längs Pilgrimsvägen och en bit av dess förlängning i parkväg.

Kulturnämnden

Kulturnämnden tillstyrker i huvudsak programmet men vill framföra följande synpunkter förslag till ändringar:

Kulturnämnden efterlyser en kulturhistorisk konsekvensanalys av förslagen i programmet. De vill betona vikten av att behålla den befintliga strukturen med olika årsringar i området liksom den naturliga topografin. De flesta av förslagen i programmet utgör förtätningar i den befintliga strukturen. Det är viktigt att nytillskotten inordnas i strukturen till placering och volym.

Platsspecifika synpunkter:

1. Hägerstensavfarten: Smalhusen i kvarteret Skoflickaren bör även fortsättningsvis ha ett visst avstånd till kommande nybebyggelse.

4. Kilbergsvägen: ny bebyggelse bör inte sträckas längre än över den redan hårdgjorda ytan i kvarteret Kilberg. Naturmarken mellan Bäckvägen och Främlingsvägen är viktig för att bibehålla smalhusområdets karaktär och kvaliteter. Även området nedanför Kastanjen utgör en tillgång i miljön utgör tillsammans med torpet Nyborg en sammanhängande miljö som inte bör bebyggas.

5. Brandstegen 1: Kulturnämnden ser att det är möjligt att ändra fastighetens funktion men anser att även byggnaden med det karaktäristiska slangtornet bör bevaras. Även anläggningen i övrigt utgör en värdefull enhet och Kulturnämnden ser möjligheter till nybebyggelse på tomten med ett bevarande av hela anläggningen. Eventuell nybebyggelse måste anpassas på ett sätt så att riksintresset LM-staden inte påverkas negativt.

6. Brännkyrka bollplan: ny bebyggelse bör förhålla sig till Brännkyrka gymnasium och angränsande bebyggelse.

Angående de föreslagna platserna för förskolor anser Kulturnämnden att bebyggelse för kan prövas på samtliga föreslagna platser.

12. Torsten Alms gata: Kulturnämnden är tveksam till att bebygga naturmarken öster om kvarteret Vadaren.

20-21. Vallfartsvägen/Bäckvägen och Bäckvägen/Cedergrensvägen:
Kulturnämnden är tveksam till att bebygga de två förslagna platserna i Uppenbarelsekyrkans närhet.

23. Svandammsplan: Kulturnämnden avstyrker ny bebyggelse på Svandammsplan, som de ser som en entréplats till LM-staden.

I övrigt ser de möjligheter till förtätning, men påpekar att ny bebyggelse bör följa befintliga bebyggelsetyper i området.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

Skönhetsrådet är mycket positiva till att stadsbyggnadskontoret tagit ett samlat grepp o stadsdelarna. Rådet uppskattar också förslaget på ett nytt sätt att förhålla sig till parkeringsnormen. Att tillföra parkeringsplatser i de planområden med bäst förutsättningar att inrymma en sådan funktion är en mycket god lösning, i synnerhet som avstånden är relativt små. För att stödja ett sådant system bör man överväga busslinjer med mindre bussar lokalt inom programområdet.

Stadsbyggnadskontoret har i samrådsförslaget varit förutseende och planerat för såväl behov av en ny grundskola som flera förskolor. Rådet ser gärna att ytterligare något område sparas för områdets kommande behov. Rådet saknar en barnkonsekvensbeskrivning för hela området som inkluderar en genomgång av lekplatser, bollplaner med mera. Det är viktigt att de kommande tilläggen samspelar med och tillför nya kvaliteter. Byggnadshöjder, val av byggnadsmaterial och husens placering blir viktiga uppgifter att lösa i de kommande detaljplanerna. Rådet anser generellt att byggnader placerade vid stadsstråk bör placeras i liv med gatan medan ett indraget läge som ger utrymme för förgårdsmark är mer i överensstämmelse med Aspudden/Midsommarkransens karaktär i övrigt. Förgårdsmark behöver heller inte betyda att byggnaden saknar butikslokaler eller får en sämre anslutning till gaturummet.

Platsspecifika synpunkter:

1-3. Hägerstensavfarten: Platsen är lämplig att bebygga men på grund av topografien bör man fundera över den planerade bebyggelsens struktur i förhållande till platsen. En plansprängning av hela området skulle innebära att man förlorar stora kvaliteter. Terrasshus kanske kan vara en möjlig lösning. Vidare anser rådet att den så kallade fickparken blir liten och bullerstörd och att vistelsevärdena blir ytterst begränsade. Utformningen av stadsdelens nya front blir en viktig utmaning i det kommande arbetet. Den föreslagna platsen för ny bensinstation är utmärkt. Gällande den gröna promenaden har rådet ingen erinran mot förslaget i sig, men anser att man behöver satsa på såväl god gestaltning som växtlighet som verkligen tillför gröna värden.

4. Kilbergsvägen: Kontorsfastigheten bör vara kvar eftersom en variation berikar stadsbilden.

5. Brandstegen 1: Utgångspunkten bör vara att man bevarar anläggningen som en helhet, inte bara hallen, då detta är en av stadsdelens mest värdefulla bebyggda miljöer. Det som föreslås i programmet blir enligt rådet en märklig eftergift. Rådets uppfattning är att det med hög kvalitet borde gå att utnyttja de befintliga byggnaderna till skolverksamhet och att tillföra nya volymer inom området för att säkerställa skolans lokalbehov. Rådet ställer sig mycket negativt till förslaget som det presenteras i programsamrådet.

6. Brännkyrka bollplan: Platsen lämpar sig väl för bostadsbebyggelse men en ordentlig trädinventering bör göras och planmönstret anpassas så att viktiga

karaktärsträd kan bevaras. Bollplanen bör ersättas med en ny yta för bollsporter på lämplig plats inom stadsdelen.

7-11 Förskolor: Skönhetsrådet välkomnar att stadsbyggnadskontoret i tidigt skede tagit ansvar för förskolefrågan. Rådet skulle nu vilja att Stockholms stad blir föregångare vad gäller den miljö barnen vistas i, såväl den arkitektorniska gestaltningen som storleken och utformningen av lekytor.

12. Torsten Alms gata: i den västra delen är förtätning fullt möjlig. Öster om vägen bör utgå pga ekbeståndet.

13. Blommensbergsvägen: De föreslagna platserna är relativt oproblematiska för förtätning förutsatt att man tar hänsyn till ekbestånden. Här bör byggnaderna ha förgårdsmark, även om de har lokaler i bottenvåning.

14. Alvastravägen: Förslaget är för dåligt redovisat för att kunna ge en uppfattning av resultatet. Kanske kan den bebyggas om det görs med respekt för ekar och tallar på platsen.

15. Erik Segersälls väg/Olof Skötkonungs väg: Rådet är tveksamt till ytterligare ett punkthus på platsen, men en lägre byggnad kan fungera. Den stora eken bör sparas.

16. Schlytersvägen/Sigfridsvägen: ny bebyggelse bör inte konkurrera i höjd och gestaltning med de mörkröda punkthusen på Sigfridsvägen. Grönskan runt den husgruppen bör också sparas. I området väster om Sigfridsvägen bör husen orienteras mot Schlytersvägen samt ha förgårdsmark. Området öster om Sigfridsvägen kanske också kan bebyggas även om rådet anser att exemplet i underlaget förskräcker.

17. Västra Hägerstensvägen: det är en god idé att pröva att länka samman lamellerna med en ny volym mot Hägerstensvägen. Ny bebyggelse i norra delen av kvarteret kan också bli positivt för gatan, men utan förgårdsmark.

18. Pilgrimsvägen/Härbärgesvägen: ingen erinran, men komplettering bör inte bli alltför hög.

19. Pilgrimsvägen/Vallfartsvägen: komplettering bör inte bli alltför hög.

20. Vallfartsvägen/Bäckvägen: tveksamt med tanke på de kvaliteter platsen har. Hela området bör inte bebyggas.

21. Bäckvägen/Cedergrensvägen: ingen erinran.

22. Tellusborgsvägen vid Brännkyrkahallen: Skönhetsrådet delar stadsbyggnadskontorets bedömning.

23. Svandammsplan: rådet anser inte att förslaget med en överkragande byggnad övertygar. Fokus måste ligga på torget, inte byggnaden, om tillägg görs.

24. Valsbergs gränd: Det finns inte mycket naturmark kvar i stadsdelens södra del. Platsen kanske är möjlig att bebygga, men rådet vill se fördjupade studier först. Läget är inte idealt eftersom fasaderna mot söder inte kommer kunna nyttjas för balkonger pga buller.

Sammanfattningsvis är Skönhetsrådet övervägande positivt till programförslaget, men vill påtala vikten av att man i de planerade förtätningarna både förhåller sig till stadsdelarnas karaktärer och den befintliga bebyggelsen så att tilläggen uppfattas som positiva i stadsmiljön. Ett dokument som redovisar trädinventering borde ingått i underlaget.

Utbildningsförvaltningen

Utbildningsförvaltningen instämmer med stadsbyggnadskontorets analys av lämplig placering av ny skola i området, kvarteret Brandstegen 1.

Förvaltningen vill framhålla vikten av att inte bli begränsad till befintliga byggnadsvolymer utan få så stor rådighet som möjligt vid utformningen av en

ny skola. Att begränsa bevarandet till den sk vagnhallsbyggnaden får därför anses acceptabelt, även om förvaltningen gärna ser att tomten disponeras fritt.

Utbildningsförvaltningen ser även positivt på möjligheterna att bebygga del av Brännkyrka bollplan men vill betona vikten av att kunna använda lokaliseringen för att temporärt kunna hantera den stora bristen på utbildningsplatser i området. Byggnationen av bostäder måste därför samspela med förvaltningens behov av skola i området. Ska befintlig bollplan tas bort kan den för undervisningsbehov inte ersättas med en bollplan på Brandstegen 1.

Förtätningen i området kring Aspuddens skola kommer att påverka behovet av utbildningsplatser. Utbildningsförvaltningen kommer att kunna lämna närmare besked om detta i detaljplaneskede.

Idrottsförvaltningen

Idrottsförvaltningen anser att samtliga befintliga idrottsanläggningar inom programområdet ska redovisas i programmets avsnitt om service. De förslår att bollsportsanläggningen som föreslås på den nya skolgården utformas som en 7-manna konstgräs fotbollsplan. Vidare kan idrottsförvaltningen inte acceptera att Brännkyrka bollplan inklusive tillhörande parkeringsplats exploateras för bostadsbebyggelse. De påpekar att utbildningsförvaltningen från och med läsåret 2013/2014 flyttar den nationella idrottsutbildningen från Farsta till Brännkyrka gymnasium och gör därmed bedömningen att bollplanen behövs. Idrottsförvaltningen har också planer på att utveckla området runt Brännkyrkahallen och Brännkyrka bollplan till ett idrottscentrum. Idrottsförvaltningen anser att en skola med elever som är äldre än 10 år bör ha nära tillgång till minst en 7-manna bollplan.

Övriga remissinstanser

Fortum Distribution AB

Ingen erinran.

AB Fortum Värme

Hänsyn måste tas till befintlig fjärrvärmeledning inom området. Vidare utredning får visa om behov av flytt finns. Aspudden och Midsommarkransen är stadsdelar där gasnätet finns utbyggt. Eventuella kollisioner eller nya serviser får lösas vartefter varje planområde behandlas.

TeliaSonera Skanova Access AB

Inget att erinra i detta skede.

Hyresgästföreningen

Hyresgästföreningen Hägersten/Brännkyrka anser att alla lägenheter i programområdet ska projekteras som hyreslägenheter. De vill att E4 ska överdäckas för att frigöra naturområden som förenar området.

Hyresgästföreningen Sigurd Ring kräver stopp för förhastade planer och förlängd samråd tid. Undertecknat av sex personer.

Naturskyddsföreningen

- Programområdet borde utökas åt ost och sydost för att inkludera problematiska barriärerna Södertäljevägen och Essingeleden
- Aspudden och Midsommarkransen är två relativt väl integrerade stadsdelar där de gröna stråken är en viktig del av den kopplingen
- Programmets förslag innebär att de gröna sambanden mellan stadsdelarna byggs igen och att barriärer skapas istället för att överbyggas
- Om Aspudden-Midsommarkransen ska bli en del av den centrala stadens utvidgning måste väg- och spårområden överdäckas, detta förbises i programmet
- Programområdet är mycket kuperat där de större gröna stråken i stor utsträckning utgörs av branter, vilket medför att tillgängliga grönområden för rekreation är mycket mindre än vad som syns på kartorna
- Att bygga en stor skola i det gamla brandstationsområdet är ett stort feltänk då området inte kan tillgodose behovet av skolgårdsytor och området har höga kulturhistoriska värden.
- Programmet får mycket stora konsekvenser för eklandskapet då hundratals träd behöver fällas och de ekologiska spridningsmöjligheterna kommer att begränsas
- Buller och luftföroreningar behandlas mycket knapphändigt i programmet och bostäder och förskolor planeras i områden med mycket tveksam luftkvalitet
- En samlad miljökonsekvensbeskrivning bör göras för programmet
- Konsekvensanalysen är alltför grund vad gäller viktiga miljöfrågor som natur/ekologi, sociala värden, luftföroreningar, buller och dagvatten
- I området pågår redan flera byggprojekt som tar grönområden i anspråk, dessa borde också redovisas så att man kan få en samlad bedömning av exploaterings konsekvenser.

I ett tillägg begär Naturskyddsföreningen tillsammans med föreningen Södra Förstaden att samrådstiden för programmet förlängs till 31 januari.

Hägerstens hembygdsförening

Hembygdsföreningen tycker att det är viktigt att synpunkterna i kulturmiljöutredningen och landskapsanalysen verkligen beaktas. Framst menar de platser där kulturmiljöutredningen anser att ny bebyggelse skulle påverka de kulturhistoriska värdena negativt: intill Uppenbarelskyrkan, på Svandammsplan och på hållarna nedanför Kastanjen.

Vidare anser de att staden ska verka för att de delar av Hägerstens brandstation som äger ett särskilt kulturhistoriskt värde bevaras och återanvänds i en levande verksamhet. Kompletterande nybebyggelse måste anpassas till platsen. Enbacksparken har stora sociala värden och bör inte bebyggas.

Uppenbarelskyrkan kan ses redan från korsningen

Bäckvägen/Tellusborgsvägen och parken mitt emot bör därför inte bebyggas.

Hembygdsföreningen saknar miljökonsekvensbeskrivning och kulturhistorisk konsekvensanalys. De tycker heller inte att det framgår i programmet hur synpunkterna har beaktats.

Allmänhet

Agnete Bretan

Konstigt att ingen trafikutredning gjorts tillsammans med programförslaget. Brandstegen 1 och byggnaderna där ska bevaras helt och bli ett kulturhus. Byggnaderna är kulturhistoriskt värdefulla och naturmarken och träden behövs. Offentlig verksamhet öppen för olika grupper är av vikt om ett område ska vara levande. Skolan kan flytta in i gamla Brännkyrka gymnasium istället. De små tomter med träd som är planerade för byggnation ska bevaras, i synnerhet vid Aspuddens skola. En tidigare lekutredning visar på att den här platsen är viktig för elever. Att Stockholms stad planerar fickparker och parkmark kan inte ersätta snuttar med naturmark. Hela Vallfartsvägen ner mot Erik Segersälls väg är viktig att ha kvar som den är. Bygg hellre fler, högre hus längs Blommensbergsvägen på andra sidan gatan.

Amanda Cardell

Amanda Cardell invänder mot att bebygga Svandammsplan, även om ytan är bortglömd och inklämd. Platsen har ett imponerande pilträd som är värt att bevara och kan lyftas med konstnärlig gestaltning och en klätterskulptur som riktar sig mot äldre barn. Hon invänder också mot att bebygga grönytan i korsningen Bäckvägen/Vallfartsvägen som är en viktig öppning mot Uppenbarelsekyrkans siktlinje. Att gamla ekar och andra träd inte har något värde när man ser på stadsmiljö är mycket märkligt. Hon har också invändningar mot att riva delar av Hägerstens brandstation och tycker att den ska bli ett kulturhus istället. Grundskolan kan placeras i Brännkyrka gymnasiums lokaler.

Anders Arvidsson

Tellusborgsvägens del mot Kilabergsvägen borde vara ett så kallat stadsstråk. Parkeringstalet är för lågt. En aspekt som inte berörs i programmet är hur omställningen från bilflotta som drivs med förbränningsmotorer till alternativa framdrivningssätt ska ske. Exempelvis ett framtida ökat behov av uppställningsplatser med eluttag. Anders Arvidsson föreslår också att programområdet utökas för att omfatta även överdäckning av Telefonplans tunnelbanestation och Ericssons parkeringsdäck samt Essingeleden mellan Schlytersvägen och Nybohovsbacken.

Platsspecifika synpunkter:

4. Kilabergsvägen: Det är positivt att programmet föreslår bostäder. En tydlig entré kan skapas med en rondell vid Hägerstensvägen och orienteringen förenklas genom en stor vägbredd. Bebyggelsen nedanför Kastanjen varken förstärker eller förtydligar topografin utan är ett karaktärsdrag för områdets topografi och bör bevaras.
5. Brandstegen 1: Brandstationen har ett stort kulturhistoriskt värde, skola och skolgård har negativ inverkan. Anders Arvidsson föreslår att en ny skola istället placeras strax utanför programområdet, på en överdäckning av tunnelbanan vid Telefonplans tunnelbanestation.
6. Brännkyrka bollplan: positivt
24. Valsbergs gränd: platsen är olyckligt vald eftersom det är naturmark som exploateras.

Anders Johansson

Beträffande punkt 18 och 19: Varför gömma barnens lekplats på den mörkaste platsen på hela Hägerstensåsen? Lagg lekplatsen mellan Pilgrimsvägen-Vallfartsvägen och öppna upp ordentligt med en rejäl busk- och slyröjning så slipper folk känna sig osäkra när de går i backen på kvällarna. Det är en betydligt ljusare plats som även solen kan nå.

Anders M Höglund

Det är tveksamt om det bör byggas fler bostäder söder om Saltsjö-Mälarsnittet överhuvudtaget. Det är arbetsplatser som behöver byggas söder därom, bostäder nor därom. Det är inte så att det finns ett överskott på lediga sittplatser på tunnelbanan.

Det förefaller som om man prioriterar ner de existerande bostädernas närområde genom att förslå bostäder tämligen nära dessa. Däremot ger man hög prioritet att bevara tämligen meningslösa grönområden tex slutningen Fastlagsvägen och Pilgrimsvägen som skulle kunna bebyggas.

Gång- och cykelbanorna längs Hägerstensvägen har god standard, men de som tillkommit i dess ändar i samband med nybyggnation har låg standard. I västra änden närmast trafikfarlig nivå med en av de större cykellederna i lång nedförsbacke.

Nybebyggelse som gjorts har inte anpassats till existerande. Om man bygger mer nytt hoppas Anders M Höglund att man tar mer hänsyn till den existerande omgivningen.

Om man nu kallar det Promenadstad så borde området mellan Hornstull och Aspudden/Midsommarkransen borde vara det som bebyggs.

Anders Pettersson

Anders Pettersson motsätter sig byggplanerna för kvarteret Vadaren och Stockholms hems innergård. Det skulle inverka negativt på nuvarande boendemiljö, utomhusmiljön inskränks kraftigt och lekytan för barnen minskar. Vidare framför Anders Pettersson att det skulle medföra drastisk minskning av livsglädjande utsikt och av den naturliga miljön inom området. Även biltrafiken skulle öka med tillkommande bebyggelse.

Han anser det acceptabelt att bygga bostadshus ovanpå garaget på fastigheten under förutsättning att byggnaden hålls lågt i höjd och inte stör utsikten och att parkeringsplatserna ersätts.

Andreas, Anna-Lena, Darius och Vanda Lönnqvist

Förslaget om att bygga bostäder på Pilgrimsvägen/Vallfartsvägen (nummer 19 på kartan) är ett bra förslag. Däremot invänder de starkt mot förslaget om att bygga bostäder i lekparken i korsningen Pilgrimsvägen/Härbärgesvägen (nummer 18 på kartan). Argumenten för att bevara lekparken är många. Här är några av dem:

- Parken är mycket omtyckt och används flitigt under många av dygnets timmar. Förskolor i området har lekparken som sin gård eftersom de själva saknar egna gårdar. Sommartid används parken av familjer som äter picknick. Vi måste komma ihåg att många bostäder i området helt saknar balkonger och uteplatser.

- Lekparken ligger mitt i området och placeringen känns därför naturlig.
- För oss som har lägenhet i direkt anslutning till den nuvarande lekparken skulle ett nytt bostadshus skymma ljusinsläppet och göra våra lägenheter betydligt mörkare än idag. Det gäller i synnerhet vår familj som bor på

bottenplanet.

- Om man bebygger nummer 19 och dessutom bygger hus i lekparken blir det väldigt trångt mellan husen. Det kommer att upplevas som instängt för alla boende med hus på båda sidor av Pilgrimsvägen.

- I Parkeringsstrategin skriver ni att "*Många av de nya bostadshusen riskerar att få en begränsad gårdsyta på grund av de topografiska förhållandena.*" Lekparken behöver därför finnas kvar för boende i de nya husen (nummer 19)

Vi tror inte på förslaget om att bygga en lekpark i sluttningen intill Vallfartsvägen. Den ytan skulle passa bättre för bostäder. Biltrafiken på Vallfartsvägen gör också att platsen känns illa vald för en lekplats.

Anette Dieng

Redan nu råder parkeringsbrist för boende i Midsommarkransen. I förslaget tas befintliga parkeringsplatser bort. Tillkommer nya på annan plats? Görs det något för att minska genomfartstrafiken på Tellusborgsvägen när den enligt förslaget ska flyttas närmare bostadshusen i Brf. Tellusborg? Går det redan nu att säga hur många våningar skolhuset, som vetter mot Tellusborgsvägen, kommer att bli?

Anna Anjou

Anna Anjou är helt emot att bygga en jätteskola vid Brandstationen och förstörelse av kulturbyggnad med omgivning. Hon undrar om inte en skola var planerad vid Tellusborgsvägen vid det nya bostadsområdet i närheten av Ericsson.

Anna Larsson

Anna Larsson protesterar mot planerna för nya bostäder inom kvarteret Vadaren. Hon ser att det kommer att försämra deras närmiljö stort och försvåra för många med sämre förutsättningar. Anna Larsson och hennes familj är beroende av bil för att få lite extra livskvalitet och att de idag har en parkeringsplats som de är beroende av. I stadsbyggnadskontorets planer kommer dessa p-platser enligt Anna Larsson att tas bort till förmån för nybygge. Det i sin tur genererar fler bilar i området, vilket leder till att Anna Larsson och hennes familj måste göra sig av med sin bil.

Vidare skriver Anna Larsson att de idag har några få skogsdungar runt om sitt boende och att deras stundtals mörka lägenhet kompenseras med en liten grön plätt utanför fönstret. Ett nybygge skulle ge ännu mindre dagsljus för boende på Örnbacken samt påverka förskolan som har sin gård åt det hållet.

Aspudden/Örnsberg förtätas mer än vad naturen och omgivningen klarar av. Spara lite att njuta av för våra barn.

Anna Lekvall

Anna Lekvall är mycket positiv till ombyggnadsplanerna i Midsommarkransen och Aspudden. Hon tycker att visionen att få ihop dessa två småorter till en helhet är helt rätt väg att gå. Gränsen mellan Midsommarkransen och Aspudden - där bussparkeringen, shellmacken och något industrihus idag ligger - behöver bebyggas och kopplas ihop. Bygg fler bostäder. Att göra en skola av den gamla brandstationen är en utmärkt idé, självklar. Vi har stor brist på skola som läget är. De som hävdar att den där lilla parken inte får röras kan frågas hur mycket de använder den egentligen. Det är en mycket underutnyttjad liten parksnutt som gärna kan användas. Svandammssparken och Julikullen

däremot, är väl använda, populära och härliga. Det behövs också lite idrottsplatser här och det hoppas jag kommer med en skola.

Jag tycker att er vision om promenadstaden är underbar. Jag ser då framför mig hur ni bygger egentligen inte bara promenadvägar - utan vägar man kan cykla, åka inlines och jogga på. Det blir ett område som passar en modern livsstil. Det viktigaste på lång sikt, för att få ihop dessa områden som en förlängning av innerstaden och även koppla ihop Aspudden-Kransen-Liljeholmen är att göra något åt E4:an.

Anna Molén Thorson

Först och främst: tack för en bra process och numera ett bra program! Det finns många punkter som jag verkligen uppskattar; Stadsstråkstänket, förstärkningen av entrén till området, skola centralt i Midsommarkransen.

Platsspecifika synpunkter:

1. Hägerstensavfarten: bra förslag med grönt promenadstråk, men varför inte ta det ännu ett steg längre? Körbanan känns överdimensionerad, ett förslag är att se vägen som en fortsättning på den gatustruktur som finns inne i Aspudden. Smalna av vägen, plantera träd, eller anlägg upphöjd mittremsa med gatsten. Bygg dubbelriktad cykelbana på bägge sidor och plantera träd eller grönremsa mellan körbana och gc-bana. Varför inte anlägga större ytor av cykelparkering för låncyklar vid korsningen Kilbergsvägen/Hägerstensvägen och Södertäljevägen/Hägerstensvägen. Slutligen, kan det inte vara en poäng att ta ett helhetsgrepp över Hägerstensvägen genom att fortsätta utvecklingen österut mot Liljeholmen. En av de största framgångsfaktorerna med stadsdelarnas utveckling är hur de kopplas mot stan!

4. Kilbergsvägen: på kartan finns en markerad linje som anger ”grönt promenadstråk”, här föreslår Anna Molén Thorson en översyn över gångförbindelserna mellan Midsommarkransen och Aspudden. Kopplingarna är för få och stråket behöver lyftas upp än mer.

Anna Wahrby

Det är viktigt att bevara allt av den lilla natur som finns i Midsommarkransen. I Midsommarkransen har vi få och små parker. Vi har inga strövområden och inga stränder med sköna promenadvägar. Istället har vi motorvägar, som säkert är de mest trafikerade vägarna i hela Sverige. Vi behöver ha alla nuvarande träd kvar, för våra stackars lungor. Därför, hoppas alla byggplaner som inkräktar på naturen, tex i parken Enbacken och framför Uppenbarelsekyrkan vid Vallfartsbacken osv. Jag tycker synd om de, som får bo vid motorvägarna. Det första projektet man kan bygga bort är motorvägarna.

Anna Verlander Gisslén

Anna Verlander Gisslén vill överklaga byggnadsplanerna på Aspuddens skola. Bland annat eftersom barnen behöver sin utemiljö väldigt väl, i synnerhet i en överfull skola som Aspuddens skola. En gård med olika delar och naturliga ställen att vara på utan att känna sig trängd är ett av de bästa sätten att förekomma mobbning. Naturen är viktig i barnens vardag det har bland annat konstaterats då man sålde av mark från just denna skola, men begränsade ytan av denna anledning. Med fler bostäder kommer det ännu fler barn. Hur tänker ni er att fler barn i redan överfull skola och ÄNNU MINDRE gård ska bidra till en bra skolgång?

Anne Järvi

Anne Järvi undrar vilka som ska bo i dessa i huvudsak bostadsrätter och fåtal dyra hyresrätter. Vidare frågar hon var låginkomsttagare ska bo. Hon påpekar att inkomstskillnaderna och ojämlikheten mellan hushållen i stadsdelen ökar.

Anne Scherman

Områdets topografi gör att stadsdelarna saknar öppna ytor. Den enda lilla soliga öppna yta som bjuds är lekplatsen som nu har adress Härbärgesvägen 3. Anne Scherman ber kontoret att ompröva förslaget att bebygga lekplatsen med bostäder och istället utveckla lekplatsen till ett torg.

Anne-Marie Mitchell, Helena Köllner, Inga Lindström, Nathalie Hargestam, mfl boende på Torsten Alms gata/Örnbacken

De boende protesterar mot planeringen och eventuellt beslut att riva parkeringsgaraget och tillhörande parkeringsdäck på Torsten Alms gata/Örnbacken som presenterades på samrådsmötet, där man också sa att man inte tänker kompensera garage och parkeringsplatserna. Som skäl till det anges att man fått uppdraget av politikerna i stadshuset att förtäta och göra hela vårt område bilfritt. De boende framför att ett sådant beslut kommer att ge förödande effekter för dem, eftersom backen upp är så brant och lång att äldre boende inte orkar gå uppför den. Många har också långa resvägar till och från arbetet där bilen kortar restiden. Gatorna är redan fulla med bilar och det är svårt att hitta parkeringsplatser när man kommer hem. Garaget fyller en stor funktion och de boende anser sig ha rätt att få behålla parkeringsgaraget och bilen.

Vidare framför de att förtätningen i området har pågått länge och att infrastruktur, skola och förskola redan är hårt belastade. De skriver att 70% av förtätningarna sker i söderort och undrar varför man inte förtätar mer norr och väster om stan.

Annika Magnusson

Vill härmed överklaga beslut 2011-08257-53

Beatrice Gaude

Beatrice Gaude är helt emot att förstöra grönskan utanför hennes fönster och undrar hur roligt det kommer att bli att sitta och glo in på grannen.

Thomas Hallin (bibladm@hotmail.com)

Thomas Hallin är väldigt positiv till förtätningsplanerna i Aspudden och Midsommarkransen. Om det tas hänsyn till kulturhistoria, gamla ekar och behovet av utökad kollektivtrafik har jag inte något emot att få nya grannar. Äntligen är stenstaden på väg att ta klivet över tullsnittet! Han är rädd att de nya husen ska bli modernistiskt avskalade träklådor och bifogar bilder som inspiration. Bilderna visar kv Traversen i Sollentuna, Kastanjen 9 i Midsommarkransen och St Eriksområdet på Kungsholmen.

Birgitta Arvas

Birgitta Arvas visar sitt stöd för det "Alternativa områdesprogrammet". Det innebär i korthet:

- Att motorvägen däckas över eller grävs ner i tunnel

- Kritik mot förslag på ny bebyggelse på fastigheten Brandstegen 1 eftersom det skulle skada riksintresset samt att Enbacken inte behandlas som en del av riksintresset.
- Det måste finnas platser där invånarna kan slappna av och återhämta sig om ett samhälle ska fungera. Enbacken kommer inte längre att vara en sådan plats om programförslaget går igenom.
- Gör hus-i-parkområdet och den äldre kvartersbebyggelsen till nationalstadspark
- Det är anmärkningsvärt hur Stadsbyggnadskontoret konsekvent väljer att planera in bostäder och andra verksamheter på alla de platser där en skola skulle kunna byggas. Brännkyrka bollplan skulle erbjuda tillräckligt stor yta för skola, men där planeras bostäder.
- Det är djupt olyckligt att Telefonplan har lämnats utanför programområdet eftersom de lämpligaste tillgängliga ytorna för en grundskola finns här, i designens hus eller den outnyttjade kilen mellan Telefonvägen och Tellusborgsvägen. Tunnelbanan kan däckas över för att ge plats åt skolgård.
- Föreslagna 800-900 elever är för mycket. Det vore bättre att låg- och mellanstadieeleverna fick en egen mindre skola vilken exempelvis skulle kunna inrymmas i Kastanjen.
- I korsningen Bäckvägen/Vallfartsvägen är ekarna platsens betydelse. Bebyggelse som underordnar sig naturen betyder i detta och många andra fall ingen bebyggelse alls.
- Krav på att miljöbedömning görs
- Planera inte för minst fem förskoleavdelningar i nära anslutning till bensinstationer och Essingeleden.

Björn Hjulström

I programmet tar man upp att det redan är ett högt parkeringstal i området. 0,7 bilar per lägenhet. För bebyggelse nr 18 och 19 (Pilgrimsvägen) är det brist på parkeringsmöjligheter. För bebyggelse nr 18-21 anges en gemensam parkeringsstrategi som redogörs kort på sid 35. Programmet är ottydligt angående hur man har tänkt lösa parkeringen. För att kunna godkänna programmet bör man redogöra för parkeringsstrategin för de topografiskt åtskiljda områdena (18/19 och 20/21) separat. Detta för att på ett öppet och tydligt sätt redogöra vilka åtgärder som krävs och är möjliga. I parkeringsstrategin anges inte om man kommer att kompensera för de parkeringsplatser som försvinner. Man måste vara tydlig med vilka gator man fortfarande kommer att kunna parkera på efter nybyggnationerna. De parkeringsplatser som försvinner bör läggas till de 0,7 parkeringsplatser per nybyggd lägenhet för att ge en hållbar parkeringssituation. Det måste förtydligas vilka områden som är undantagna från 0,7 i parkeringstal. Angående bebyggelseförslagen anser Björn Hjulström vidare att ny bebyggelse på plats nr 18 ska byggas i samma stil som den övriga bebyggelsen. I övrigt är han positiv till programmet och ser en varsam förtätning av förstaden som en nödvändighet. Ett garage i bergåsen skulle kunna vara en lösning på parkeringsfrågan.

Björn och Pia Spångberg

Vi vänder oss starkt emot ovanstående förslag. Om förslaget vinner laga kraft innebär det en försämrad boendemiljö med mindre grönytor och försämrad infrastruktur.

Björn Svensson

Björn Svensson håller med programförslaget i de flesta punkter. De föreslagna platserna är bra och vettiga med ett undantag: i korsningen

Bäckvägen/Främlingsvägen, där thaikiosken står idag bör det byggas så att så få som möjligt av de vackra ekarna behöver fällas. Själva thaikiosken bör få nya lokaler i samma kvarter eller flytta någonstans i närheten. Den är synnerligen uppskattad av alla boende i både Kransen och Aspudden.

Jag tycker kort sagt att det är ett mycket bra förslag. Vi bor i en stad och då får man leva med att den aldrig kommer att vara färdigbyggd. Vi måste försöka ge så mycket plats till alla de som vill bo här. Bostadsbristen är skriande och den enda lösningen är att det byggs nya bostäder.

Jag har dock en synpunkt, eller snarare ett krav, för att jag ska kunna stödja det här förslaget: Samtliga nya hus som byggs i Aspudden och Midsommarkransen måste vara hyresrätter. De senaste åren har resurssvaga invånare tvingats bort från stadsdelen på grund av bristen på hyresrätter, borättssomvandlingar och renoveringar med höjd hyra som resultat. Staden bör vara till för alla, oavsett socioekonomisk status.

Boel Forss

Skrivelsen bygger på synpunkter från ett antal boende i Aspudden och innehåller förslag på förbättringar av programförslaget. En mer genomtänkt miljöpolicy, en hårdare exploatering av vissa delar mot att en del för Aspuddenborna viktig miljö sparas, samt tar upp nödvändiga satsningar för att en förtätning av området ska vara möjlig.

Gatunätet i Aspudden är brant och gatorna slingrande och smala och trottoarerna smala. Det skiljer Aspudden från innerstaden med dess breda gator och trottoarer och måste beaktas när man planerar för Aspudden. Aspudden är redan hård exploaterad eftersom den mesta plana mark redan bebyggts.

Aspudden är extremt kuperat med stora gröna områden som inte går att ta sig fram på till fots. Det är ont om markyta som invånarna kan röra sig på. På de plana ytorna växer ett stort bestånd ekar. Eken har med sin bladmassa en enorm betydelse för att ta hand om förorenad luft. I eken får många insekter och djur sin föda och boplat. Om en stor mängd ek skövlas kommer landskapsbilden drastiskt att förändras.

För utbyggnad av Aspudden krävs en kraftig satsning på trafiken. Det är ont om utrymme för bilar och för miljöns skull krävs en omprioritering.

Kollektivtrafiken måste först ses över och åtgärdas. Den är idag undermålig till och från Aspudden. Tunnelbanan är ofta överfull när den når Aspudden och det är trångt på stationen. Spåren måste vintersäkras genom överdäckning mellan Liljeholmen och Aspudden och mellan Örnberg och Axelsberg. Då kan bostäder läggas på överdäckningen. Här kan man bygga högt utan att det stör den gamla miljön och parkering kan läggas i bottenplan. Även busslinjen till Fridhemsplan måste få tätare turlista och förlängas till St Eriksplan och Karolinska sjukhuset. En busslinje bör även inrättas med kort körväg till Älvsjö station och vidare till Bagarmosse och Huddinge.

Området Telefonplan, Midsommarkransen och Aspudden är väl lämpat för en ny studentstad. Staden bör upplåta lägenheterna med hyresrätt.

Platsspecifika synpunkter:

1-3 Hägerstensavfarten: Här föreslås studentbostäder. Delen närmast befintliga bostäder bör utgå. Mellan de föreslagna nya byggnaderna och de befintliga bostäderna ligger ett område med låglänt mark som bör sparas som park.

4. Kilabergsvägen: Aspuddenborna delar uppfattningen att denna del mot Midsommarkransen bör bebyggas. Det är tveksamt om det går att sanera tomten vid bensinstationen. Det höga bergsstupet kommer att skapa ett fuktigt klimat och luftföroreningar kommer att belasta området. Nedersta våningen bör utgöras av arbetslokaler. Området bör bära sin egen bilpark. Husen bör byggas på höjden. Det är olämpligt att lägga en förskola här, den bör istället flyttas upp i parken invid skolan eller vid parkleken. Söder om Kilabergsvägen bör bebyggelsen bli låg så att utsikten för befintliga hus inte påverkas. Här kan affärslokaler och restauranger läggas.

17. Västra Hägerstensvägen: hus och garage planerade nära Örnbergs centrum skulle störa Hägerstensvägens helhetsbild. Här finns en väl uppvuxen allé av oxel som bör bevaras.

13. Blommensbergsvägen: avslår all byggnation och vill att den istället placeras på en överbyggnad av tunnelbanan mellan Örnberg och Axelsberg. Varför har inte Blommensbergsvägen markerats som promenadstråk i förslaget? Vägen är mycket använd av gående och ger tillgänglighet till Gröndal, Trekanten och Liljeholmen. Trottoaren på södra sidan Blommensbergsvägen behöver breddas. Trappor behöver byggas ner från Sigfridskyrkan till Blommensbergsvägen. En cykelbana bör inte byggas längs Blommensbergsvägen utan istället dras via Bäckvägen.

Trädbestånden längs Blommensbergsvägen är nödvändiga för att hejda avgas- och koldioxidavfall samt dämpa buller. Skolgården behöver vara kvar för skolans behov. Området är början på Aspudsparken och bör lämnas utan bebyggelse. Hit kan istället fler sopbehållare flyttas.

15. Eriks Segersälls väg/Olof Skötkonungs väg: Olämpligt för bebyggelse eftersom trottoarerna är smala. Istället kan man bygga en bit ner efter Olof Skötkonungs gata. Den nya förskolan på Erik Segersälls borde dras in från gatan så att vagnar, cyklar och barn kan få plats.

20. Vallfartsvägen/Bäckvägen: området har stort kulturhistoriskt värde samt naturvärden. Upplevelsen av Uppenbarelsekyrkan har stor betydelse och platsen kan inte bära sin egen bilpark. Området bör sparas.

Skrivelsen avslutas med en analys av befolkningsunderlaget i Aspudden som slår fast att det finns behov av stora lägenheter, av lägenheter med hiss och bra tillgänglighet.

Boende i kv Vadaren genom Tove Gustafsson, 551 namnunderskrifter

Boende i kv Vadaren protesterar mot planerna på att innerstaden ska utvidgas till förorten. De undrar om de boende här verkligen vill ha en sådan utveckling och tycker att det är galet att bygga kring Örnbacken. De framhåller att mängder med bilar tvingas ut på gatan, där trängseln redan är stor. De tycker att infrastrukturen i området är undermålig, att skogsdungar raderas ut. Två förskolor får se sin verksamhet försämrad genom längre avstånd till skogsmark. Slitaget i området ökar, många gamla ekar skövlas. Vidare skriver de att träd fungerar som luftrenare vilket är nog så viktigt i ett område där partikelregnet från motor lederna och ett ökat antal bilar belastar vår hälsa. Många hyresgäster får ett inträngigt mörkt och dystert boende. Bifogat finns 551 underskrifter.

Brf Kolibrin

Programförslaget tar inte hänsyn till landskapsanalysens underlag. Programmet föreslår bland annat ett stadsstråk på Blommensbergsvägen. Idag upplevs gatan snarare som en gräns till landsbygd där hästhagen och parken tar vid. En udda

och värdefull syn i Stockholms närförort. En utvidgning av stadsmiljön skulle minska upplevelsen av det gröna Aspudden.

Aspuddens främsta attraktionskraft som närförort idag ligger i dess grönområden och närhet till natur. Att bevara grönskan skulle stärka stadsdelens näringsliv och urbana känsla.

Enligt programförslaget kommer nybyggnation ske nära/i anslutning till Brf Kolibrins fastighet. Det kommer förändra närmiljön drastiskt. De oroar sig för sämre ljusinsläpp, sprickbildning och värdeminskning samt för störningar under byggtiden.

Vidare skriver de att parkeringssituationen är ansträngd i område, att ny bebyggelse bidrar till ökad trafik och sämre trafiksäkerhet för barn. Vintertid sker transport av snö till Vinterviken.

Bostadsrättsföreningen påpekar att de många barn som går i skola och förskola i närheten av Blommensbergsvägen får en mer trafikfarlig miljö. Slutligen invänder de mot förslaget att bygga bostäder intill Aspuddens skola.

Brf Lusoperan

Angående förslaget om byggnation på den befintliga lekplatsen på Härbärgesvägen 3 vill Brf Lusoperan betona att det avsevärt skulle begränsa tillgången på dagsljus i fyra av föreningens lägenheter. Den föreslagna ersättningsytan ligger i en norrslutning och kommer att ligga i skugga stora delar av året medan den nuvarande lekplatsens yta är öppen och solig.

Aspudden som helhet saknar öppna ytor och lekplatsen. Om den nuvarande lekplatsen rustas och görs mera torglik behålls och utvecklas en redan nu omtyckt mötesplats.

Brf Midsommarhöjden, Maria Dahlberg

Brf Midsommarhöjden har tomträtt vid det planerade bostadshuset på Pilgrimsvägen. De oroar sig även för förminskat ljusinsläpp och insyn i lägenheterna. Vid samtal med stadsbyggnadskontoret gick det inte att få svar på vilken storlek på bostadshus man planerat att bygga. Då blir det extra svårt att få överblick och kritiskt kunna granska fakta. Hur ser de boende på Pilgrimsvägen att det ska skymmas med ett nytt bostadshus? Var planerar ni att ersätta våra parkeringsplatser? Hur försvarar ni att förtäta på nästan alla grönområden i Aspudden-Midsommarkransen? Vi valde att bosätta hos här mycket på grund av närhet till grönområden och parker.

Det är redan idag svårt att parkera bilar. Oron över fler bilar och överfulla bussar är stor. Slutligen föreslås att Stockholm istället ska växa genom att bygga på höjden i redan förtätade innerstadsbyggen.

Brf Paradisfågeln genom Jenny Svedin

Aspudden är sin grönska! Rikedom av gamla kulturträd och den äldre stadskärnan ger en unik karaktär som är mycket attraktiv. Att bevara grönskan krävs för att bibehålla stadsdelens styrka och charm.

Främst vill de protestera mot förslagen byggnation på Blommensbergsvägen mitt emot Aspuddsparkens hästhage, nedanför deras egen fastighet. De är oroliga för den nya byggnadens höjd, försämrat ljusinsläpp för befintliga bostäder, sämre utsikt, värdeminskning, skador och sprickbildning i samband med byggnation och sämre parkeringsmöjligheter.

De är också generellt oroliga över parkeringsfrågan kring

Blommensbergsvägen, och ser att det inte är förenligt att bygga bostäder på en

plats där hänsyn måste tas för bevarande av ekar och tvingande bestämmelser för lokaler i bottenvåningen.

Brf Spillkråkan 3

Bostadsrättsföreningen invänder mot planerna på ny bebyggelse kring Sigfridsvägen och Schlytersvägen i anslutning till föreningens fastighet. En ny bebyggelse skulle allvarligt begränsa deras medlemmars möjligheter till utnyttjande av dessa friytor på ett sätt som avsetts i gällande plan. De gör bedömningen att den lilla ytan inte kan exploateras till rimliga kostnader utan att bebyggelsen måste omfatta ett stort antal våningar, vilket får negativa konsekvenser för upplevelsen och nyttan med föreningens och allmänhetens friytor. De bygger resonemanget på att gällande plan innehåller prickmark, och att de därmed anses vara så värdefulla för området i sin helhet att en mycket restriktiv hållning har tillämpats vid bygglov. De bifogar också en bygglovansökan som har avslagits på grund av prickmarken runt husen. Vidare skriver föreningen att en hög bebyggelse skulle försämra en av de boendes viktigaste kvaliteter, nämligen utsikten. Slutligen påpekar de att det redan idag är problem med parkering och trafiksäkerhet i området och att ett parkeringstal på 0,4 är orimligt generöst mot byggherren. Gatukorsningen som planerad bebyggelse ansluter har begränsad sikt och många gångtrafikanter.

Brf Vidfamne

Bostadsrättsföreningen har inget emot förslaget att permanenta och utöka förskolan Flyttfågeln 2 (område 7 i programmet). Däremot är de kritiska mot placeringen och föreslagen trafiklösning. De tycker att programmet beskriver förslaget knapphändigt. De tolkar förslaget som att byggnaden ska placeras utmed och tätt intill deras fastighet. De undrar vad "närmare befintlig bebyggelse" innebär, hur hög byggnaden planeras att bli och vad som händer med den befintliga växtligheten. De ifrågasätter på vilket sätt grönområdet förbättras av att flytta byggnaden närmare befintlig bebyggelse om man ianspråktar den enda yta som idag används. Bostadsrättsföreningen är också rädda för att det ska medföra värdeminskning på deras fastighet. De ser hellre att förskolan är kvar på sin nuvarande plats och får två våningar. På så sätt bevaras befintlig växtlighet, den fria väl använda ytan bakom deras fastigheter och barnen får behålla sin ljusa och lekfulla gårdsyta.

När det gäller trafiklösningen så sker idag många transporter till och från den befintliga förskolan Stormfågeln på Ivar Vidfamnes gata. Föräldrar som hämtar och lämnar sina barn är dåliga på att hålla hastigheterna nere. Gatan fungerar idag som en gårdsgata, med mycket barn som leker och folk som umgås och bostadsrättsföreningen befärar att den förlagna trafiklösningen kommer att öka trafiken markant. Det innebär en trafikfara för barnen. Den föreslagna lösningen innebär också att gångvägen görs farbar. Det skapar konflikter med gångtrafikanter och barn samt ökar bullret. De vill hellre att transporterna sker via Stenkilsgatan.

Av det fortsatta arbetet förväntar de sig en grundlig trafikutredning främst ur barnperspektiv, en inventering av grönområdet, en konsekvensanalys av förskolans placering närmare befintlig bebyggelse samt tidig och fortlöpande kontakt mellan stadsbyggnadskontoret och brf Vidfamne.

Calle Öhlin

Calle Öhlin föreslår att även norra sidan av Hövdingagatan längs Aspuddens IP tas med som plats för föreslagen ny bebyggelse. Ett nytt lägre hus kunde

samordnas med klubblokaler, kafé och omklädningsrum i bottenvåningen. Byggnaden kunde rymma 10-20 lägenheter. Eventuellt kan fotbollsplanen flyttas något åt norr för att ge mer plats åt byggnation. Den tillfälliga förskolan Grågåsen kan permanentas eller disponeras av fotbollsforeningen. Bebyggelsen skulle stärka gatrummet och förtydliga stråket västerut från centrala Aspudden. Café-/restaurangverksamhet bör utredas längs stråket för att i enlighet med den tidiga dialogen förlänga det centrala Aspuddens trevlighet mot Örnberg. IFK Aspudden Tellus bör vara i hög grad delaktiga i hela processen och planeringen.

Calle Öhlin har bifogat en karta med markeringar för avsedda platser.

Carina Sjödin

Carina Sjödin vill att förslaget att bebygga parken på Härbärgesvägen stryks ur programmet. Den här parken är allmän dit både barn och vuxna går, vi vuxna spelar boule i gruset och barnen kan leka samtidigt. De flesta husen i detta område har egna gårdar som andra inte kan nyttja. Den här parken behövs och kan komma att bli ännu mer viktig ju fler hus som byggs i området.

Caroline Mällberg och Johan Zettergren

Det finns en anledning till att man väljer att inte bo i innerstaden med hus vägg i vägg. Vi som bor i här behöver de små skogsdungarna mm, bl a för att de används mycket flitigt av de många barn som finns här på Örnbacken och Torsten Alms gata och i hela området runtomkring. Det har byggt otroligt mycket i Aspudden/Örnberg på kort tid. Charmen med området försvinner snart helt. Nyligen revs badhuset i Aspudden trots stora protester och många är besvikna. Låt "småstads" känslan finnas kvar. Vi vill inte ha fler byggnader inklämda på varenda kvadratmeter som går. Nu får det vara stopp. Hoppas ni lyssnar till vad de boende tycker och vill.

Cathy Hill

Man vill bo i Aspudden och Midsommarkransen på grund av den unika kulturmiljön med de ursprungliga husen från 1910-talet, närheten till Vinterviken, samt på grund av grönskan och den dominerande byggnadsstilen "hus i park". Programförslaget innebär att området förvandlas till stadsbebyggelse och därmed förstörs områdets karaktär. Jag kan därför **inte** stödja programförslaget.

Bevara våra "gröna lungor" som renar luften och dämpar buller
Området omringas av hårt trafikerade vägar. Programförslaget innebär att man bygger bort våra grönområden.

Programförslaget innebär att man bygger nya bostäder ända in till väggkanten längs med Blommensbergsvägen. Detta område har idag karaktär av "hus i park" och trots att det finns ganska många vägar och bostäder i området så ser man inte dem tack vare de gröna kanterna som består av gräsmattor, planterade träd och naturlig vegetation. I området kring kvarteret Grågåsen (Erik Segersälls väg), Blommensbergsvägen och Aspuddsskolan finns mycket fåglar, inklusive flockar av ringduvor och nötskrikor (som livnar sig på ekollon) och även Kungsfågel, tack vare mångfalden av träd (inklusive tallar och ekar) och buskar. Det finns även fladdermöss i kvarteret Grågåsen (Erik Segersälls väg). Våra gröna områden och träd bidrar med andra viktiga ekosystemtjänster - de behövs även för att hantera avrinningen av dagvatten.

Cathy Hill radar upp några problemområden för dagvatten i Aspudden.

Bygg inte på befintlig parkmark - det är korkat när allt fler barnfamiljer flyttar hit.

Bygg inte på parken vid Härbärgesvägen. Parken är mycket populär eftersom den utgör en varm och solig öppen yta mellan de täta stenhusen, och är såpass lång att barnen har ordentligt med plats för att springa. De vuxna tycker om att sitta på de soliga bänkarna, och på sommarkvällarna spelar folk boule i parken. Programförslaget föreslår att det anläggs en alternativ "lekplats" som ersättning, i skuggan av berget vid basen av Vallfartsbacken. Det skulle inte bidra till en god statsmiljö utan till en sämre statsmiljö, eftersom programförslaget skulle ta en befintlig "kvalitativ parkyta" i anspråk och ersätta den med en för ändamålet dålig yta.

Pilgrimsvägen/Vallfartsbacken är viktig för grönsstruktur och ekologiska samband, samt för dagvattenhantering. Man bör inte fälla några ekar längs med denna spridningskorridor, utan snarare öka förutsättningarna för nya ekar att växa upp inom stråket. Man bör inte heller försvaga detta stråk genom att bygga nya bostäder mellan Vallfartsbacken och Pilgrimsvägen

Vad gäller Stockholms Stads indikatorart padda, så vill jag berätta att det finns mängder med paddor i kolonilottsområdet i Vinterviken. Även dammen i Vintervikens trädgård utgör en leklokal för padda och mindre vattenödlor.

Christer Ericsson

Trafikkaoset och miljöförstöringen som skulle bli följden av förslaget kan inte nog understrykas. I planerna ingår ju att nuvarande parkeringshus på Örnbacken 1-5 ska rivas. Närmare 200 parkeringsplatser skulle då försvinna. Lägg därtill alla hundratal bilar som de tänkta nya hyresgästerna för med sig. Området är redan nu mättat med bilar som behövs och används av dem som bor här nu. Skulle ovanstående förslag iscensättas får beslutsfattarna stå till svars för det trafikkaos och den miljöförstöring som dessa hundratal bilar skulle orsaka varje dygn de snurrar omkring i området och letar efter parkeringsplatser som inte finns. Lägg därtill en redan nu överlastad infrastruktur, naturområden som skövlas och en ur alla möjliga synvinklar försämrad livskvalitet för dem som nu bor här – och ingen vidare kvalitet för de tilltänkta inflyttarna heller. Många andra områden finns som är bättre lämpade för förtätning. En överbyggnad av tunnelbanan mellan Örnberg och Axelsberg tex.

Ck.kultur@spray.se Claes Karlsson/Maria Ulander/David Ulander

Claes, Maria och David har följt diskussionerna kring de nya planerna under året och anser att de är på helt rätt spår. Behåll de väsentligaste delarna av brandstationens kulturhistoriska värde och skapa en ny kommunal skola/förskola i området. Det är absolut prio 1. Kan man dessutom skapa utrymme för idrotts- motions- och kulturverksamhet blir det optimalt. När beslut väl fattas hoppas de att det kommer att gå undan eftersom skolbehoven är jättestora.

Claes Jansson

Claes Jansson invänder mot parkeringsmöjligheterna i området. Inte ens idag räcker parkeringen, bland annat eftersom folk parkerar som de vill, ibland helt lagvidrigt. Om antalet bostäder i området utökas kommer det blir värre. Antalet parkeringsmöjligheter i området måste utökas väsentligt.

Daniel Nordlinder och Ann Rowe

Daniel Nordlinder och Ann Rowe invänder mot byggplanerna som innebär att parkeringsgaraget på Torsten Alms gata med omgivande grönområden bebyggs med bostadshus i okänt antal våningar. De politiskt grundade bygguppdragen i Stockholm innebär en betydande förlust av grönområden, gemensamma utrymmen på vägstråk och i parker, samt kulturhistoriska värden. De skriver att det är just naturen och omgivningarna som med sin hitintills glesa bebyggelse utgjort kärnan och ett värde för invånarna i området.

De byggplaner som nu finns på agendan urholkar inte bara naturvärden och begränsar gemensamma utrymmen för invånarna. De förändrar också radikalt stadsbilden på ett kulturhistoriskt samt arkitektoniskt värdeförminskande sätt. Bygg "på bredden" istället, utanför Stockholms närförorter och mot Mälardalen med omgivning till.

Dimitra Polidis och Bengt Sundelönn

Dimitra och Bengt skriver att det på samrådsmötet den 15/11 informerades om att de garage och parkeringsplatser som enligt byggplanerna går förlorade inte avses att kompenseras. Som skäl angavs att göra hela området bilfritt. Många av oss som bor här idag har bil, vilket underlättar i vardagen. Vilka tänker man sig ska flytta hit sedan eller bo kvar i ett sådant område? Många barnfamiljer har flyttat hit i flykt från innerstan på jakt efter boendekvalitet. Området idag är relativt tätt, men med gröna ytor kvar. De skriver att de förstår att det behövs fler bostäder och accepterar den kraftiga förtätning som redan skett i området. De ställer också frågan om massiv förtätning och skapande av bilfria bostadsområden gäller samtliga bostadsområden i kommunen.

Elever på Aspuddens skola

Protestlista mot att bygga hus på skolgården med 100 underskrifter.

Emma Nordenstam

Emma Nordenstam skriver att hon med bestörtning har tagit del av planerna på att bygga bostäder på den del av Aspuddsskolans skolgård som vetter mot Blommensbergsvägen. De gröna ytorna är ovärderliga både för hälsa och trivsel, inte minst för barnen. Bevara stadens gröna lungor!

Eric Paglia

Den förslagna skolan på Brandstegen 1 är en dålig lösning på den akuta grundskolebristen i Midsommarkransen av fem skäl: det strider mot den kulturhistoriska utredningen samt mot kulturförvaltningens rekommendation. Kulturhistoriska och lokala värden går förlorade. Valet av Brandstegen 1 kommer att orsaka stora förseningar i att möta det akuta behovet av en grundskola. Mycket av Enbacksparken skulle sväljas av skolans egendom och SBK verkar inte ens veta om den öppna förskolan och plaskdammen i parken kommer att kunna bevaras. Det finns inga övertygande argument om att en så stor skola skulle vara den bästa lärande- och sociala miljön för barn, utan hänvisas till kostnader som motivering. Det finns andra lämpliga platser tillgängliga.

Eric Paglia föreslår istället att det byggs ett kulturhus på Brandstegen ett och att skolan delas på en eller flera av platserna Brännkyrka gymnasium/Brännkyrka bollplan/Balderfastigheten och parkering mycket ligger på Tellusborgsvägen/Kilabergsvägen, parkeringen och angränsande utrymme på Telefonvägen mellan T-Telefonplan och Svandammsplan och

Designens hus vid Telefonplan. Han föreslår vidare att en mindre skola placeras på Brandstegen 1 och kompletteras med till skola på någon av ovan föreslagna platser.

Platsspecifika synpunkter:

20. Vallfartsvägen/Bäckvägen: byggnation kommer inte skapa en länk utan få motsatt effekt och skapa en barriär. Förlusten av ekar och påverkan på Uppenbarelsekyrkan är andra orsaker till att inte bebygga platsen.

23. Svandammsplan: en byggnad skulle skapa en fysisk barriär mellan Svandammsparken och LM-staden. Det är ett av de få torg som skulle kunna användas på ett bättre sätt och han tror inte att torg kan kombineras med nybyggnation på det begränsade utrymmet.

Eric Paglia skriver också att programmet förslår att ta bort en stor del träd och minska mängden grönområden. Att ta bort gamla träd och grönområden kommer att förvärpa en redan dålig luftkvalitet. En

miljökonsekvensbeskrivning för hela programområdet bör genomföras innan några ändringar görs. Han anser att kartan över parker och grönområden på sidan 17 i programmet är missvisande, bland annat för att den innehåller en parkeringsplats bakom Telefonplans tunnelbane som är planerad för exploatering. Även fastigheten Martallen, där exploatering pågår, är utsatt som grönområde liksom Kransbindarvägen. Vinterviken är ett av de tio mest förorenade områdena i Stockholms län, vilket gör de andra grönområdena i Aspudden-Midsommarkransen viktigare.

Vidare skriver Eric Paglia att stadsdelarna har förlorat en betydande del av kulturarvet de senaste åren, därför bör kvarvarande gröna och blå klassade fastigheter bevaras helt. Han anser att programmet använder sig av den kulturhistoriska utredningen på ett inkonsekvent sätt. Han påpekar också att den kulturhistoriska utredningen var färdig en hel månad före Open Space-mötet den 16 april och undrar varför den inte gjordes tillgänglig för allmänheten direkt.

Eric Paglia anser att det är en ofullständig bedömning som gjorts av utvecklingen av området i och med att Telefonplan markanvisas separat. Han anser att medborgarnas inflytande har varit överdriven och vilseledande. Han anser att Stockholms stad borde ha gjort mer för att hitta en lösning för att överdäcka Nybodadepån. Eric Paglia saknar också en lämplig lekplats i Midsommarkransen. Han anser att bostadsbyggandet verkar vara av långt större betydelse än att uppfylla allmänhetens behov, med tanke på att förbättring av det lokala utbytet av kultur, idrott, fritid mm knappt nämns. Han tycker att samrådsförslaget lämnar allt för mycket analys till detaljplaneskedet. Slutligen framför han att samrådsförslaget pressar in för många bostäder på för liten yta.

Erik Pettersson

Erik Pettersson vill protestera mot det direkt olämpliga bygget vid Aspuddens skola. Barnen på Aspuddens skola behöver alla delar av den lilla skolgård som där finns, allrahelst de naturliga platserna.

Erja Nousiainen

Erja Nousiainen anser att planerna för Blommensbergsvägen är förkastliga. En breddning till ett så kallat stadsstråk skulle innebära en avsevärd ökning av trafik när vägen blir praktiskt taget 5-filig. Byggandet skulle även medföra att ekar, lönnar, granar och tallar fälls samt inkräkta mot ovärderliga Aspuddsparken och dess underbara hästhage.

Eva Svensson

Eva Svensson undrar var de ska parkera. Hon framför att det inte funkar med ett bilfritt område.

Eva Svensson och Bengt von Andreae

Eva och Bengt vill å det bestämdaste protestera mot planerna på att bygga fler bostäder i kvarteret Vadaren. De tycker att de inte har fått någon förhandsinformation om att deras bostadsområde ska ge plats åt ytterligare bostäder. De undrar var alla nuvarande bilägare samt de nytilkomna bilägarna ska parkera sina bilar. Redan nu råder parkeringsbrist i området. Många lägenheter förlorar utsikt och ljus. Den lilla skogsdungen är en välbesökt lekplats och en grön lunga för boende. De anser att det redan har byggts tillräckligt i området och ber politiker och beslutsfattare, som är satta att representera att lyssna till folkets vilja.

Eva-Lena Klint

Eva-Lena Klint reagerar mot byggandet av skola i den gamla brandstationen och delar av parken. Hon tycker att det är viktigt att bevara parkerna, särskilt om det kommer fler barnfamiljer till området. Istället anser hon att det går att använda Brännkyrka gymnasium till grundskola och bygga ut den.

Brandstationen kan användas som kulturhus enligt det förslag som finns och Enbacksparken kan utvecklas och bevaras. Tidigare låg där en livfull park för barnfamiljer med fika, cyklar och badbassäng. Svandammsparken räcker inte för alla som bor i området. Fotbollsplanen vid Brännkyrka gymnasium bör också få vara kvar eftersom den behövs i skolverksamheten. Fanns det inte tidigare planer på att däcka över spårvägarna och bygga där? Vart tog det förslaget vägen?

Grundtanken med Midsommarkransens bebyggelse är att det ska finnas gröna gårdar och luft mellan husen. Området kan aldrig bli tätbebyggt på samma sätt som i innerstaden.

Ewa-Maria Kriegholm

Ewa-Maria Kriegholm inleder med att det är ett faktum att Stockholm växer och att det är en rimlig konsekvens att Aspudden och Midsommarkransen, i likhet med andra stadsdelar, förtätas. Samtidigt är det viktigt att förtätningen sker på ett för området lämpligt sätt. Några av de kvaliteter som Ewa-Maria uppskattar mest är närheten till innerstaden, samtidigt om området är lugnt, levande, småskaligt och luftigt. I Midsommarkransen finns inga av de större parker som innerstaden har, men Svandammsparken och Enbacksparken tillsammans med många små trädgångar ger ett grönt intryck. De små nya fickparker som föreslås ligger på oattraktiva, bullerstörda och avgastäta platser och kan inte ses som ett substitut för den lummiga parkmark som går förlorad i Enbacken. Många av de utpekade platserna för bostadsbebyggelse ligger på grönytor och många trädgångar riskerar att försvinna. Ett nytt träd ska planteras per bostad – var ska de få plats? I programförslaget anges att man bevarar och stärker stadsdelarnas identitet och karaktär genom att värna den stora andelen gröna rum i stadsdelarna. Jag anser inte att dessa kan anses värnade.

Hon framför att många boende är nöjda med förstadskaraktären och inte längtar efter den centrala stadens utvidgning. Få vill se en gentrifiering och de vill helst ha en blandning av hyresrätter och bostadsrätter. Boende uppskattar

de slutna stadsliknande kvarteren vid Tellus, men det är svårt att tro att de kvarter av modellen hus i park blir innerstadslika för att det sprängs in ett hus i dungen mitt emot.

Kopplingarna mellan Kransen och Aspudden är redan starka och tydliga. Grönstråken bildar inte barriärer, utan fina samband. Stadsstråktanken känns inte tillämpliga på miljön i programområdet. Däremot finns en svag koppling mot Telefonplan å ena sidan och Västberga/Årsta å den andra. Att täcka över eller förlägga trafiklederna i tunnel skulle skapa möjlighet till samband mellan dessa områden. På den övertäckta ytan skulle ett stort antal bostäder kunna byggas.

På flera punkter görs överväganden i programförslaget utan att tydliga bakgrundsfakta framgår. Det bäddar för klagomål och långdragna processer i ett senare skede.

I programförslaget finns även bra förslag, till exempel att utveckla cykelstråket längs Hägerstensvägen.

Platsspecifika synpunkter:

5. Brandstegen 1: Vägledande för planeringen i den centrala stadens utvidgning är bland annat att säkerställa behovet av innehållsrika parker, attraktiva offentliga miljöer och stråk. Enbacksparken är idag en innehållsrik park och många av oss som bor i kvarteret använder parken som vårt vardagsrum. Den används också flitigt av förskolor och skolor. I Grönkartan klassas den som en lugn grön oas. Den är mindre bullerstörd än Svandammsparken och med ny bebyggelse finns behov av att bevara parken för lek och rekreation i dess nuvarande storlek och återställa den så att den får tillbaka bollplanen. Att anlägga en skola här skulle begränsa parkytan och öka trafiken. Att området är ett riksintresse för kulturmiljövården måste tas på allvar. Det är grovt felaktigt att hävda att brandstationen är "på många sätt helt skilt" från LM-staden. Ewa-Maria Kriegholm föreslår istället att brandstationens befintliga lokaler används till en mindre skola eller förskola alternativt görs till ett aktivitetshus. Behovet av ytterligare en skola skulle kunna tillgodoses i Brännkyrka gymnasium, i Kuben vid Telefonplan eller på överdäckningen av tunnelbanespåren vid Telefonplan, alternativt vid Bäckvägen/Kilbergsvägen.

13. Blommensbergsvägen: att bygga här förstör det grönstråk som nu binder samman Aspudden med Vinterviken. Att ta skolgården i anspråk är en mycket dålig idé.

18 och 19. Vallfartsvägen/Pilgrimsvägen/Härbärgesvägen: befintlig lekplats är liten men mycket använd. Det är ett dåligt alternativ att flytta lekplatsen eftersom många bilar kör fort i backen. Det skuggiga norrläget gör heller inte platsen lämplig.

20. Vallfartsvägen/Bäckvägen: det är parkyta av hög kvalitet. Att bygga hus nedanför kyrkan riskerar att skymma sikten. Dessutom hotas flera skyddsvärda ekar och Thaikiosken. Tanken att hus behövs för att stärka stråket mellan Aspudden och Midsommarkransen är krystad och saknar relevans. Ewa-Maria Kriegholm föreslår istället att man smalnar av Bäckvägen och anlägger cykelbana mot Hägerstensåsen.

23. Svandammsplan: En fin men sorgligt vanskött plats. Torget skulle kunna rustas med lekplats eller liknande. Om ett hus ska byggas bör det inordna sig den omkringliggande arkitekturen och miljön.

Slutligen framför Ewa-Maria Kriegholm att det i programmets avslutande avdelning för konsekvenser står att "kvalitativ parkyta inte tas i anspråk utan att ersättas i programförslaget". Enligt tjänstemännens uppgifter på informationsmöte den 15/11 försvinner 4 000 kvm parkmark bara i Enbacken utan att ersättas. Hon anser att en miljökonsekvensbeskrivning behöver göras.

hon stödjer Kulturförvaltningens utlåtande. Hon anser också att en noggrann utredning behöver göras för alternativa placeringar av grundskolan.

Flygande mattan/Gustaf Asplund

Flygande mattan är ett föräldrakooperativ, en förskola med 19 barn och fyra personal på Hägerstensvägen 120-122. De vill framför allt kommentera förslaget att bebygga lekplatsen norr om Härbärgesvägen/Pilgrimsvägen och omlokalisera den till skogsdungen i sydöstra hörnet av Vallfartsvägen/Pilgrimsvägen. Förskolan har ingen egen gårdsyta och nyttjar lekplatsen dagligen i sin verksamhet. De har även förvaringslådor i lekparken. Flygande mattan har inget emot den nya lekplatsen, som de tror blir ett lyft med bättre lekmiljö och större yta, men vill säkra sin möjlighet att vistas där med tanke på det förmodat ökade besöksstrycket. De är också bekymrade över ett längre avstånd och att de måste passera två vältrafikerade gator med barnen. Trafiksäkerhetsaspekterna vid iordningsställandet av den nya lekplatsen är av yttersta vikt. Passagen över Vallfartsvägen viktig att studera. I backen kör bilar väldigt fort uppför och cyklister nerför. Till sist och allra viktigast: se till att den nya lekplatsen iordningställs innan den gamla rivs! De vill också säkerställa att stadsdelsförvaltningen informerar oss om planerna i god tid så att vi kan anpassa sin verksamhet.

Förskolan är orolig över tillgången till närparker i området och anser att barnperspektiv och parktillgång borde beaktas mer i programmet.

Fredrik Larsson

Fredrik Larsson motsätter sig förslaget att anlägga en grundskola F-9 för mellan 800 och 900 elever i Brandstegen 1. Det behövs en till skola i området, men att bygga en så pass stor skola i Enbacksparken verkar orealistiskt. En F-9-skola skulle innebära ett ökat tryck på området i form av trafik till och från skolan. Dessutom försvinner en mycket stor del av parkytan. Parken bör återföras i sitt ursprungliga skick med en bollplan, så att det finns möjlighet till aktiviteter för såväl barn, ungdomar som vuxna. Med en stor inflyttning i området finns det behov av en större park för lek och umgänge, Enbacksparken har den potentialen.

Förslaget om att bygga bostäder nedanför Uppenbarelsekyrkan vid Bäckvägen Vallfartsvägen är illa genomtänkt. Detta är en mycket vacker plats, och risken att nya bostäder skulle skymma utsikten mot kyrkan är uppenbar. Parkmarken är dessutom värdefull med sin grönska och sina vackra träd.

Fredrik Leijonhufvud

Fredrik Leijonhufvud anser att programmet bör tas tillbaka för en omfattande omarbetning. Han anser det präglad av den oproblematiserade och populistiska stadsbyggnadsideologi som drivs av YIMBY med flera.

Vad är det påstådda behovet av fler lägenheter mer än en önskan hos människor att bo i området. Kanske vill jag bo i Gamla Stan, är det då stadens skyldighet att bygga en bostad i Gamla stan åt mig? Nej, jag säger nej. Åt mycket av det som föreslås i programförslaget, men även ja åt mycket. Bygg, men tänk i första hand på grönområden, barn och äldre.

Fredrik Werner

Fredrik Werner vill protestera mot planerna på bostadsbebyggelse i anslutning till Aspuddens skola. Skolan är redan överbelagd och allt fler gemensamma utrymmen inomhus görs om till klassrum, vilket innebär att utomhusmiljön blir

allt viktigare. Med tanke på planerna på övrig bostadsbebyggelse i Aspudden kommer trycket på skolan snarare att öka. Vad gäller det ökade elevantalet så borde man även räkna med ett ökat tryck på fritidsgården Hövdingagården, dvs barn från 10 år. Fritidsgårdens kapacitet och framtida behov borde noggrant vägas in vid eventuell bebyggelse intill.

Om man måste bygga på den tilltänkta platsen borde syftet vara bebyggelse som är till gagn för skolan, såväl för personal som för elever. Området intill Hövdingagården borde därför vara vikt för skolomsorg eller barn- och ungdomsverksamhet. Platsen skulle även kunna fungera som plats för paviljonger under perioder med många barn eller när övriga skolbyggnader behöver renoveras.

G Johansson och H Andersson

Det har byggts så det räcker nu i Aspudden. Det måste finnas litet träd och grönska kvar där barn och äldre kan vistas. Djur och natur försvinner. På sextioalet fanns det massvis med ekorrar häromkring. De är borta sedan länge. Gråsparvarna har försvunnit. Låt även naturen finnas i detta område. Det byggs alldeles för tätt. Inte ett träd mellan husen. Vem vill bo så. Är detta bra för barnen? En del måste tyvärr. Nu håller man även på och förstör det lilla villaområdet som finns här. Husbyggarna har fått makten i detta område och tjänar massa pengar på andras bekostnad.

Gabriel Mezquida

Gabriel Mezquida tycker att det är bra att området utvecklas eftersom det finns behov av fler lägenheter, men vill inte att det byggs på Aspuddens skola.

Gunilla Thelander

Gunilla Thelander vill starkt protestera mot planerna på att bygga hus i korsningen Härbärgesvägen/Pilgrimsvägen i Aspudden. Där finns i dag en inhägnad lekplats som utnyttjas av såväl områdets många barnfamiljer samt dagis som saknar egna uteplatser. Hon framför att det är många som vänder sig mot flera av byggnadsförslagen i området och anser att boendemiljön försämrats när alltför många grönytor tas i anspråk.

Gunvor Reutermalm

Det är ett mycket dåligt förslag att trycka in fler hus mellan de som redan står på Örbacken, anser Gunvor Reutermalm. Hon skriver att det skulle förstöra omgivningarna och beröva både förskolebarnen och äldre boende natur, solljus och syre från träden. Hon undrar också hur man kan inbilla sig att det skall gå att bara ta bort alla parkeringsplatser i garaget. Självtar hon sig ingenstans utan bilen och skulle tvingas flytta om hon inte hade tillgång till garageplats. Gunvor tycker att det går att bygga på tunnelbanan mellan Örnberg och Axelsberg.

Gustav Asplund

Gustav Asplund tycker att samrådstiden var för kort. Han anser att det generellt är bra med ny bebyggelse, men att för många av förslagen är på bekostnad av grönområden. Han skriver att han själv och många grannar och vänner i området inte förstår varför stenstaden ska dras till Aspudden och Midsommarkransen och varför stadsdelarna "kopplas ihop" av att man har sönder fina gröna ytor. Det är redan idag hårt tryck på parker, lekparkar och dagis, inget i programmet motverkar detta.

Gustav Asplund anser att programmet har för stort fokus på fickparker. Ett skogsområde har stort värde även om det inte är en regelrätt park. Det är där barnen går på upptäcktsfärd, det är där den biologiska mångfalden sparas. Det är också områden som är tillgängliga för alla. Byggs t ex bostadsområde 13 privatiserar man hela det grönområdet!

Vidare framför han att han förstår behovet av skola men anser att Brännkyrka gymnasiums lokaler kan användas. Han vill också se mer initiativ från Stockholms stad vad gäller offentliga lokaler, särskilt samlingslokaler för vuxna.

Gustav Asplund anser att flera förslag med nya bostäder är bra, särskilt vid Torsten Alms gata (nr 12) och i kvarteret Albatrossen (nr 17) samt föreslagen bebyggelse kring Pilgrimsvägen och Bäckvägen (19 och 21) och Svandammsplan (23). Sämre är förslaget kring Blommensbergsvägen (nr 13) om inte Blommensbergsvägen söder om Erik Segersälls väg flyttas mot parken och husen byggs på gatan) och kanske framför allt Bäckvägen/Vallfartsvägen (nr 20), en fantastisk skogsdunge som pendang till kyrkan.

Slutligen vill Gustav Asplund att bullret från Essingeleden ska åtgärdas, att Nybodadepån ska överdäckas och bebyggas med en rejäl bullerskärm med kontor. Han vill även däcka över schaktet genom Nybohovsberget och bebygga hela Örnbergs industriområde med bostäder.

Helena Cederberg

Helena Cederberg är starkt emot planerna att ta ytterligare skoltomt i anspråk för byggnation av bostadshus. Barnen behöver sin lekyta. De sitter väldigt trångt inne i klassrummen och på fritids och behöver mer än väl lite luft omkring sig när de är ute på rast.

Vidare vänder hos sig mot den tilltänkta placeringen av dagiset vid Ivar Vidfamnes gata. Redan idag har förskolan problem att leda bort vattnet vid snösmältning mm. Hon tror också att man kommer att kunna nyttja solljuset bättre om byggnaderna ligger upp mot Torsten Alms gata i stället för i skuggan av husen på Ivar Vidfamnes gata.

Vidare vänder hon sig mot att placeringen innebär varuleveranser på Ivar Vidfamnes gata. Redan idag får dagiset Stormfågeln sina leveranser via Ivar Vidfamnes gata. Flyttfågeln borde placeras närmare Stenkilsvägen och då kunde man bygga en p-ficka från Stenkilsvägen där leveranserna sköts ifrån.

Helena Gräslund

Helena Gräslund flyttade från Mariatorget till Aspudden 1985 för att hennes barn skulle slippa växa upp i dålig stadsluft. Hon skriver att de som bor vid Örnberget kallar området som pekas ut för tänkbar bebyggelse vid Torsten Alms gata för skogen. Här växer vitsippor utefter stigen där alla barn som går till skolan går. De boende upplever trädens fantastiska årsskiftningar och slipper titta in till varandra. Hon skriver vidare om de tillfälliga dagis i Aspuddsparken, som hon anser är fula byggbodar, som har påverkat parkmiljön och menar att Aspudden/Örnberg är ett unikt närområde till Stockholms malmar som inte ska förstöras. I området finns luft och natur mellan husen dit solen kan lysa in varje dag. Ljuset är viktigt för en sundare inomhusmiljö. Helena Gräslund framför att det är en missuppfattning att tro att de som bor i närförort vill ha förstärkt gaturum. Stadsgator tycker hon kan byggas från Södertäljevägen, Hägerstensvägen mot Kilbergsvägen vid macken. Hon vill att Aspudden ska förbli en plats dit folk kommer för rekreation och vill inte att det ska bli en plats som folk kommer att vilja flytta ifrån. Slutligen skriver hon

att tunnelbanan inte kan svälja fler resenärer och att det är för få parkeringsplatser.

I ett senare tillägg till de inskickade synpunkterna anför Helena Gräslund tillsammans med Stefan Berglund att de lägger in en miljösynpunkt med möjlig konsekvens i miljödomstol gentemot stadsbyggnadsnämnden angående planerna för kvarteret Vadaren 5 och Aspudden 2:1. Det gäller förstörd boendemiljö, buller, damm, sprängningar, otillgänglighet under byggnationstid, förlorade parkeringsplatser.

I en tredje skrivelse skriver de återigen framför kritik mot förslaget att bygga längs Torsten Alms gata. De vänder sig mot att ta små ytor mellan befintliga hus som utgör deras gårdar i anspråk för nybyggnation. Det idag obebyggda området är bevuxet med vitsippor och här finns fågel- och djurliv. Ekdungen är en psykologisk och fysiologisk viktig tillgång som utgör den enda naturgårdsplanen längs Torsten Alms gata mellan Blommensbergsvägen och Örnberget. De skriver att bebyggelsen vid Torsten Alms gata är en kulturbebyggelse.

De anser inte att ett beslut att spara trädningen, taget av stadsbyggnadsnämnden under tidigt 80-tal, kan rivas upp idag. De vill också att samrådstiden för programmet ska förlängas så att de boende får komma till tals. De säger sig se att det saknas kompetens i förståelsen hos stadsbyggnadsnämnden vad beträffar skapandet av förutsättningarna för goda boendemiljöer för medborgare.

I en fjärde skrivelse upprepas mycket av det som framförts ovan, här kompletteras skrivelsen med 130 namnunderskrifter. På listorna finns även enstaka kommentarer om att bygga mer och högre (på parkeringsgaraget).

Helena Ramberg

Helena Ramberg invänder mot planerna på att förminska skolgården till Aspuddsskolan genom att bygga fler bostadshus. Hon anser att det är skandalöst att ta barnens lektya och tycker inte att barnen kan köras över på ett sådant sätt. Vidare tycker hon att Aspudden och Midsommarkransen förtätas på ett groteskt sätt på bekostnad av både barn och vuxna. Träd skövlas, gräs ersätts med asfalt och luften blir sämre.

Ilga Lanestedt

Ilga Lanestedt tycker att programmet är ett gott arbete, väl genomarbetat och bra beskrivet, men har några synpunkter.

12. Torsten Alms gata: Bostäder ovanpå befintligt garage på Torsten Alms gata är en mycket god idé. Platsen öster om Örnbacken anser hon däremot är mindre lämplig. Det finns stora husvolymerna längs Sigurd Rings väg som saknar egna anlagda gårdar. Bebyggelsen på Örnberget har kunnat uppföras massivt och storskaligt på grund av den omgivande naturmarken.

13. Blommensbergsvägen: Hon motsätter sig bebyggelse på Aspuddens skolas skolgård. Skolan är mycket trångbodd ytan kan behövas för skolans behov. Hon anser att trygghetsaspekten längs Blommensbergsvägen är viktig, men att man kommer en bit på vägen genom att placeras hus på andra sidan gatan. Hon anser det slutligen tveksamt om det går att använda sig av en p-norm på 0,7 i förtätningsprojekt eftersom äldre bebyggelse inte har möjlighet att parkera inom fastigheten. Om bilinnehavet inom ny bebyggelse överstiger 0,7 kommer de boende inom dessa projekt ligga andras parkeringsmöjlighet till last. Istället bör ny bebyggelse få p-norm 1, men garagen utformas så att det går att omvandla dem till annan användning i framtiden.

info@namninsamling.se/Emma Lofors med 428 namnunderskrifter

Undertecknande protesterar mot planeringen av nya bostadshus på grönområdet som idag utnyttjas som skolgård vid Aspuddens skola. Barnen behöver den rekreation som denna gröna del erbjuder! Den lilla skogen, kullen, de stora stenarna och gräsmattan utnyttjas flitigt av skolans barn på låg- och mellanstadiet. De behöver denna gröna del för att få sitt rekreationsbehov på raster och fritids tillgodosett - särskilt eftersom det går mer än tusen elever på skolan nu, vilket gör skolan till Stockholms tredje största skola.

År 2007 när skolgården bebyggdes av tre hus gjorde staden en undersökning om hur barnen lekte på sin skolgård, den visade hur viktigt den gröna lungan av berg och träd var för barnen. Varför tar man inte hänsyn till den undersökningen nu?

Vidare skrivs om forskningsresultat som visar att barn mår bra av att vistas utomhus och en rad exempel tas upp.

Inger Laninge

I det stora hela anser Inger Laninge förslaget vara välplanerat och kommunicerat på ett bra sätt. Det enda hon inte anser går i linje med tanken att förtäta genom att behålla den ”småstadskänsla” som finns i dessa kvarter är förslaget att bygga i korsningen Vallfartsvägen/Pilgrimsvägen (nr 19). Hon anser det vara den enda gröna plätt för de boende. Alla kan inte ta bilen till någon park för en stunds avkoppling. Människan behöver se något levande grönt från sitt fönster. Hon anser inte att argumentet att bygga för att människor inte ska vara rädda håller, eftersom man då kan sätta upp övervakningskameror istället.

Inger och Roland Bergkvist

Inger och Roland Bergkvist anser att det är bra med ett helhetsgrepp för att få ett slut på det planlösa byggande som hittills skett. Det är också bra anser de, att man talar om att försöka minska bilismen i området och närheten till innerstaden borde betyda att de nyckeltal som finns för antalet bilar per hushåll är rimliga. Däremot saknar de ett helhetsgrepp för att lösa kollektivtrafiken och anser att dessa planeringar måste gå hand i hand. De ser behov av ett antal nya busslinjer i området, kanske med koppling till pendeltåget i Årstaberg. Vidare anser Inger och Roland att det är bra att programmet tar hänsyn till det stora beståndet av gamla ekar, som måste bevaras i möjligaste mån och att skolor och förskolor finns med i tidigt skede.

När det gäller den föreslagna bebyggelsen längs Torsten Alms gata anser Roland och Inger att det vore betydligt trevligare att avsluta kvarteret med samma typ av hus som i intilliggande fastighet. Tittar man på kartan får man uppfattningen att nybyggnation skulle kunna gå in över gränsen till fastigheterna Vadaren 2 och 3. Här ligger kvarterets enda grönyta, lekyta för ett antal förskolor i området. Den kan naturligtvis inte bebyggas. Den stora oron i kvarteret rör parkering. I förslaget står det att det går att lösa genom att bygga fler platser under markytan vilket givetvis vore väldigt bra, men de tillför att många som använder sin bil sällan skulle kunna ha den en bit bort.

Inger Persson Bergvall

Inger Persson Bergvall anser att programförslaget är motsägelsefullt eftersom en förtätning inte skapar en bättre miljö.

Hon motsätter sig en förtätning med 600-730 nya bostäder vid Torsten Alms gata. Ytterligare förtätning av Aspudden medför att området förlorar sin attraktionskraft, menar hon. De konstruerade parkerna kommer att slitas snabbt och invånarna förlorar upplevelser av den genuina natur som fortfarande finns kvar. Hon tror också att en förtätning kommer att leda till att området utgör en risk ur brandsäkerhetssynpunkt eftersom det blir så trångt att uttryckningsfordon inte kan ta sig fram.

Inger Persson Bergvall menar att tanken med fickparker borde leda till att områdets små parker och skogsdungar bevaras, särskilt kring Torsten Alms gata. Hon skriver att när bebyggelsen kring Örnberget planerades i slutet av 1970-talet så sparades ekarna och anser att staden bör stå fast vid den ståndpunkten.

Slutligen framför hon att samrådstiden är för kort.

I en andra skrivelse skickar Inger Persson Bergvall ett tidningsurklipp från DN i juni 1990 som handlar om Aspudden – Nordens Montmartre.

Isabel Jordansson

Isabel Jordansson vill uttrycka sin oro kring att planeringen av nya bostäder i Aspudden kommer att påverka den fina stadsdel som nu Aspudden är. Framför allt oroar hon sig över förslaget öster om Örnbacken längs Torsten Alms gata (nr 12). Skogen har ett rikt djurliv samt träd värda att bevara. Dagligen springer många barn i skogen och får därmed möjlighet att lockas av vad naturen har att ge. En sådan miljö är i dagsläget svår att finna i en stad som denna, där bebyggelse ofta främjas framför naturliv. Ett bostadshus här skulle också ta bort ljusinsläpp för lägenheter ovanför.

Isak Svensson

Isak Svensson vill protestera mot planerna om att bygga om de preliminära dagisbyggnaderna till permanenta, på grund av att vegetation och träd skulle huggas ner i samband med en sådan ombyggnad. Han bor på Ivar Vidfamnes gata och skriver att träden utanför bostadsrättsföreningen är viktiga för trivselkänslan. Träden och buskarna bildar en naturlig avskärmning och gräns mellan bostadsföreningen och dagis, och gör att vi inte störs så mycket av dagisaktiviteterna. Träden är också viktiga för barnen på själva dagis. Träden tar också upp utsläpp och renar luften. Han föreslår att de permanenta dagislokalerna byggs mer smarta och kompakta, till exempel på höjden eller med en våning under jord.

Vidare invänder han mot transporter till och från dagiset som skulle öka med en ny placering. Han vill hellre se en lösning från Örnbergsvägen.

Slutligen skriver han att anledningen till att de har bosatt sig i Aspudden är charmen, naturen, att bo på landet fast nära stan. Låt Aspudden/Örnberg fortsätta vara en idyll.

Irene Svennungsson och Bertil Gemzell (isvennungssom@gmail.com)

Irene Svennungsson och Bertil Gemzell tycker att det är bra att det byggs en skola i Midsommarkransen och att tomten vid brandstationen är perfekt. De bor mitt emot brandstationen och vill att Tellusborgsvägen ska få samma status där som i slutet av vägen, vilket innebär istappsäkert område närmast huset, gångbana, cykelbana, körbanor i båda riktningar. Gärna ett stråk med buskar eller träd och plats för snödrivor också.

Jabil Seven

Jabil Seven undrar när skolan på brandstationstomten kommer att bli färdig och när barnen preliminärt kan börja sin skolgång där.

Jacob Witzell

Jacob Witzell anser att programmet överlag är väl genomarbetet och att en bebyggelseutveckling välkomnas. Däremot ser han några problem med stadens ambition att ta ett helhetsgrepp på stadsdelen

Programmet riskerar att utarma antalet arbetstillfällen och möjligheter att bedriva olika typer av verksamhet i Aspudden och Midsommarkransen ytterligare. Bland annat genom att befintligt kontorshus vid Kilabergsvägen rivs och ersätts med bostäder. Jacob Witzell vill se att kontorsbebyggelse ges större utrymme i programmet, bland annat vid de tänkta huvudstråken och nära kollektivtrafikens stationer. Att inte planera in verksamheter rimmar illa med stadens ambitioner kring "promenadstaden" och motverkar direkt "söderortsvisionen".

Han anser också att programmet bör ge mer tillbaka genom att tydliggöra bebyggelseutveckling längs Hägerstensvägen. Mycket mark i Aspudden-Midsommarkransen tas i anspråk. Samtidigt har boende vid samråden tydligt lyft fram önskemål om bebyggelse längs Hägerstensvägen bort mot Södertäljevägen - en bebyggelse som skulle ge mycket tillbaka till dagens invånare genom att stärka kopplingen mot Liljeholmen och innerstaden längs en sträcka som idag är mycket ogästvänlig och otrygg. Programmets begränsning är därför olycklig då den inte tar med det område som boende i Aspudden-Midsommarkransen enligt tidiga dialogen kanske allra helst vill se utvecklat. Jacob Witzell vill se ett helhetsgrepp som tydliggör hur Hägerstensvägen på verkas av Södertäljevägens framtida omdaning. Eftersom en omarbetning av programmet är tidsödande så kan det istället anges tydligt att det är relaterat till ett kommande programarbete för en bebyggelseutveckling längs, och omdaning av, Hägerstensvägen mellan Aspudden och Södertäljevägen.

Jan Kotschack

Jan Kotschack stödjer det fristående alternativa områdesprogrammet för Midsommarkransen och Aspudden.

Jan Volny

Jan Volny anser att Enbacksparken behövs i sin helhet om fler människor ska flytta till stadsdelarna och vill inte förstöra parken genom att bygga i den. Han skriver att Enbacksparken är den enda park i området där man kan slippa från buller, trafik och bebyggelse. Tusen tals boende berövas på sin enda park i närområdet om Enbacksparken inte bevaras. Det är långt till andra grönområden, ofta längre än för boende i innerstan. De spontana aktiviteter som det har funnits utrymme för i Enbacksparken har sakta men säkert försvunnit. Många skolor använder regelbundet parken som utflyktsmål. De bebyggelseförslag som finns för parken kan lika gärna förläggas på andra platser. Samma slutsatser som ovan dras i den landskapsanalys som gjorts i programarbetet.

Jeanette Gustafsson

Jeanette Gustafsson vill inte att de få grönområden som finns kvar skövlas för fler höghus. Hon vill inte ha höghus vare sig på Örbacken eller Torsten Alms

gata. Hon anser att hela Hägersten är sönderbyggt och att barnen måste få ha några grönområden kvar.

Jenny Fernvik

Jenny Fernvik skriver att många känner en oro över att grundkänslan i förorten, dvs parker och grönområden, försvinner, skriver Jenny Fernvik. Hon har barn på förskolan Flygande mattan, som i samband med att förskolan Korpen öppnade blev av med sin uteplats. Nu går pedagogerna över Hägerstensvägen till parken på andra sidan gatan. Hon undrar hur de ska lösa problemet när även denna utevistelseyta tas bort.

Jenny och Jesper Svedin

Jenny och Jesper Svedin protesterar mot bostäderna längs Blommensbergsvägen. De förstår inte varför förskolan Grågåsen inte kan få behålla hela området ner till vägen som sin uteplats. De tycker att även Erik Segersälls väg/Olof Skötkonungs väg (nr 15) ska planeras för förskola. Den permanenta förskola som föreslås vid Ivar Vidfamnes gata/Stenkilsgatan behöver en flera gånger större utegård än idag. De är rädda att de boende längs Ivar Vidfamnes gata kommer att protestera om förskolan flyttas närmare bostadshusen. Om uteplatsen placeras norr om byggnaden istället för söder om kan eventuella störande ljud avhjälpas. De välkomnar en permanent förskola även här.

Vidare skriver Jenny och Jesper Svedin att de bor på Sverkersgatan och oroar sig för att ny bebyggelse nedanför skulle innebära förlorad utsikt och förlorat värde på bostadsrätten. De undrar hur många våningar det nya huset skulle få. De är även oroliga över parkeringssituationen i området.

Jessica Jorntun och Johan Faxér

Platsspecifika synpunkter:

1-3 Hägerstensavfarten: Det är bra att bensinstationen föreslås flyttas, men viktigt att utreda buller och luftföroreningar från E4. En säkrare gång- och cykelpassage vid avfarten på Hägerstensvägens norra sida bör utredas. De är också mycket positiva till en grön promenad längs Hägerstensvägens södra sida.

4. Kilabergsvägen: på platsen där bensinstationen och kontorsbyggnaden står idag skapas en perfekt plats för en F-9 skola med skolgård på insidan mot berget. Bebyggelse på Bäckvägen får inte sträckas så långt att det inkräktar på naturvärden och kulturhistoriska värden nedanför Främlingsvägen. Värdet av den nya byggnad som föreslås söder om Tellusborgsvägen måste vägas mot naturvärden. Det föreslagna huset mot SL-depån bör anpassas för eventuell framtida överdäckning av depån.

5. Brandstegen 1: De ser gärna att fler byggnader sparas och används som kulturhus och föreningslokaler. De är positiva till en permanent förskola i anslutning till kvarteret. I motivet till riksintresset LM-staden nämns den omgivande grönskan och det är angeläget att så mycket park som möjligt sparas.

6. Brännkyrka bollplan: Jessica Jorntun och Johan Faxér är positiva till bostäder här men anser att delar av bollplanen och skolgården bör sparas. De vill också knyta ihop midsommarkransen med Nyboda/Årstaberg med till exempel en gång- och cykelbro över Södertäljevägen.

7. Ivar Vidfamnes gata/Stenkilsgatan: bra läge för förskola, men ifrågasätter storleken. En mindre byggnad för åtta avdelningar med ur- och skurverksamhet förordas.

8. öster om Aspuddens skola: bra plats för permanent förskola

9. Fastlagsvägen vid kv Fiberpennan: Bra läge för permanent förskola. Bra också att satsa på lekplats.

10. Fastlagsvägen vid kv Reservoarpennan: tveksamt, möjligen en mindre förskola som inte inverkar negativt på befintlig bebyggelse.

11. Tellusborgsvägen: bra läge

12. Torsten Alms gata och Vadaren 5: Bra att parkeringsgaraget föreslås läggas under mark och byggas över med bostäder om de nya husen anpassas till de befintliga. De ser inte positivt på att ta naturmark i anspråk för bebyggelse.

13. Område kring Blommensbergsvägen: De framhåller att ytorna ska bevaras enligt parkplanen och skriver att de är skeptiska till att stärka gaturummet med bebyggelse här. Vidare ansåg de frågan om exploatering vid Aspuddens skola avslutad i och med avgörandet gällande de tre flerfamiljshusen i kv Hemgården

3. Marken bör sparas som aktivitetsyta eller för framtida behov av tillfälliga förskolor eller fritidshem.

14. Alvastravägen: Radhusbebyggelse ifrågasätts eftersom det inte genererar nämnvärt många bostäder. Öppna för en mindre förskola på platsen.

15. Erik Segersalls väg/Olof Skötkonungs väg: Jessica Jormtun och Johan Faxér vill se en bättre beskrivning av vad som menas med ett mindre tillägg och varför gångstråket mot Aspuddsparken måste förtydligas.

16. Schlytersvägen/Sigfridsvägen: förslag om att det byggs studentbostäder.

17. Västra Hägerstensvägen: positivt att bebygga redan exploaterad mark. Gaturummet får inte slutas så att promenadstråket tvärs över kvarteret försvinner. Förslaget om bebyggelse mot Hägerstensvägen måste förtydligas.

18. Pilgrimsvägen/Hägerstensvägen: under förutsättning att en ny lekplats byggs kan bostäder byggas på den befintliga.

19. Pilgrimsvägen/Vallfartsvägen: Skogsbacken måste bevaras. Det borde gå att nyttja höjdskillnaden på ett spännande sätt med till exempel en hissförbindelse och gångbro från ett nybyggt hus nere på Pilgrimsvägen till Vallfartsvägens övre del. Det skulle också förbättra tillgängligheten.

20. Vallfartsvägen/Bäckvägen: Området ska inte bebyggas

21. Bäckvägen/Cedergrensvägen: viktigt att huset får lokaler i bottenvåningen. Trafiksäkerheten i korsningen måste ses över.

22. Tellusborgsvägen vid Brännkyrkahallen: Ifrågasätter bebyggelsen, som inte ger nämnvärt många bostäder och föreslår istället att Tellusborgsvägens norra sida som vetter mot SL-depån bebyggs.

23. Svandammsplan: Bra om befintlig markparkering förläggs under jord. Gör platsen till en mer attraktiv mötesplats istället för att bebygga den. Viktigt att behålla siktlinjen mot radiotornet vid Telefonplan.

24. Valsbergs gränd: undersök möjligheten att binda ihop Midsommarkransen och Västberga med en gång- och cykelbro över Södertäljevägen (eller helst däcka över Södertäljevägen.)

I övrigt framför de ett flertal punkter där de bland annat skriver att de vill se ett p-tal på 0,5, att stadsbyggnadskontoret bör föra mer intensiva diskussioner med SL om överdäckning av depån och undersöka om det går att göra en till tunnelbaneuppgång i Telefonplan, Örnsberg, Midsommarkransen och Aspudden. De ifrågasätter att programmet inte antas medföra betydande miljöpåverkan och förväntar sig höga krav på energieffektivitet. De vill värna om grönskan i stadsdelarna och inte bygga bort den. En koppling mellan två stadsdelar kan bestå av naturmark och grönområden. De vill att programmet

ska ange vilka detaljplaner som bör ändras även om ingen ny användning av mark föreslås, exempelvis över småhusbebyggelsen i Aspudden. Slutligen anser de att programmet skulle kunna ge rekommendationer om fördelning mellan hyresrätter och bostadsrätter inför kommande markanvisningar och detaljplaner.

Jessica Thyr

Jessica Thyr anser att det vore en skam att fälla det fantastiska trädet på Svandammsplan och bygga bort den öppna känslan.

Johan Danielsson

När det gäller område 12 i programmet så framgår inte riktigt om det planeras byggas i de små skogsdungarna på var sida om befintlig garagebyggnad, men om det är så: stryk det förslaget ur programmet. Områdets barn och barn i förskolan Örnberget leker ofta i den lilla "skogen" bredvid garaget uppe på Örnbacken, den fungerar som en förlängning av deras innergård. Träd utanför knuten är ingen lyxvara, jag tror att alla behöver kontakt med lite natur för sitt välbefinnande oavsett om man är Yimby's eller Nimby's. Det räcker inte att bara ha träd i parkerna och nere i Vinterviken. Däremot är förslaget att bygga bostäder på garageplatsen i nr. 12 är en bra idé då det känns som en outnyttjad yta med potential.

Johan Tetzlaff

Johan Tetzlaff lämnar några reflektioner på det gröna stråk som går bakom stadsradhusen längs Kransbindarvägen och hur det används. Han menar att såväl grönområdet som den väg som går längs med före detta fabriksområdet passerar lekparken vid LM Erikssons väg sedan fortsätter på andra sidan Pingstvägen i den nuvarande slänten och vidare mellan Kransbindarvägen och Bäckvägen. Den senare delen av vägen utnyttjas något mindre av lite olika skäl. Ofta tar förskoleklasser på dagtid den vägen samt även många hundägare. Han tycker att det vore trevligt att binda ihop de gröna stråken så gott det går i närförort och jag hoppas det är möjligt att ta hänsyn till detta i samband med radhusbyggandet. Att det finns byggda trappor längs med den nuvarande sträckningen tycker han talar för att det är en befäst väg, om än gjord på 40-talet. Johan Tetzlaff ser gärna en väg i naturmiljö från Bäckvägen ända upp till Hägerstensåsen via detta stråk.

Jonas Bäckman

Jonas Bäckman uttrycker glädje över att det ska satsas på en kommunal skola i gamla brandstationen i Midsommarkransen. Han tycker att det är en toppenbra placering. Många som kommer få nära till skolan och inte heller Essingeleden bakom knuten. Bra jobbat!

Jonas Ekström

Jonas representerar ett tusental gamla aspuddare sedan flera generationer. Han känner många både äldre och yngre, alla är överens om att förslaget ni lagt fram kommer förändra och förstöra Aspudden för all framtid. Han skriver att Aspudden har förändrats de sista 20 åren från fattig knegarförort till nåt sorts trendigt caféställe och anser inte att man kan ta bort de fina små skogspartierna och grönområdena för att bygga hus, säga att man skapar en lekpark, när man i själva verket tar bort naturliga lekplatser. Beslutet är oåterkalleligt. Det som får folk att flytta hit är just den gamla arbetarkänslan, de små vildvuxna

platserna och detta precis utanför tullarna. Programförslaget kommer att sänka attraktiviteten och livskvaliteten för alla boende samt nyinflyttande. Han anser att det går att bygga vid macken, om det måste byggas. Vidare tror Jonas Ekström att programförslaget skulle skapa segregering med dyra hyresrätter och bostadsrätter.

Jonatan Stenson

Jonatan Stenson vill inte att det byggs mer på Aspuddens skolas skolgård. Barnen har idag redan svårt att finna den arbetsro som behövs. Omgivningarna och de rastaktiviteter som finns är en förutsättning för de stora klasserna att kunna finna andrum och alternativa lekar. Att barn behöver bra uterum är ingen nyhet, varierande gård med olika "rum" är det bästa sättet att förekomma mobbing där natur lyfts fram som den absolut viktigaste delen på en skolgård. Låt barnen behålla sina skolgårdar! År 2007 när skolgården bebyggdes med tre hus gjorde staden en undersökning om hur barnen lekte på sin skolgård, den visade hur viktig den gröna lungan av berg och träd var för barnen. Varför tar man inte hänsyn till den undersökningen nu?

Josefin Larsson/ Brf Vallfarten

Brf Vallfarten anser att programmet ger en god inriktning för den framtida utvecklingen av områdena. De delar stadsplaneringsideologin och ser fram mot nya grannar och det ökade utbudet av kommunal och privat service som de förutsätter att en ökande befolkning medför.

Brf Vallfarten berörs som sakägare av områdena 18 och 19. De ser positivt på förslaget i område 19 längs med Vallfartsvägen och Pilgrimsvägen och uppskattar att staden avser att öka trygghetskänslan och skapa ett tydligare gaturum. Däremot ifrågasätter de rimligheten i att bebygga den befintliga lekplatsen, område 18. Gällande plan medger ett bostadshus i fyra våningar som aldrig genomförts, givetvis på grund av närheten till det befintliga huset på Pilgrimen 9 och i viss mån Vallfarten 1. Föreningen gör antagandet att staden istället tänker sig ny bebyggelse rakt söder om Vallfarten 1. Det skulle innebära försämrad utsikt och mörkare bostadsmiljö för dem, därför förespråkar de att inget hus byggs där. De har kunnat konstatera att mark- och miljödomstolen skärpt bedömningen i avvägningen mellan det allmänna och det privata intresset, t ex gällande Slussen, vilket enligt föreningen är relevant i detta fall. Deras tolkning blir att domstolen inte ser det kommunala planmonopolet som en självklar garanti för att uppföra ny bebyggelse intill befintlig. Bebyggelse är dock inte helt omöjlig anser de, lämpligare skulle vara en lägre byggnad, exempelvis en förskola. Brf Vallfarten kan inte se att staden uppfyller Plan- och bygglagens krav på lämpligt utrymme för bl a parkering när man sätter normen till 0,4 i område 18-19. Att det finns parkeringsplatser flera hundra meter från bebyggelseområdet är inte likställt med att uppfylla parkeringsnormen. Bostadsrättsföreningen har inte möjlighet att parkera inom egen fastighet utan har bara tillgång till allmänna platser. För att de ska kunna acceptera bebyggelse inom område 18 så vill de se ett förslag som ger dem tillgång till egna parkeringsplatser, de nämner några förslag. Ska man gå vidare med område 18 måste också en solstudie tas fram som visar att påverkan på befintlig bebyggelse blir acceptabel.

Vidare önskar föreningen att detaljplanerna i så stor utsträckning som möjligt innehåller tvingade bestämmelser om verksamheter i bottenvåningarna. Det bör ingå i markanvisningen.

Karin Aurell

Stödjer det alternativa områdesprogrammet.

Karin Ljunggren

Karin Ljunggren tycker överlag att förslaget är bra, men att bebygga den del av Aspuddsskolans skolgård som barnen nyttjar är ogenomtänkt. Hon undrar varför förutsättningarna för barnens lek och rörelse ska begränsas och varför den omtyckta fritidsgården Hövdingagårdens möjligheter till bra verksamhet ska kringskäras. Vidare undrar hon varför nästan alla gröna kilar i Aspudden ska användas för byggnation. Ett område kan inte bara bestå av bostäder utan även av gröna ytor, träd och bergknallar. Strukturen i Hägersten är unik för Stockholm och väl värd att i möjligaste mån bevara. Hon vill understyrka att hon har förståelse för att Stockholm växer och att politikerna vill hålla vallöften men i förstadsområdena behövs grönkilar, plats för rekreation och bevarande av strandskyddet för att både nyinflyttade och de som bott ett tag ska kunna trivas och vilja bo kvar. Backa ett steg, tänk om och tänk till!

Karin Pettersson

Karin Pettersson vill överklaga programförslaget angående byggnation av bostäder på Aspuddens skolgård! Skolan har över 1000 elever i dagsläget och det behövs plats ute för dem att vara på. Skandal om det skulle byggas och att inte låta barnen kunna få vara ute i det fria under sina raster. Detta skapar ingen bra hälsa samt resulterar i sämre skolarbete/resultat.

K G Westman

Stödjer det alternativa områdesprogrammet.

Kristin Silvennoinen

Kristin Silvennoinen vill stryka förslaget om att bygga hus nedanför förskolan Grågåsen. Hon tycker att det skulle utplåna utsikten mot parken från kullen där Grågåsen ligger och sänka värdet på fastigheterna som ligger där. Istället vill hon utöka lekytan för förskolan. Vidare vill hon att parken vid brandstationen ska vara kvar och anser att de blivit lovade ett kulturhus. Hon tycker att skolan kan placeras i Brännkyrka gymnasium. Värna om den miljö som redan finns och som alla vill åt, träden, förstadskänslan - så kommer värdet på befintliga fastigheter att öka mer än om ni bygger igen allting.

Kristina Hållén

Kristina Hållén protesterar mot planerna på att bygga om de preliminära dagisbyggnaderna till permanenta. Om dagiset behöver byggas om eller utökas så får det göras utan att nagga på grönområdena, och låt inte trafiken som påverkar boendemiljön i området öka. Utgå från att skapa en miljö som är trivsam för dem som bor här. Vi valde Örnsberg för att det var som att bo på landet men nära stan. Dagis och stora lägenheter behövs, men var varsamma med var de byggs. Använd industriområdet istället, bygg på höjden eller på andra kreativa sätt. Träden utanför vår bostadsrättsförening är otroligt viktiga för trivselkänslan och avgörande om vi ska kunna bo kvar. Träden är också viktiga för barnen på själva dagis, närheten till träd och natur minskar stress och ökar trivsel för människor, inte minst barn vilket är vetenskapligt bevisat. Träden tar även upp utsläpp och renar luften, det är viktigt med tanke på närheten till E4:an. Om dagiset flyttas in kommer transporterna gå via Ivar Vidfamnes gata och ärendena med bil och lastbil ökar avsevärt. Vår vision är

att barnen som bor här ska kunna leka ute, utan att riskera stressig eller bullrig trafik. Ompröva dessa planer som skulle få mycket negativa konsekvenser för vår familj, vår gata och barnen på dagisen. Se till att de hus som byggs är charmiga. Se till att trafiken begränsas, främst bland bostadshus. Behåll allt grönt och vyerna över vattnet.

Kristina Ulgemo

Kristina Ulgemo är emot bebyggelsen som föreslås vid Torsten Alms gata och fastigheten Vadaren 5. Det går stick i stäv med stadsbyggnadskontorets ambitioner att beakta befintlig natur. Bebyggelseområdet som föreslås utgör just en sådan bostadsnära natur som man säger ska beaktas. Hon anser inte att förslaget ska genomföras utan att den gröna ytan ska vara kvar.

Kristoffer Talltorp och Kristin Samuelsson

Som föräldrar boende i Midsommarkransen har de länge efterfrågat en kommunal skola i Midsommarkransen och vill bara understryka stödet för planerna på att bygga en ny, stor grundskola i den gamla brandstationen. Det viktigt för dem att kunna välja en kommunal skola närområdet. Att använda området till en skola är därför väldigt välkommet, inte minst för den sociala sammanhållningen i området.

Anna Lenninger (lekolandskap@lenninger.se)

För barnen i Aspuddens skola, särskilt i de lägre åldrarna är en av de mer uppskattade delarna av skolgården dungen utmed Blommensbergsvägen, även om den ligger utanför fastigheten. När stadsbyggnadskontoret föreslog exploatering vid skolan år 2005, gjordes en oberoende studie av skolgårdens betydelse för skolans elever. Resultatet blev att vegetationspartiet bevarades eftersom det var värdefullt för barnens lek, fysiska aktivitet och för den positiva effekt det har för skolans verksamhet. Anna Lenninger undrar varför det inte är viktigt längre, varför ytor vid skolor och förskolor ska minska när antalet barn ökar och varför inte barns fysiska och psykiska hälsa är en faktor i stadsplaneringen. Värdet för barn av att kunna vistas i funktionella miljöer utomhus lyfts fram i studie efter studie. Exakt vad som är funktionellt kan skifta beroende på ålder, kultur och resurser för skötsel och förvaltning samt personal men naturmaterial och livskraftig vegetation är essentiellt. Ett verkligt barnperspektiv utgår från vilka möjligheter miljön erbjuder. Det vore underbart om Hägersten – Liljeholmen kunde bidra till att visa upp Stockholm som bra på att ta hänsyn till barn under de förutsättningar som gäller nu med tanke på alla barn som växer upp i staden. Anna Lenninger konstaterar att Lund och Malmö har riktlinjer kring gårdar till skolor och förskolor, hon undrar vad Stockholm har.

Lena Ekstrand

Har tittat på planritningarna om förtätning av området. Garageplatser måste finnas. Det är i huvudsak större lägenheter och många barnfamiljer som bor i området som har behov av bil.

Lena Lacke

När det gäller ny bebyggelse (nr 18) på befintlig lekplats och flytt av kvarterslekplatsen är enligt Lena Lacke helt fel. Den nuvarande lekplatsen ligger på den enda plats i dalen nedanför Hägerstensåsen dit solen når. Det skulle inte hjälpa att ta ner befintliga träd och buskar, solen skulle ändå inte nå

ner till den föreslagna nya "lekplatsen på naturmark". Behåll nuvarande lekplats och använd naturmarken till en utökad lekplats. Om platsen upplevs som otrygg så beror det på att den inte har röjts på många år. Hon undrar också hur man tänkt sig att införliva parkeringsplatser vid Pilgrimsvägen som innehas med tomträtt av Brf Midsommarkransen/Fastlagsvägen. Att bebygga östra branten mot backen/Vallfartsvägen (nr19) verkar också fel. Tillkommande bebyggelse skulle skugga husen på Pilgrimsvägen, de skuggas redan av bebyggelsen på Främlingsvägen/Fastlagsvägen, ny bebyggelse skulle heller inte kunna nås av solen. Att Vallfartsvägen skulle upplevas som "otydlig och otrygg" känns helt främmande. Røj och öppna upp marken på båda sidor om backen så försvinner säkert känslan av otrygghet. För dem som bor i området finns inget behov av att förstärka samband och tydliggöra gaturummet. När det gäller Vallfartsvägen/Bäckvägen (nr 20) bör ny bebyggelse inte utföras så att ekbacken kan behållas.

Linnéa Hallgren

Jag vill inte att Aspuddens skolgård bebyggs och vill därför överklaga beslutet med 2011-08257-53. Skälen är följande:

- Det finns en skola intill och barnens arbetsro under störs kraftigt under byggtiden. Skolan är full till bristnings-gränsen, det är redan idag svårt med arbetsro och utrymmen att vistas på. Skolgården blir då ännu viktigare så att minska den och orsaka än mer störningar är direkt upprörande.
- Oron ökar för eventuella olyckor samt brist på allmänt lugn och trygghet i skolan. Gården kommer att bli ännu mindre under byggtiden än vad som anges i planen då avsevärt mycket mer av gården kommer behöva tas i anspråk.
- Barn behöver bra uterum, en varierande gård med olika "rum" är det bästa sättet att förekomma mobbing, naturen lyfts fram som en av den absolut viktigaste delen på en skolgård. På Aspuddens skola där det finns så stor mängd barn i olika åldrar är det oerhört viktigt att dessa områden får finnas kvar. Barnen själva påtalar just naturliga delar av gården som favoritplatser.
- En varierad miljö motverkar mobbing, 50% av all mobbing sker på raster, raster utgör 20 % av schemalagd skoldag. Se till att ge barn en kreativ och trygg utemiljö. I en lekutredning som gjordes i samband med förra husbygget poängterades att de ytor med fri natur som finns på skolgården var de som främst "valdes" av barnen.

Lisa Gunnfors

1. Bygg inte bostäder på Svandammsplan! Det offentliga rummet är redan tillräckligt "tydligt". Ytan är för liten för att bygga ett normalt bostadshus på, därför föreslås ett fult "krag-hus". Detta skulle inte se klokt ut, och inte "smälta in" på ett bra sätt i omgivningen. Bygg i stället på ytor som kan rymma normala bostadshus. Svandammsplan är en liten men viktig öppen plats som släpper in luft och ljus i området det vore synd att ytterligare reducera den lilla grönska som finns i området.

2. Om Telefonplans t-bana ska täckas över osv. borde det övervägas att bygga en t-baneuppgång i andra änden av perrongen. Det vore väldigt smidigt för alla som bor åt det hållet.

3. Korsningen Bäckvägen/Främlingsvägen/Vallfartsvägen känns inte trafiksäker. Bilarna från Hägerstensåsen susar ofta nerför backen i alltför hög hastighet. Många barn har sin skolväg där, och det skulle behövas trafikljus vid

övergångsstället och gärna även farthinder eller liknande för dem som kommer till och från Främlingsvägen.

Lise-Lotte Liljedal med familj

PROTESTERAR mot byggnationerna i kvarteret Vadaren Örnbacken 5 samt Torsten Almsgata!! Parkeringsgaraget kommer att försvinna helt eller delvis. Byggherrar brukar lova att platser kommer finnas men det brukar ändras. Området består av stora lägenheter med barnfamiljer och dessa familjer har sommarställen och bil. Gör oss inte parkeringslösa!!!! Vinterviksområdet är numera ett litet Djurgården och människor går i lämmeltåg för jämnan. Det är redan överbefolkat!!!! Infrastrukturen är redan katastrofal med fulla bussar och tunnelbanor. Bygget i industriområdet räcker!!!

lowcase5@hotmail.com

Man behöver inte bygga ut i Stockholm, eller direkt utanför Stockholms tullar. Man kan flytta runt i hela Mälarenregionen. Charmen kan försvinna och kopplingen till det dåvarande. Det är bättre att göra områden utanför Stockholm attraktiva istället. Det vore bättre att bygga enklare lägenheter som ändå fyller vardagens funktion. I stället för att bygga betonggjutna klumpar kan man bygga ställningar med skumväggar med mjuk armering inuti. Gärna miljövänligt. Förankringen skulle kunna vara halvriktig. Dessa skulle kunna "sväva" där de rätta omständigheterna råder, t ex ovanför andra hus. Det får finnas lite ljusgenomsläpp. De skulle kunna sättas utanför de centrala delarna och man skulle kunna ha joggingstråk runt hela Stockholm, inte bara cykel och gångbana. Man ska kunna förflytta sig till fots snabbare mer bekvämt också. Med rätt underlag går det att röra sig snabbt. Områdena har redan förlorat mycket gammalt, som ersatts med tätt nytt. Man måste ha kvar något från det svunna också.

Maani Sköldstam och Li Malm

En del av förslaget riskerar att områdets gröna lummiga småstadskänsla försvinner. Platser som föreslås för bebyggelse är ofta mellanrum med ljus och grönska, områden viktiga att bevara. Förskolor och en grundskola behöver komma till men inte förändra områdets karaktär. Det riskerar att bli en sovstad med så många nya bostadshus. Bebygg området mellan Liljeholmen och närförorten istället. Gräv ner motorvägen och skapa nya parkområden istället för att ta befintliga. Förslaget att bygga vid Vallfartsvägen gör den mer otrygg och mörk, bygg gärna något litet hus med park runtomkring. Bebygg parkeringsplatsen mellan Tellusborgsvägen och Främlingsvägen, ersätt parkeringen i ett berggrusgarage. Bevara ekarna och den öppna platsen framför kyrkan, det är en vacker plats och känslomässigt laddad för boende i området. Bevara parken utanför Coop vid Telefonvägen. Bygg möjligen en liten byggnad för servering men ta inte bort grönytan. Skolan som föreslås är för stor, max för 500 elever. Skolan kommer att bli för stor när babyboomen är över. Den blir inte någon trygg miljö. Utnyttja exempelvis fd Brännkyrka gymnasiums lokaler till grundskola eller bygg en skola över Telefonplans tunnelbanestation.

Magnus Nilsson, Disa Löfvendahl, Hanna Johansson, Gustav Rydeman

Skriftställarna tackar för ett inkluderande samrådsarbete där det varit lätt att ta del av information och följa arbetet. De ser fram emot att få fler grannar och förstår det politiska uppdraget att hitta plats för fler i centrumnära kollektiv-

trafikförsörjda områden. De vänder sig inte mot idén att förtäta utan mot att man riskerar att bygga bort sociala och ekologiska värden området vid Schlytersvägen/Sigfridsvägen. Platsen är en populär och välanvänd grön plats med utsikt och kvällssol. I sociotopkartan klassas det som friyta med sociala och kulturella värden, grön oas, naturlek, ro och utkik. Det är en lekplats för barn, skyddat från omgivande vägar, trygg och spännande. Den används som grillplats med utsikt och kvällssol, öppen, trygg och klimatskyddad. Ett offentligt grönområde med obruten kvällssol och utsikt över stadsdelen, den upplevs inte som en bostadsgård utan som en park tillgänglig för alla. Hällmarken är en potentiell värdefull biotop, en rest av den ursprungliga naturen och gränsar till ett äldre ekbestånd och kan fungera som spridningszon. Ett strövstråk för rådjur. Området är viktigt för biologisk mångfald, bygg inte bort viktiga biotoper och spridningskorridorer.

Ny bebyggelse måste antingen placeras på vägens nivå eller på berghällens nivå. Att placeras hus på vägens nivå skulle innebära sprängningar som blir ett dramatiskt ingrepp i landskapet, särskilt om husets baksida ska få ljus. En eventuell bebyggelse förvandlar inte gatan till en stadsgata, på andra sidan står det punkthus på en liknande klippbrant. Den befintliga bebyggelsen har anpassats efter topografin vilket den nya inte kommer att kunna göras. Om man placerar nya hus uppe på klippan förstörs utsikten från hällmarken och en historisk stadsbyggnadsstruktur störs. Sigfridsvägen skulle upplevas som ett mörkt schakt. Det blir dyrt att bygga vilket riskerar en större exploatering och dyra lägenheter. Istället skulle platsen kunna utvecklas, göras tryggare och mer tillgänglig. Mer trappor från Sigfridsvägen, öppna platsen ytterligare, höj statusen till "pocket-naturresevat". Vill man bygga ihop Gröndal, Liljeholmen, Aspudden och Midsommarkransen så flytta SL:s depå och anlägg en tät stadsdel där.

Malin Gustafsson

Malin Gustafsson ser med missnöje på bygget som planeras vid Tellusborgsvägens innergård, hon betraktar naturen och parken som en del av huset. Hon befarar också att det kommer att bli ett stort problem oljud, hon har redan svårigheter med sömnen. Ett bygge innebär nog att bågaren rinner över eftersom hon är nära att få sparken pga sena ankomster. En hyresrätt är inte precis är enkel att hitta. Det ska ställas mot att tre lägenheter ska byggas på en redan väldigt fullsatt gård. Hon undrar varför man egentligen vill bygga tre lägenheter för att endast hyras ut eller kanske man menar att ändra till bostadsrätter i efterhand.

Malin Khoso

Positivt med programmet är:

- Småskaligt och grönt sammanfattar hur området är idag och är positiva ledord för framtida planer.
- En kommunal grundskola planeras.
- En grön förbindelse planeras mellan Liljeholmen och Aspudden
- Många förskolor planeras.
- Shellmacken flyttas och blir mindre central.
- Huvudbyggnaden till brandstationen bevaras.
- Upprustning av Bergsparken.

Negativt med programmet

- En grundskola med 800-900 elever är för stor på den tänkta platsen och rimmar illa med småskaligt. Riskerar att bli en otrygg miljö.

- Det är inte acceptabelt att ta mer av Enbacksparken i anspråk. Med en mindre skola behövs inte det.
- Olyckligt att Telefonplan inte ingår i programmet, Designens hus eller en överdäckning av tunnelbanan skulle kunna rymma en högstadieskola.
- Användningen av ordet "förstärka" i planen är godtyckligt och vilseledande. Vem definierar att ett grönområde är en mindre grad av förstärkning än ett hus? Medborgarna har gång på gång lyft vikten av grönområden.
- Negativt om Svandammsplan bebyggs, den bör istället rustas upp.
- Platsen i korsningen Bäckvägen/Vallfartsvägen bör inte bebyggas. Uppenbarelskyrkans och Myrdalshusens kulturvärden skulle störas. Det är absurt att det skulle förstärka länken mellan Midsommarkransen och Aspudden, det skulle snarare få motsatt effekt. Vackra ekar skulle försvinna.
- Stråket som följer Vallfartsvägen mot Aspudden är en viktig del av länken. Platsen blir inte mer trygg med ett hus men den berövas ett grönområde.

Saknas i programmet:

- Hur området utvecklas mot mer miljövänlig inriktning.
- Alternativa boendeformer
- Utredning av möjligheten att överdäcka Nybodadepån.
- Utredning av möjligheten att överdäcka t-banan vid Telefonplan.
- Planering för kulturella mötesplatser. Brandstationen skulle kunna vara en sådan. Biblioteken, BioCafé och Midsommargården är viktiga. Mötesplatser för ungdomar saknas.
- Idéer om överbryggnings av trafiklederna. Varför görs ingen långsiktig plan för nedgrävning av Södertäljevägen
- Miljöbedömning enligt Miljöbalken behövs.

Malin Khoso delar även de synpunkter som formulerats i det alternativa områdesprogrammet.

Manfred Bernpaintnerf

Det är tråkigt att ni kör över de boende i våra kvarter. Ingen information från er sida. Man får endast information via media. Varför vill ni inte diskutera på ett möte med oss? Tycker ni att man ska strunta i all sorts kommunikation med de berörda? När det gäller planeringen av nya bostadshus i kv Vadaren ställer Manfred Bernpaintner några frågor.

1. Hur tänker ni bygga bland alla daghem utan att det ska bli problem med hälsa och trivsel för dagisbarnen och personalen? Det kan bli ett juridiskt problem för er del.
 2. Det är redan nu långa köer till P-garagen med många års väntetid, något ni kunde ta reda på. Var ska de boende parkera?
 3. Hur tänker ni angående infrastrukturen? T-banan är överfull redan. Många har serviceyrken och måste ha bil när de börja arbeta tidigt.
 4. Vill ni påtvinga de boende ett bilfritt område?
 5. Hur blir det med gästparkeringen?
- Skjut upp beslutsfattandet tills ni har hört allas synpunkter.

Margaretha Eklöf m fl (9 namnunderskrifter)

De ställer sig bakom det alternativa områdesprogrammet för Midsommarkransen och Aspudden.

Maria Gelin

Maria Gelin protesterar å det bestämdaste mot byggplanerna/förtätningen av området Vadaren! Det skulle innebära stora försämringar för de boende och för ev nya boende. Parkeringsmöjligheterna försämras otroligt, tro inte att människor inte använder bilar! Nybyggnation i Örnbergs industriområde gör att trycket på parkeringsplatser och miljö är stort. Det är slöseri med resurser att riva något som redan finns och fungerar. Utomhusmiljön påverkas mycket negativt, med fler bostäder, människor och bilar. Grönområdena minskar också. Det är redan nu utsläpp från Essingeleden i området. Det blir mörka lägenheter i befintliga och nya hus. Om det behöver byggas mer i området, överdäcka tunnelbanan i stället!

Maria Kristensson

Stoppa planerna på att bygga hus i kvarteret Vadaren! Vi vill ha kvar våra fina gårdar för våra barns skull och för förskolorna som ligger här. Kvarteret Vadaren är som Bullerbyn, här kan barnen springa fritt mellan gårdarna och klättra i de fina ekarna. Det är ett mönsterområde! Skövla inte skogsdungarna och skapa inte mer trafik kaos än det redan är.

Maria Sekora

Ljudnivån från förskolorna i området är redan i dagsläget väldigt hög när barnen är ute och leker på gården. De planerade förskolorna kommer att ligga alldeles för nära boende på Ivar Vidfamnes gata. De kommer att ta för stor del av närliggande grönområden.

Maria Sävelind

Maria Sävelind anser att programförslaget är en katastrof. Hon anser att det inte behövs några nya människor i Aspudden och skriver att det pågår en utdrivningskampanj mot urbefolkningen från Aspudden. Hon vill att Stockholms stad slutar bygga nya bostäder och att ingen vill ha ett nytt område som Hammarby Sjöstad. Hon tycker inte att argumentet att bygga i Vallfartsfacken för att någon känner sig otrygg håller. Hon undrar också varför det är rätt att ta gamla träd liv och återskapa dem i form av nya, unga träd eller ännu värre något konstgjort.

Marianne Ronström

Marianne Ronström anser det vara en jättedålig idé att riva delar av eller hela parkeringen på Örbacken eftersom det är svårt att hitta platser i området. Eftersom ni vill bygga fler bostäder borde ni värna om de parkeringsplatserna som finns. Med fler människor som flyttar hit så kommer fler bilar. Det får man vara realist och inse. När man bor utanför tullarna är det ofta för att komma närmare naturen och inte bo i stadsbebyggelse. Med förslag om bebyggelse på Torsten Alms gata och Örbacken så blir det mer stadsbebyggelse och en stor del av det gröna som finns i området tas bort, det är inte bra. Att få se lite grönt är någonting mår vi människor bra av, det bidrar till det allmänna välbefinnandet. Den lilla skogen nedanför Örbacken 20-36 frekventeras flitigt av dagisbarn och betyder mycket för barnen. I förslaget planeras för få cykelplatser. I dagsläget så räcker inte cykelplatserna varken inomhus eller utomhus till. Många som bor i området har cykel.

Marie Chytreaus

Det är ett bra förslag att det byggs en skola i fd Hägerstens brandstation med intilliggande park men en skola med 800- 900 elever är en väldigt stor skola. Det är viktigt skolan utformas med hänsyn till den befintliga bebyggelsen och att stadsdelens känsla av småskalighet bevaras. I programmet kan man läsa att det inte i området är lämpligt med större byggnadsvolymer. Varför bygga en så stor skola, planera istället för en förskola/skola för de yngre åldrarna till elever i exempelvis årskurs 5. Brännkyrka gymnasium kan vara ett alternativ för de äldre eleverna. Den del av Telefonplansområdet som ännu inte är exploaterat borde ingå i programmet för Aspudden-Midsommarkransen, där möjligheter för skolbyggnader kanske finns. En skolbyggnad med många elever, föräldrar, lärare och annan personal kräver en logistik på många områden. Bland annat vad det gäller trafiken och parkeringsmöjligheter.

Marie Samuelsson

Att förtäta Midsommarkransen på det sätt som stadsdelsförvaltningen informerat om är ren vandalisering av en fantastisk och trivsamt förort. Midsommarkransen är grön och har småstadskänsla och det finns ingen anledning till att låta den växa ihop med innerstaden. Det planeras bl a att ta Enbacken i anspråk för en ny skola samtidigt som Brännkyrka gymnasium ska läggas ner, det verkar inte ekonomiskt försvarbart. Västbergaskolan drivs som friskola, varför inte ta tillbaka den om det behövs en kommunal skola. Eller också kan man lägga en skola mellan Telefonvägen och tunnelbanespåren eller vid Telefonvägens slut. Bebygg inte de få parker som finns i stadsdelen. Det har sagts att skolgården kan användas av allmänheten kvällstid men en grönskande park med plaskdamm ersätts inte med en asfalterad skolgård med basketplan. Förslaget till bebyggelse vid Svandammsplan kommer att förfula och förstöra torget. Det förslag som nu finns från stadsbyggnadskontoret baseras helt på förvaring av människor på bekostnad av tidigare stadsplanering där tanken inte var förvaring utan välplanerade områden där de boende skulle leva och trivas. En fråga som glömts bort är om kollektivtrafiken klarar en förtätning.

Marika Strömberg

Nej till förslaget om att bygga bort solen. Den ursprungliga arkitekturen i kv Vadaren gav god och ljus miljö för barnfamiljer. Det innehåller större lägenheter än övrig bebyggelse i området. Det innehåller hiss vilket gör det bra för äldre. Planförslaget blockerar ljuset och kommer att skugga barnens ytor, enligt PBL bör lektytor och förskolor ha ljus och rymd. Använd istället gamla industriområden till bostäder, t ex södra sidan av Jakobsdalsvägen.

Marita Bladh

Om man bygger bostadshus vid Torsten Alms gata /Örnbacken så måste garaget finnas kvar och utökas. De som redan har plats där borde få behålla platserna. Parkeringsmöjligheterna i området är otroligt dåliga. Och ska man dessutom bygga så mycket mer bostäder i området kommer detta att bli ännu värre. Alla kan ju inte heller ta sig hit med kommunala medel. Man borde fundera över möjligheten att utnyttja parkeringsplatser utanför Aspuddens skola och förskolorna i området nattetid när de är stängda, det är ju mellan 18-07 de allra flesta vill ha sin bil parkerad. Det händer varje natt att folk tvingas ställa bilarna i området på olagliga platser, på övergångsställen och vid korsningar, för att det helt enkelt inte finns någonstans att ställa den. Detta

utgör ju då en fara för gångtrafikanter i området då sikten skymms på utsatta ställen. Det bästa är ju att inte fylla på det redan mycket ansträngda området med fler bostäder. Marita Bladh anser att området har fått alltmer av innerstadsfeeling, parker och grönområden är så hårt belastade att man inte längre vill vara där på tex helger.

Marcus Spång och Josephine Alin

Josephine Alin och Marcus Spång är kritiska till två delar i förslaget, dels hus på Aspuddenskolans skolgård och husen mitt emot dessa. Husen på skolgården tar den del av skolgården som är naturmark i anspråk, barnen behöver utrymme och natur för lek och avkoppling. Ska man bygga här så bör det vara för skolans behov, de har trånga lokaler. Det andra området behövs för den större förskola som planeras bredvid befintlig förskola. För hus både på skol- och förskolegård så skulle de skymma sikten i korsningen, trafikmiljön är farlig för skolbarnen redan idag. De nya bostadshusen skulle också påverka utblickarna mot skolan och Aspuddsparken. Skolans arkitektur som är viktig för Aspudden skulle skymmas. Det finns andra platser att bygga på.

Martin Persson och Stina Nyberg

Martin Persson och Stina Nyberg protesterar mot planerna på bostadsbebyggelse i anslutning till Aspuddens skola. Spara det som park eller använd det för att öka skolans lokalbehov. De pekar på att skolan har platsbrist och lämnar flera exempel på trångboddheten. Övriga planer på bostadsbebyggelse kommer att öka trycket ytterligare på skolan och på fritidsgården Hövdingagården. Det måste vägas in vid planeringen. Området intill fritidsgården skulle kunna fungera som plats för tillfälliga paviljonger vid behov.

Mats Berglund

Många blev glada när Madeleine Sjöstedt och Regina Kevius lovade att Midsommarkransens brandstation skulle bevaras. I samrådsförslaget blir det inte så, flertalet byggnader kommer att rivas och tomten förändras radikalt liksom troligen interiören. Förslaget går också emot kulturmiljöutredningen. Mats Berglund citerar text från utredningen, sid 25, där det bland annat framgår att byggnaderna ej bör rivas. Han bedömer dessutom att den är illa lämpad som skolbyggnad. Interiören är enligt kulturmiljöutredningen värdefull och bör bevaras. Däremot skulle byggnaden kunna användas för kulturverksamhet. Den förstudie som genomförts kring "Mötesplats Brandstationen" anser han vara ett betydligt bättre alternativ än samrådsförslaget. En sådan verksamhet borde sjösättas så snart som möjligt. Kulturen måste växa när staden växer. I förstudien finns också goda idéer på hur en skola och förskola kan inkorporeras inom kulturhusverksamheten. Skolan skulle kunna byggas ut i Brännkyrka gymnasiums lokaler eller i stadsdelsförvaltningen f d lokaler.

Mats Tiigiste

Mats Tiigiste tycker att man ska tänka på det äldres behov och anser att Kastanjens servicehus borde öppnas. Han lämnare vidare synpunkter på att småbutiker försvinner på bekostnad av köpcentra vilket försvårar för äldre. Han undrar vart alla som flyttar in ska promenera och motionera. För äldre kan de träd som de ser genom fönstren vara deras naturkontakt. De gamlas synvinkel saknas i förslagen.

Mikael Aroven

Jag stöder det alternativa områdesprogrammet som finns här: www.aspudden-midsommarkransen.org

Mikael Birgersson

Sluta smygstympa stadsdelens redan skadade gröna små oaser, de är viktiga för dem som bor där. Det är en ovärderlig kvalitet att ha nära till parker och lummiga bakgårdar. Det är ett hån mot dem som redan bor i stadsdelen att man ska locka nya och rikare invånare till stadsdelen genom att stympa miljön. Skog ersätts inte av gräsmattor och planterade träd. Helt oförståeligt att stadens förslag är att stympa sig själv på detta hemska sätt och förinta såväl grönområden som historiskt värdefulla byggnader (brandstationen). Välj istället att försköna tomma döda ytor, tex. ytorna över och invid tunnelbanespåret vid Telefonplan och ytan invid SL:s depå vid Nyboda. Det behövs smart planering för smarta ny- OCH ombyggnationer.

Mikael Herrström

Mikael Herrström flyttade till kransen efter +20 år i Birkastan för att han inte stod ut där längre. Nu sker samma utveckling i Kransen. De en gång buckliga Volvo och Opel som kantade gatorna här byts sakta men säkert ut mot Porsche och Mercedes. Vad han vill säga med detta är att han verkligen hoppas att Stadsbyggnadskontoret ser till att främja hyresrätten i de planerade nybyggnationerna. En homogen stad är en död stad.

Mirja Oskarsson Sild

Det är en fruktansvärt dålig idé att bebygga Aspuddens skolas skolgård med bostadshus. När man byggde där 2007 blev de av med halva skolgården, efter en enorm proteststorm blev det bara trev av fem planerade hus då. Gräsmattan och trädningen behöver bevaras. Bygg fler skollokaler om nu skolgården måste bebyggas, det går för många barn där. Det vore bättre med fler mindre skolor och förskolor istället!

Moa Gyllenstierna

Moa Gyllenstierna anser att det är fel att förtäta Aspuddens centrala delar och på så sätt bygga bort områdets kulturvärden och grönska. Om man bygger vid Pilgrimsvägen-Vallfartsvägen skulle sekelskifteshuset byggas för och luftigheten försvinna. Bygg hellre i utkanten av stadsdelen mot E4:an istället för att plöttra bort parkliknande delar inne i den centrala delen.

Nikola Mladenovic

Tycker det är för jävligt att vi som bor i Kransen inte får chansen att rösta om vad vi tycker ska ske med den gamla brandstationen! Ni tar ju verkligen inte hänsyn till oss som bor här en skola vid en trafikerad bilväg??

Nina Hjerpe, m fl (9 namnunderskrifter)

Nina Hjerpe anser att det är bra om träden kan bevaras eftersom det betyder mycket för hälsan, trivseln i området och djurlivet.

Oskar Isback

På Vallfartsvägen mellan Fastlagsvägen och Bäckvägen bör det inte byggas något då det skulle störa utsikten mot Uppenbarelsekyrkan. Av samma anledning bör det inte byggas i början av Bäckvägen (mellan Tellusborgsvägen

och Uppenbarelskyrkan). Dessutom finns där stora ekar som är viktiga för ekarternas spridning.

Använd Brännkyrka gymnasiums lokaler i stället för att bygga om brandstationen till skola!

Paul Ingvarsson

Paul Ingvarsson ifrågasätter det bostadspolitiska uppdraget och undrar över utbyggnadstakten och –ordningen.

Han välkomnar ambitionen att förstärka cykel- och gångtrafik men undrar vad som avses med stadsstråken. Han ser en stor risk för ökad biltrafik, något som han saknar information om i programmet.

Platsspecifika synpunkter:

1-3. Hägerstensavfarten: det är alldeles för nära motorvägen.

Bensinstationen flyttad till norra sidan Hägerstensvägen: kan bli trafikfarliga lösningar vid in- och utfart.

13. Blommensbergsvägen: förslaget tar för stor plats i anspråk. Han undrar hur höga hus som föreslås och vart återvinningsstationen ska omlokaliseras. Han undrar även varför befintlig kraftkabel behöver flyttas.

Parkeringsstrategi: det nämns att minst hälften av cyklarna ska planeras inomhus. Alla cyklar måste man kunna ha inomhus, dels under vintern och dels som stöldsäker plats. Parkeringsstalet är för lågt, det bör vara minst 1,0.

Per Olsson

Gör om Brännkyrka gymnasium till grundskola så att brandstationens lokaler kan användas som förskola, det behövs. Rusta upp Svandammsparken, vägarna runt parken behöver förbättras för gående och ha låg hastighet. Gör om amfiteatern vid Hägerstensåsen till utomhusgalleri för gatukonst. Bygg bostäder i Västberga industriområde, men behåll det industriella.

Ramona Myrholm

Ramona Myrholm protesterar mot byggandet av bostadshus på lekplatsen Härbärgesvägen/Pilgrimsvägen. Det är en väldigt populär och besökt lekplats, inte bara av kvarterets barn utan av flera runt om i Aspudden och Midsommarkransen. Ett bostadshus i fyra våningar mittemot hennes hus på Hägerstensvägen skulle göra den solfattiga bakgården helt mörk. Det är svårt att få blommor och plantor att växa som det är. Det skulle även öka trafiken på Härbärgesvägen och göra det ännu svårare att få parkeringsplats än vad det redan är. Aspudden ökar i popularitet mycket på grund av alla grönområden och lekplatser, något som försvinner om man bygger tätt.

Richard Gelin

Det finns flera skäl att stoppa planerna på att riva parkeringsbyggnaden för att ersätta med flera nya hus på Örbacken/Torsten Alms. Trycket är mycket stort att parkera sin bil i området. Richard Gelin undrar var alla nya boende ska parkera sina bilar om man inte ersätter med nytt garage/parkering, ska det bli ett bilfritt område? Det blir inträngd och mörkt för befintliga boende, främst de som bor i låghusen på Torsten Almsgata. Skogsdungar raderas ut där områdets barn och barn på förskolor leker. Han undrar även hur energiförsörjningen till nybyggnaderna ska ske. Blir det en ny panncentral?

Robert Vangéus

Alla ytor inom kv Vadaren som man valt ut för att bygga nya bostadshus på används till något helt annat idag. Skogsdungarna används flitigt av småbarn, husdjur och förskolorna som ligger i direkt anslutning till dem. Parkeringsdäcket används som parkering och är fulltecknat idag. Kvarteret har utformats på ett genomtänkt sätt avseende ljus, natur och rekreation. Möjligheten till dagsljus i alla lägenheters rum har beaktats, det kommer avsevärt att begränsas särskilt för dem som bor i låghusen på Torsten Alms gata och de lägenheter som vetter mot Örnbacken. Man har inte sett till att infrastruktur (transportmöjligheter) och närservice växer i samma takt som utbyggnaden vilket gjort att allt måste ha bil. Dessutom är det alltför innerstadsbor som parkerar i närliggande söderförorter. Parkeringssituationen kommer att bli fullständigt ohållbar med föreslagen förtätning. Robert Vangéus förslår att man istället förtätar på ytor som inte användas för boende idag. Industriområdet i Örnberg kan t ex flyttas till Sättra eller Västberga industriområde och tunnelbanespåren kan överäckas. Här kan man bygga nya bostäder. Genom att sälja/upplåta mark för bostadsbygge och öka skatteunderlaget delfinansieras Stockholms stad, det är förkastligt att göra det genom att förstöra fungerande boendemiljöer. Han uppmanar staden att tänka om och göra rätt från början!

Rolf Dahlberg

Rolf Dahlberg stödjer det alternativt områdesprogram för Midsommarkransen & Aspudden.

Rolf Kjellberg

Bygg inte bort grönområden de borde snarare bli fler. Överbrygga istället trafikleder, parkeringsplatser eller dylikt. Spara befolkningens gröna ytor även om de är små.

Rolf Nilsson

Överklagar härmed det vanvettiga i att bebygga ytterligare kring Örnberget, Aspudden.

Ronnie Johansson

Lekplatsen vid Härbärgesvägen-Vallfartsvägen är uppskattad och välanvänd, en samlingsplats för områdets barn och familjer samt förskolor. Platsen vid korsningen Vallfartsbacken är fuktigare, mörkare och tungt trafikerad av bilar, transportfordon och utryckningsfordon ofta i hög hastighet. Husen längs Hägerstensvägen är i flera fall bebyggelse med höga kulturhistoriska värden. Om man bygger hus som i förslaget kommer i princip allt ljus in i gårdshusen att försvinna. Det vore rimligare att bygga bostadshus längs med Vallfartsbacken på höger sida istället. Där påverkas varken befintlig bebyggelse eller lekplatser, de boende kommer heller inte att störas av Vallfartsbacken i samma utsträckning. För övrigt är det av högsta vikt att den försenade trafikutredningens slutsats kommuniceras till de boende innan beslut tas för att säkra en demokratisk process.

Sanna Volny

Midsommarkransen är redan lika tät eller tätare än delar av innerstaden, men saknar en stadspark. Vid Telefonplan har planerats för 2 000 nya lägenheter

men inte en enda ny park. Det är extra viktigt att bevara och sköta om de parker som finns.

Platsspecifika synpunkter:

1-3. Hägerstensavfarten: Ta bort två filer på Hägerstensvägen öster om Kilbergsvägen och bygg bostäder på Nybohovssidan så att vägen blir tvåfilig och stadsläk.

4. Kilbergsvägen: En bra lösning som innefattar krav på butiker i bottenplan, studentlägenheter och förskolor och dessutom delvis på mark som idag har privat ägare. Bygg gärna längs Bäckvägen fram till det gröna området i Stadsmuseets klassificering, men bevara jätteekarna och förtäta inte ytterligare mellan Främlingsvägen och Bäckvägen. Och bygg inte för panoramafönstren i Kastanjens matsal.

5. Brandstegen: Det finns många fördelar att varsamt bygga om brandstationen till en mindre skola, tex för ÅK 0-6. Däremot är Sanna Volny starkt emot planerna på en skola med 800-900 elever som tar parken i anspråk. De främsta skälen är att Midsommarkransen redan idag har dålig tillgång på parker och lekplatser, att många förskolor har små gårdar och är beroende av närliggande parker, att en ny skola måste ha tillräckligt med friyta vilket inte ges i programmet, att småskalighet är viktigt främst för små barn samt att brandstationen och Enbacken ligger i LM-staden som är ett riksintresse för kulturmiljövärden.

Vidare framför Sanna Volny att programmet inte kan tjäna som beslutsunderlag eftersom det är direkt vilseledande. Hon saknar dels underlag som visar hur man räknat ut hur en skola för 800-900 barn ska rymmas inom det område som ritats ut och hävdar att det finns underlag som visar att det inte gör det (Max arkitekter på uppdrag av Sisab). Vidare står det i programmet att ingen kvalitativ parkmark tas i anspråk utan att ersättas, vilket är direkt felaktigt. Man har heller inte ritat in den nya bollplanen eller den befintliga öppna förskolan i programmet eller undersökt hur parken nyttjas av förskolor och andra barn i området idag. Hon påpekar också att det inte är den enda möjliga placeringen av en skola.

6. Brännkyrka bollplan: positiv till bebyggelse, men man bör utreda hur bollplanen används idag och vilka konsekvenser en flytt till Enbacken får för barnen som leker där idag. På sikt bör Södertäljevägen omvandlas till en stadsgata/allé och förstärka förbindelsen mellan Kransen och Årstaberg.

20. Vallfartsbacken/Bäckvägen: obegripligt att föreslå att man bygger för siktstråket mot kyrkan. Området är parkmark med värdefulla träd.

23. Svandammsplan: Bra idé att förstärka Svandammsplan. Ser gärna att man tar bort parkeringen. Det går också att ta bort minst två av vägarna och bygga torg ända in mot fasaderna. Går också att knyta samman Svandammsplan med Telefonplan.

Fullfölj intentionerna i parkplanen och plantera färdigt raden av träd från Västbergaskolan till brandstationen.

Sofia Norberg

Det är positivt att skapa en mötesplats i form av ett grönt och öppet torg för service och affärsverksamhet vid Svandammsplan, också ett utmärkt komplement till Svandammsparken som nu fungerar som primär mötesplats i området. Sofia Norberg motsätter sig däremot starkt förslaget att bygga bostäder på Svandammsplan. Det skulle innebära att man bygger bort en av mycket få öppna ytor i Midsommarkransen och Svandammsparken skulle bli inträngd bland bostadshus på alla håll. Även om just denna bit mark ligger

precis utanför den kulturskyddade LM-staden finns det en känsla att denna plats och vidare till parken är en del av det kulturarvet. Instämmer därför i Miljöpartiets synpunkter i frågan (Johan Faxer och Jessica Jormtuns remissyttrande insänt 13 dec 2012 till stadsbyggnadskontoret) och hoppas att förslaget om bostadsbebyggelse på Svandammsplan skrotas men att planer om en upprustning till en öppen, grön mötesplats består.

Stefan Bergström

Remisstiden för besvär skall förlängas, flera 100-tals hushåll kräver tid för att komma in med synpunkter på exploateringsplanerna. Stoppa stadsbyggnadskontorets förhastade planer på exploatering och förtätning i de södra förorterna och speciellt i Aspudden/Örnsberg, demokratiska beslut ska fattas i området. När Örnsberget bebyggdes under planerades 1979 och byggdes under tidigt 80-tal beslutades att skogspartiet Ekdungen mot Torsten Alms gata och Örnsbacken. Vi har inte rätt att riva upp ett demokratiskt fattat beslut idag. Vår uppgift är att hindra utvecklingen mot beslut fattade bakom lyckta dörrar, över våra huvuden.

Stefan Malmberg

Med anledning av det tänkta bygget av bostäder på fastigheten Aspudden 2:1 måste jag kraftfullt protestera! Vi som bor på Sigurd Rings Gata 13 kommer ju, om det byggs på denna plats, att få ett hus så tätt inpå oss att dagsljuset försvinner. Ni skriver att "Ekar bör sparas i den mån det är möjligt", men om det byggs på den platsen så kommer samtliga träd att behöva fällas. Mail, brev & namnlistor från oss som bor här kommer att skickas in vartefter.

Stina Fenberg

Ska man bygga ännu mer och ta bort garaget? Var ska alla bilar stå, för varje ny lägenhet får man räkna med en bil till per familj. Garaget behövs!

Stina Nyberg

Inkräkta inte på skolgården. Skolans är idag alldeles för trång för alla elever som går där. Måste ni bygga på skolans område så utöka elevutrymmena istället. Se till att skolan får tillgång till marken istället för att exploatera den till annat.

Sture Nellbring

Sture Nellbring är boende i Aspudden sedan slutet på 40-talet. Valet att stanna berodde på den gröna småstadskaraktären och möjligheten att odla i Vinterviken. Han ser med oro på förtättingsivern som riskerar att blir för snabb och kommer att förstöra den gröna karaktären på området, han vill slippa betonggetton som i innerstaden. Det är bra att det byggs studentbostäder men det är även viktigt att det byggs mindre bostäder för ungdomar som ska flytta hemifrån, trycket blir heller inte så stort på dagis och skolor. Man bör anpassa byggnaderna till de prognoser om klimatförändring som finns. Att bygga på lekparken vid Pilgrimsvägen-Härbärgesvägen är lika korkat nu som då man vid renoveringarna av gamla Aspudden ville bygga här. Den används flitigt av flera dagisgrupper och allmänhet och är solig och lugn från trafik. Det vore respektlöst att skymma husen på Härbärgesvägen 2/Hägerstensvägen 129-131. Ett hus på den nuvarande bilparkeringen på Pilgrimsvägen är inte heller lämpligt. Det sägs i programmet att entréerna är otydliga men en tydligare entré till Aspudden än Vallfartsgatan får man leta efter. Ett hus i backen vid

Uppenbarelsekyrkan skulle förta hela intrycket. Den alternativa plats för lekpark som föreslås i området väster om Vallfartsbacken är inget bra alternativ det är mycket sämre nuvarande lekplats. Det är en ganska mörk plats och på sluttande mark. Om man envisas med att bygga i Vallfartsbackens närhet är det här man kan bygga med försiktighet och med hänsyn till villa Emmalund.

Shellmacken fyller nu en viktig funktion för området med service av olika slag, en av de viktigare är miljöstationen. Om man kan garantera en flytt av macken till föreslagen plats vid nedfarten av Essingeleden så har jag inget att erinra. Använd gymnasiet som grundskola för området.

Susanna Leijonhufvud

Det verkar vara fråga om bostadsplanering och inte stadsplanering. Gemensamma ytor, som vi alla äger och kan utnyttja, säljs ut till privata intressen utan att stadsplanering beaktas. Fler bostäder i denna stadsdel kräver naturligtvis fler dagis, fler skolplatser, större infrastruktur (vägar, parkering, bussar, T-bana) det syns inte i förslaget hur detta beaktas. Exploateringen av elevernas favoritdel av Asuddens skolas skolgård är ett exempel på detta. Skolan har i dag fler sökande än vad den kan emot och med fler bostäder i området kommer trycket ytterligare att öka. Att dessutom bygga bostäder på en skolgård kommer att ge ständiga konflikter mellan boende och elever. Jag motsätter mig starkt bostadsbygge på skolgården

Svea Fagerholm m fl, 279 namnunderskrifter

Husbygge i vår trädgård! Men här spelar vi ju badminton, kubb och kastar frisbee. Här har vi Hövdingafestivalen varje år med uppträdande på scenen och en massa aktiviteter, här grillar vi året runt och sitter ute och äter mellis från april till oktober. Här har vi ju påskägjakten och poängjakterna. Här ligger vi i gräset och läser serietidningar på sommaren och bygger snögubbar och snölyktor på vintern. Här brukar vi ha våra tipsrundor och det har hänt att utklädda ungar gått modevisning på gräsmattan...

Vi säger nej till planerna på att bygga hus på Hövdingens baksida!

Sven Lindgren

Sven Lindgren kan inte acceptera att staden ser vikten av uppdraget att bygga 100 000 bostäder väger tyngre än befintlig natur och kulturmiljövården.

Särskilt inte när det gäller Brandstegen 1 som ligger i ett område av riksintresse. Promenadstaden skriver om att stockholmarna uppskattar sina grönområden och hemkvarter, att alla stockholmarna ska känna sig stolta över sin stad. Det talar emot en förtätning och att skapa en ny innerstadskänsla i ytterstaden. Hur ska det finnas områden för att skapa nya parker och utveckla de befintliga, om park och natur tas i anspråk för husbyggande?

Han anser att det behövs ett annat tänkande och bevarande av de öppna ytor som skänker människor den glädje och harmoni som behövs för att klara nutidens stress och krav. Han efterfrågar beräkningar så att hjälp och vårdbehov ligger i paritet med vad som är erforderligt med en stad med över en miljon invånare. Vagnätet har också en väsentlig betydelse. Även om dessa frågor inte ligger på stadsbyggnadskontorets ansvar så kan resultatet bli allvarliga följder.

Tomas Brandt

Protesterar mot de planer som finns att bebygga Svandammsplan med bostadshus. Det är generellt positivt att området utvecklats de senaste åren med nya bostäder och medföljande ökad service. Att bebygga Svandammsplan innebär inte att utveckla området utifrån sina egna förutsättningar. Svandammsplan ligger inom området för bebyggelse med särskilt högt kulturhistoriskt värde och bör fortsatt vara en öppen plats i någon form som det var tänkt när området planerades och bebyggdes på 30-40-talet. Den öppna platsen i mitten av Midsommarkransen ger området sin karaktär. Beroende på hur högt bostadshus som planeras så riskerar balkongerna i söderläget på Tellusborgsvägen 70-74 att få skugga en stor del av dagen och en påträngande insyn.

Tommie

Det har de senaste åren skett en exploatering som heter duga. När jag läser om planerna om Midsommarkransen så blir man trött. Det ska byggas hus på minsta kvadratmeter som finns att tillgå. Det är inget problem att det byggs skolor men varför utnyttjas inte byggnader som redan finns, tex Brännkyrka gymnasium? Lägg ner gymnasiet och bygg förskola där. Det finns både utrymme för skola samt "skolgård". Jag har en son som går i förskolan i en utav de baracker som ni anser ska rivas, var ska vår son ska gå på dagis då ni vill panga upp en ny skola? Det vore bättre att se till de 1000 barn som REDAN bor i Midsommarkransen som inte får plats på förskola/skola. Med fler hus blir det fler familjer med barn som också behöver dagis/skolplats. Då kommer det ändå att vara lika många som inte får plats eftersom ni inte ser till de nuvarande boendes intresse först. Var ska de barn som går på dagis i barackerna ska ta vägen?

Tony Andersson

Tycker att det är ett jättebra program med ett bra och tydligt helhetstänk för stadsdelarna. Hela Hägerstensvägen till korsningen med Södertäljevägen borde dock varit med för att få en diskussion om hur Kransen och Aspudden kan kopplas vidare mot stan. Vägen skulle kunna smalnas av och bebyggas utmed slänten mot Nybohov, och när Nybodadepån någon gång i framtiden flyttas även bebyggas på den andra sidan. Det är bra att flytta den lilla lekparken på Härbärgsvägen och bebygga den. Tony föreslår också två nya platser som han bifogar på karta. Ett lamellhus utmed Botvidsgatans norra del så att kvarteret blir lite mer slutet. Det ger bättre stadsmässighet utan att rekreationsvärden går förlorade. Han föreslår också en flytt av transformatorstationen i korsningen Vattenledningsvägen/Tellusborgsvägen för att rymma ett punkthus eller en stadsvilla. Han anser också att stadsbyggnadskontoret borde fundera på om det inte går att ta bort parallellgatan till Tellusborgsvägen som idag är en stor parkeringsplats och bebygga motstående sida för mer stadsmässighet.

Torgil Grim

Planlägg nya bostäder så att ingen insyn uppstår för befintlig bebyggelse. Bygg så att det passar den småskaliga känsla som karaktäriserar området. Riv inte Brandstationens fasader utan låt dem integreras i de nya byggnaderna. Utlys en arkitekttävling som byggherrarna får lämna pris på att uppföra. Planlägg för nya träd längs Kilaborgsvägen och Tellusborgsvägen.

Vidare behöver programmet kompletteras på en rad punkter: Trafiksituationen på Tellusborgsvägen behöver utredas, bland annat utifrån att SL kör med bussar som ej är i trafik). Utred om in- och utfarten till depån kan förläggas

från Hägerstensvägen, Gamla Södertäljevägen eller genom berget från Västberga industriområde. Alternativt flytta hela depån, till exempel till berget under Brännkyrka gymnasium. Inför 30 km hastighetsgräns på Tellusborgsvägen samt Bäckvägen samt farthinder och minska vägbredden för lugnare trafikrytm. Utred hur Tellusborgsvägens avlastning från E4/E20 under rusningstid kan elimineras. Utred luftkvaliteten i området, inte bara längs E4.

Ulf Gråberg

De flesta av de föreslagna platserna för bostadsbebyggelse verkar vettiga. Det vore dock mycket olyckligt att bygga mittemot Uppenbarelskyrkan vid Främlingsvägen/Bäckvägen (Thai-kiosken). Den "hänger ihop" med kyrkan visuellt och utgör park med klippt gräs och stora, uppvuxna träd. Om Vallfartsvägen ska bli ett sammanbindande, grönt promenadstråk vore det synd att ta bort denna parkyta. Däremot kan man bygga mellan Vallfartsvägen och Pilgrimsvägen. Något liknande terrasshusen i Gröndal med grönskande terrasser och kanske gröna sedumtak skulle smälta in mot slänten upp mot Vallfartsvägens branta backe. Lekplatsen mittemot vore däremot synd att bebygga, tomten mot Emmalund är mörk och den soliga lekplatsen behövs där den är. Ingen verkar ha identifierat området på norra sidan av Telefonvägen, närmast T-bana Telefonplan, som byggbart. Här finns varuintag till livsmedelsbutiken, men för övrigt är det naturmark med få värden. Ny bebyggelse skulle definiera den torgliknande yta som sträcker sig runt hörnet till biblioteket. Detta ligger mittemot tunnelbanan och kommer att få mycket större betydelse/besökare när spåren däckas över och bebyggs söder om Telefonvägen.

Ulrica Loeb

Låt p-huset på Örnbacken vara kvar och bygg snyggt uppe på, eller ersätt förlorade parkeringsplatser med andra på samma avstånd. Bilfria områden får ni bygga någon annanstans för dem som inte har sommarstuga och som har gångavstånd till jobbet. Bygg inte bort den lilla skogen på mellangården på Örnbacken. En skogsdunge som verkligen gör området till ett äventyr för de mindre barnen. Det är inte ok att plugga igen alla gröna plättar och framförallt inte nära Aspuddens skola. Det har skola och föräldrar avstyrat en gång förut. Slutligen har Ulrica Loeb skickat en länk till ett radioprogram om skolgården på Aspuddens skola <http://urplay.se/171005>.

Ulrika Ferenius

Framför följande synpunkter.

1. Det är bra att problemet med luftföroreningar och partikelnedfall ska belysas vidare.
2. Bra förslag att omvandla Brandstationen till en F-9 skola. Roligt att man tar tillvara det kulturhistoriska värdet så att det kommer att synas att det funnits en brandstation.
3. Skolan i Brandstationen är alltför stor. Man bör överväga rimligheten med 800-900 barn. En maxgräns för skolan i Brandstationen skulle kunna vara 500 elever, övriga bör få en egen skola. Fastigheten på Vattenledningsvägen (26 eller 28?) som har varit något slags telefon- eller elcentral skulle tex kunna göras om till en lågstadieskola och integreras med den förskoleverksamhet som idag bedrivs på förskolan Rönneberga och i Kastanjen.

4. En ny skola i Brandstationen kan användas som samlingsplats (kursverksamhet, kultur). Användningen kan behöva ändras över tid och behoven därmed skifta till tex ett aktivitetscenter för äldre eller liknande. Skrivningen i programmet borde vara mer bejakande till annan verksamhet och annan framtida användning.
5. Vid Valfartsvägen/Bäckvägen bör understrykas att man vid genomförandet, så långt det är rimligt, ska ta hänsyn till den naturmiljö som finns på platsen, tex genom att lämpliga ekar kan sparas som passar in mellan de kommande fastigheterna.
6. Tellusborgsvägen anges vara en huvudgata och därför bör hastighetsnivåer och trafikdämpande åtgärder ses över när Brandstationen omvandlas till en skola. Alternativt bör genomfartstrafiken ledas om till andra vägar.
7. Biblioteket i Midsommargården bör rustas upp för att kunna tillgodose nya behov vid en ökande befolkning. Likaså bör Svandammsparken rustas upp ordentligt för att klara ett ökande slitage.

Ulrika Läppäniemi

Varför tar man inte med hela Örnsberg i planen eftersom det tillhör Aspudden? Området på andra sidan om Örnsbergsvägen ner mot Hägerstenshamnen ser sig som tillhörande Örnsberg/Aspudden, man kan inte med bil kan komma igenom till t ex Axelsberg. Det naturliga är att vända sig till Örnsberg/Aspudden för service mm. Sedan Hägerstenshamnens skola byggdes har hälften av undervisningen bedrivits i baracker, det är hög tid att göra något åt detta! Det är ett jättebra förslag att använda sig av den gamla brandstationen i Midsommarkransen men bygg även en mindre skola (förslagsvis enbart mellanstadium) i någon av byggnaderna i industriområdet i Örnsberg. Detta kan med fördel kombineras med en eller flera förskolor samt anläggande av en större park med lekpark. Synpunkter framförs på en utbyggnad av Hägerstenshamnens skola och industriområdet som inte går bra ihop med den stora mängd bostäder som nu byggs. Tunnelbanan mellan Örnsberg och Axelsberg kan byggas över. Här kan byggas radhus/kedjehus för de lite större familjerna som vill stanna kvar i området.

Vendela Lejonglitter

Det nödvändigt att planera nya byggen med största möjliga hänsyn till klimatförändringarna. Hur planerar ni nya byggen efter detta? I det nya området i Örnsberg finns ingen sådan hänsyn. Gröna tak fångar upp nederbörd, blir gröna lungor och är trevliga att se på. Taket på förskolan kan ge barnen möjlighet till odling. För dagvattnet kan anläggas små kanaler för avrinning. Det är också absolut nödvändigt att planera nybyggen ihop med kollektivtrafiken. Planeras en utbyggnad av kollektivtrafiken i samma utsträckning som antalet invånare ökar?

Yngve Rådberg

Yngve Rådberg skriver yttrande i två egenskaper: dels som enskild medborgare, boende i Midsommarkransen och som styrelseledamot i Föreningen Södra Förstaden. Telefonplan borde ha ingått i helhetsperspektivet. Eftersom mycket i programmet verkat vara åtgärder på grund av missar som uppstått vid tidigare bristfällig planering framför allt gällande skolor och förskolor. Midsommarkransen är en stadsdel som redan i nuläget lider brist på sammanhängande grönområden. Till större rekreationsområden är det förhållandevis långt. Midsommarkransen gränsar till ett motorvägskoppel där

E4:an, Essingeleden, Södertäljevägen och Årstalänken möts. Därför är det olämpligt att exploatera parkmark och grönområden i just detta område. Både Midsommarkransen och Aspudden är dessutom historiskt intressanta stadsdelar med bebyggelse från olika epoker, unika kvaliteter riskerar att förstöras. SBK har ändå lyckats vaska fram flera vettiga markområden att bebygga men också en problematisk och några riktigt dåliga. Den främsta invändningen gäller skolan som planeras på Brandstegen 1 samt delar av Enbacksparken. Det är oförsvarligt att ta 4 000 kvm av denna lilla men betydelsefulla park i anspråk för skolbyggnader och skolgård. Det är också oförsvarligt att föreslå rivning av delar av brandstationen, som Stadsmuseet och kulturförvaltningen anser skyddsvärda. Placeringen eller skolan i sig är inte olämplig, utan storleken. Bygg istället en mindre skola, 300-400 elever, på fastigheten Brandstegen 1 och ett högstadium i hotell Attaché eller på tomten bredvid i hörnet Cedergrensvägen/Bäckvägen alternativt i Brännkyrka gymnasium. Bebyggelsen som föreslås i hörnet Vallfartsvägen/Främlingsvägen, mitt emot Uppenbarelsekyrkan sägs stärka stråket vilket väger tyngre än den fria utsikten mot kyrkan och skyddsvärdet hos enstaka flerhundraåriga ekar. Det är svårt att se ett sådant behov som överordnat något alls, sätt upp en skylt om stråket är otydligt. Bebyggelse i parken vid Aspuddsskolan har föreslagits tidigare men mötts av för stora protester och förslaget minskades då. Nu föreslås på nytt bebyggelse i parken. SBK måste ta sitt förnuft till fanga och tänka långsiktigt. Aspuddsskolan kan tvingas expandera och ingen vill se fler panikåtgärder med fula baracker i redan hårt belastade parker.

Åke Bergh

Stoppa alla byggplaner rörande Torsten Alms gata/Örnbacken! Detta populära och väl inbodda område med sina små grönytor är det minst lämpade för "förtätning". Området förvandlas dessutom till en storskalig byggarbetsplats under överskådlig framtid. Stadsplanering utgår från helheten - en helhet som redan skapats här för 30 år sedan. En helhet som även återspeglas i de boendes bilinnehav och behov av parkeringsplatser. "Bilfria" zoner kan möjligen planeras i helt nya bostadsområden - inte i befintliga! Infrastruktur såsom närbutiker ingå, Stockholmshem borde uppmanas locka till sig en lågpriskedja till den nedlagda ICA-butiken i befintligt parkeringshus.

Åke Lindqvist

Åke Lindqvist vill kraftigt protestera mot byggande på lekparken vid Pilgrimsvägen/Härbärgesvägen. I backen upp till Bäckvägen är det ok men inte på en av de mest använda lekplatserna i Aspudden. Bygg i stället hus vid Emmalund.

Åsa Erlandson

Förskolan Flygande Mattan saknar egen gård och är beroende av en lekplats nära förskolan. De använder dagligen lekplatsen mellan Hägerstensvägen och Pilgrimsvägen. Om lekplatsen flyttas bör kommunen i ett tidigt skede tillse att den nya platsen kommer att fungera som en ny lekplats för dagisbarnen och att den utformas med tanke på små barns behov.

Åsa Erlandson vill också överklaga planerna på att bygga bostäder på grönområdet som nyttjas som skolgård vid Aspuddens skola.

Skälen som anförs är bland annat

- skolan är överfull

- forskning visar att möjlighet att vistas i natur förebygger mobbing och stress
- fler bostäder ökar behovet av skolplats, det är redan brist på dagis- och skolplatser i området. Var ska alla familjer få plats på skola och dagis framöver?
- barnen behöver rekreationen som platsen erbjuder
- 2007 gjordes en utredning som visade på platsens betydelse, varför tar man inte hänsyn till den nu?

Åsa Erlandson hänvisar till en rad studier som visar vilken positiv effekt en väl utformad gård har på barn koncentrationsförmåga och stressnivåer.

Åsa Maj Jonzon

Man bygger bort viktig mark för barn. Det är sorgligt att mindre grönytor vid Blommensbergsvägen byggs bort men det är acceptabelt så länge man inte rör den sida där skolan ligger. Barn behöver ytor för rörelse och fri lek, det är kortsiktigt att bygga bostäder där särskilt som en del av parken vid brandstationen också berörs. Tänk om när det gäller denna del av planen.

Åsa och Markus Wilke

Syftet med programmet anges bl a vara att det ska vara vägledande för den centrala stadens utvidgning. Man vill planera för en sammanhållen, tät och levande stadsmiljö vilket låter riktigt och bra.

Tyvärr lever inte programmet upp till detta då de stora barriärerna och sårn mellan de aktuella stadsdelarna och den centrala staden inte hanteras och löses. Den stora SL-depån finns kvar, i en helt annan skala och med otrygg kringmiljö. Inte heller behandlas Liljeholmsbron och det trafikdominerade landskapsrummet därkring. Att inte utreda exempelvis en överdäckning av SL-depån vilket tidigare diskuterats och förtäta och bebygga stadsdelarnas frimärkstomter är en felaktig tolkning av det politiska uppdraget. Förslaget med ny bebyggelse väster om depån som skärm och entré till stadsdelarna är positivt, man borde fortsätta utmed Tellusborgsvägen söderut också. Den gröna promenaden utmed Hägerstensvägen är också positiv, ett välfrekventerat gång- och cykelstråk, den bör sammanbindas utmed Tellusborgsvägen till Södertäljevägen. Att förtydliga samtliga entrépunkter är bra. Stadsdelarnas gränser är suddiga idag, det kan bara bli bättre och programmet ger bra vägledning.

En del föreslagna förtätningar sker på grönytor i strid mot uppdraget, exempelvis vid Uppenbarelsekyrkans grönyta med ekar. Landskapsanalysen talar om behov av kvartersparker. Sämst är det i östra Midsommarkransen men då finns inte den befintliga kvartersparken vid Brännkyrkahallen redovisad. Den är ursprunglig från Hallmans plan. Parken har höga ekologiska värden med gamla träd och rikt fågel- och djurliv och även höga sociala värden. Det behöver infogas en beskrivning av den. Området är utsatt för luftburna partiklar och träden bidrar till att få ner halterna. Parken skulle med små insatser kunna utvecklas. Den minipark som föreslås på Brännkyrka bollplan kan inte ersätta den som finns vid Tellusborgsvägen. Det finns ett flertal andra faktorer som gör parken olämplig för bebyggelse, som servitut för tunnelbana och stora höjdskillnader.

Önskemål om bullerskydd på Essingeleden framförs också.

Åsa Otteklint

De flesta förslag ligger på grönområden som med sina olika karaktärer bidrar till en levande stadsdel. Aspuddens kvalitet ligger i de stora grönstråken, deras kileffekt är påtaglig och de föreslagna bostäderna på t ex Blommensbergsvägen, Vallfartsvägen och Pilgrimsvägen skulle bryta kilarna. Promenaden från Aspudden mot Vinterviken är många skolväg och hundpromenad och viktig för rekreation. Att den skulle behöva förstärkas med bostäder är en missuppfattning.

En skola i brandstationen motsäger det som står i programmet om bevarande av karaktär och grönområden. Att exploatera Enbacksparken som nämns som en viktig park för barn säger emot sig själv. Alternativa platser för skolan måste undersökas, exempelvis den svarta diamanten vid Konstfack och Brännkyrka gymnasium. Det som beskrivs i programmet på sidan 34 talar emot exploatering på dessa platser.

Att bebygga naturen i anslutning till Aspuddens skola trodde Åsa Otteklint var färdigdiskuterat förra gången det stoppades, och planerarna borde skämmas över detta. Med yrkesstolthet och kreativitet så kan en förtätning ske utan intrång i grönstråk och parker. Om stadsdelen ska förtätas så blir det fler nyttjare och dessa områden behövs än mer till rekreation. Två stora områden bör förbättras om man vill uppnå den promenadstad som det hänvisas till och för att binda ihop stadsdelarna.

1. Den stora skamfläck som Södertäljevägen utgör mellan Brännkyrka gymnasium och Liljeholmsbron, Nybodadepån inkluderad. Här finns möjlighet till en stor mängd bostäder och utan en lösning här uppfylls tankarna om promenadstaden. Om den gjordes mer stadslik skulle det länka samman Årsta med Liljeholmen, Aspudden och Midsommarkransen skulle bindas samman med innerstaden.
2. Förstärk Hägerstensvägens stadskaraktär mellan Örnberg och Axelsberg genom överdäckning av T-banan, bostäder och lokaler kan byggas på båda sidor. Bygg även vid Konstfack/Ga Eriksson där det idag är en stor grusgrop där byggiern verkar ligga i träda. Styr dessa byggherrar innan mer värdefull mark exploateras.

Övriga, föreningar mfl

Aspuddens Egnahemsförening

Egnahemsföreningen välkomnar det genomarbetade programmet. De upplever processen som legitim och är positiva till att Stockholms stad visar sitt ansvar för stadsplaneringen.

Med de planerade utbyggnaderna borde trafiksituationen på Erik Segersälls väg lösas, exempelvis genom att stänga av biltrafik under rusningstid.

Tunnelbanestationen borde förses med ytterligare en uppgång.

Angående bedömningsgrunder för ej utpekade områden så är föreningen positiv till att programmet utformar kriterier för eventuella framtida planändringar av privat mark, men efterlyser mer precisa och mindre tolkningsbara skrivningar.

Platsspecifika synpunkter:

13. Blommensbergsvägen: Det är viktigt med byggnadernas höjd och anpassning till ekvegetationen. Planerna på bostäder vid Aspuddens skola avvisas helt.

14. Alvastravägen: Att dra om vägnätet för ett fåtal radhus förefaller omständligt och dyrt.

Varnhemsparken tillskrivs mycket stora värden i landskapsanalysen. Vi välkomnar planerna att tillgängliggöra Varnhemsparken så att fler Aspuddsbor hittar dit.

Aspuddens socialdemokratiska förening

Programmet har en hög utbyggnadsnivå för området. Programmet borde redovisa de beslut som tidigare tagits beträffande nya fastigheter. De grönstråk som inte ger mer än 20 lägenheter borde inte tas i anspråk. Viktigast för stadsdelens karaktär är att grönstråken närmast Aspudsparken förblir intakta grönstråk.

Det skisserade antalet skolelever torde vara i högsta laget. Nyttjande av Brännkyrka gymnasium samt fastigheten på Tellusborgsvägen 35 borde kunna byggas om till skola. de planer som har diskuterats lokalt att utveckla Brandstationen till ett kulturcenter bör fullföljas.

Staden bör i samråd med SL påbörja arbete med att utreda en överdäckning av Nybodahallen.

De tidigare planerna på en överdäckning av tunnelbanan mellan Örnberg och Axelsberg bör utredas vidare.

Hänsyn bör tas till att skapa platser för uppställning av bilpooler. I ett detaljplanearbete bör kvartermark och gatemark avsättas för bilpooler.

Platsspecifika synpunkter:

12. Torsten Alms gata/Vadaren 5: vi avstyrker förslaget om Vadaren 5.

Däremot är det positivt om nybyggnation kan ske på befintlig parkeringsplats.

Vi avstyrker förslaget om bebyggelse på gårdar mellan befintliga fastigheter.

13. Blommensbergsvägen: Avstyrker förslaget. Området ligger i anslutning till Aspuddens skola. Ekarna bör bevaras.

15. Erik Segersälls väg/Olof Skötkonungs väg: Förslaget avstyrks. Ett litet grönområde som inte tillför många bostäder.

16. Schlytersvägen/Sigfridsvägen: Förslaget avstyrks.

20 och 21 Vallfartsvägen/Bäckvägen och Bäckvägen/Cedergrensvägen:

Avstyrks med hänvisning till att det redan sker nybebyggelse i området framför smalhuset mot Bäckvägen. Om planerna på fullt utbyggd skola vid

Brandstationen genomförs så tas en stor del av befintlig parkmark i anspråk.

Det skulle även drastiskt förändra exteriören mot kyrkan.

Föräldraforum Aspuddens skola

Forumet överklagar programförslaget där grönutrymmet som finns vid Aspuddens skola och fritidshemmet Hövdingagården ersätts med bostäder. När elevantalet under åren har växt på skolan har skogården krymt. Förhoppningen om att barnens gård inte skulle behöva minska mer efter utförsäljningen av mark till förmån för bostäder 2007 slås nu sönder. Hur skulle det bli med barnens arbetsro under byggtiden? Hur blir säkerheten för barnen? En varierande gård med olika rum är det bästa sättet att förekomma mobbing. För en trygg skolgång krävs variation. I en lekutredning som gjordes i samband med förra husbygget poängterades att de ytor med fri natur som finns på skolgården var de som främst "valdes" av barnen. Skolan har tidigare fått nej till att bygga ut.

Föräldraföreningen fritidsverksamheten Hövdingagården

Hövdingagårdens barn behöver sin gräsplan. Föreningen protesterar mot att den lilla, men viktiga gröna lunda som löper utanför fritidsgården planeras bli till plats för bostadshus. Barnen behöver den rekreation som denna gröna del

erbjuder. År 2007 gjorde staden en undersökning som visade hur viktig den gröna lungan av berg och träd var för barnen. Varför tar man inte hänsyn till den undersökningen nu? Vidare hänvisar föreningen till en rad forskningsreslutat som visar att utemiljöns utformning är viktig.

Nätverket Mötesplats Brandstationen genom Johan Wallnäs

Nätverket har lämnat in en förstudie om hur Hägerstens brandstation kan användas som mötesplats och kulturhus i framtiden.

Nätverket Yimby

Det är positivt att Stockholms stad fortsätter att utveckla staden genom förtätningar enligt promenadstadsmodellen. För att tillfullo realisera intentionerna i översiktsplanen föreslår Yimby en ny gatustruktur som innebär att:

- Den grönstruktur som tillgodoser aktivitet, vila och rekreation bevaras
- Den grönstruktur som inte gör ovanstående ses över
- Skydda och bevara uppenbart värdefull bebyggelse
- Syna den bebyggelse som må ha ett kulturhistoriskt värde men som saknar nytta eller direkt motverkar en hållbar stadsmiljö
- Våga ompröva bebyggelse som direkt motverkar en hållbar och sammanhängande stadsstruktur
- Värdera en finmaskig och sammanhängande gatustruktur högre än en enskild byggnad eller yta naturmark
- Öka antalet attraktiva stråk i alla riktningar
- Tillför ny bebyggelse både direkt intill gator och inom befintliga kvarter
- Höj kvaliteten på de grönområden som är värdefulla för möjligheten till aktivitet och rekreation.

Föreningen Södra Förstaden

Föreningen är positiv till den tidiga dialogen men anser att stadsbyggnadskontoret inte var tydliga med att bebyggelse planerades även utanför de större bebyggelseområdena. De anser att det behövs en miljökonsekvensanalys eftersom ett stort antal ekar fälls om programmet genomförs. De vill även se en barnkonsekvensanalys som utreder betydelsen av de stora inskränkningar som föreslås av grönområden och begränsade lektyr på skolgårdar.

Vidare vill föreningen Söder Förstaden att staden upplåter mark med tomträtt för att möjliggöra hyresrätter.

Föreningen ifrågasätter programmets tolkning av översiktsplanen och menar att utbyggnaden inom den centrala stadens utvidgning inte ska ske inom stadsdelarna Aspudden Midsommarkransen utan i det glesbebyggda området mellan innerstaden och Aspudden- Midsommarkransen.

Föreningen vill uppmärksamma stadsplanerarna på att Aspudden- Midsommarkransen redan är tätt bebyggt. Skillnaden mot innerstaden är att husen är lägre och att befolkningstätheten därmed inte är lika hög som i innerstaden. Om samma befolkningstäthet eftersträvas så får stadsdelen en mindre andel grönområden än Stockholms innerstad.

Södra Förstaden förordar en överdäckning av nybodadepån med bebyggelse inklusive områdena längs Södertäljevägen och östra delen av Hägerstensvägen. Det skulle kunna ersätta många av de byggnationer som nu planeras i populära grönområden.

Trycket på befintlig kollektivtrafik kommer att öka. Därför bär ytterligare en uppgång på Telefonplans tunnelbanestation uppföras i samband med planerad överdäckning. Ett annat sätt är att vika kvartersmark och gatumark för platser för bilpooler.

Platsspecifika synpunkter:

5. Brandstegen 1: Det är oacceptabelt att riva stora delar av brandstationen. Förslaget på ny skola för 800-900 barn och en ny bollplan är både orealistiskt och direkt missvisande. Enligt områdesprogrammet ska ingen kvalitativ parkmark tas i anspråk som inte ersätts. Parkmark kommer att tas i anspråk för skolgården utan att ersättas. Enbacksparken behövs eftersom Midsommarkransen redan idag har för få parker, enligt parkplanen från 2008 och nästan helt saknar lekplatser. Det finns flera alternativ till placering av grundskola.

12. Torsten Alms gata och Vadaren 5: Södra Förstaden är kritiska till att så pass mycket naturmark tas i anspråk i ett område med flera förskolor och många barn.

13. Blommensbergsvägen: förslag på bostäder vid Aspuddens skola strider mot Parkplanen för Liljeholmen. Platsens värde för skolbarnen har även framkommit i den lekutredning som föregick byggandet av tre fristående punkthus i närheten. I parkplanen framgår även att det finns värdefulla ekar längs Blommensbergsvägen och att området delvis ligger inom kärnområdet knutet till ek.

18. Pilgrimsvägen/Härbärgesvägen: ifrågasätter att en populär mötesplats byggs igen. Att istället lägga en lekplats i en naturslänt i norr bortom kontakt med husen är inte en godtagbar ersättning.

20. Vallfartsvägen/Bäckvägen: Södra förstaden ifrågasätter logiken i resonemanget att "stärka stråket" mellan Aspudden och Midsommarkransen och tror att effekten blir den motsatta. Dessutom blockeras siktstråket mot Uppenbarelsekyrkan och parkstråket. Området är även ett klass 3 område för ekar.

Slutligen framför Södra Förstaden att programmet måste omarbetas helt då det saknar stöd hos allmänheten och går emot det som uttalades av deltagarna på den tidiga dialogen.

Fredrik Legeby
planchef

Linda Palo
projektledare plan